

Äriregistri seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Seaduseelnõuga kavandatavad peamised muudatused on järgmised:

- ühtlustatakse kõigi eraõiguslike juriidiliste isikute registriregulatsioon, selleks muudetakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste register äriregistri alamregistriks,
- registripidaja järelevalvevõimalusi laiendatakse tagamaks äriregistri andmete usaldusväärsust ja ettevõtjate aruandluskohustuse täitmist;
- osaühingute regulatsioon muutub paindlikumaks, kuna kaotatakse minimaalse osakapitali nõue;
- osanike nimekirja pidajaks saab registripidaja, mis tagab osadega tehingute tegemisel senisest suurema käibekindluse;
- muudetakse osaühingu ja aktsiaseltsi netovara nõuet, kontsernireegleid ja võlausaldaja võimalusi nõuda kahju hüvitamist;
- luuakse võimalus põhjendatud juhtudel taotleda kindlal kuupäeval kande tegemist;
- äriregistrisse võimaldatakse vastuväite kandmist ning teatud juhtudel registrikande taastamist pärast juriidilise isiku registrit kustutamist.

Enim eelnõu muudatustest mõjutatud juriidilise isiku liik on osaühing, mille regulatsioon muutub paindlikumaks. Osaühingu osanike andmed saavad eelnõu kohaselt äriregistri kande andmeteks ja osanike nimekirja hakatakse pidama äriregistris. Muudatustega tagatakse osadega tehingute tegemisel senisest suurem õiguskindlus ja võimaldatakse osa heauskset omandamist. Teiseks keskseks muudatuseks osaühingutel on osakapitali miinimumsuuruse kaotamine. Osakapitali miinimumnõude kaotamine lihtsustab osaühingute reegleid, kuid sunnib senisest enam mõtlema läbi konkreetse asutatava osaühingu kapitalivajaduse, sest enam ei ole võimalik lähtuda seaduses sätestatud miinimumist.

Suures osas tuginevad eelnõuga kavandatavad registrimenetluse muudatused kehtival õigusel ega too kaasa põhimõttelisi sisulisi muudatusi. Registrimenetluse osas ei ole sätteid võrreldes kehtiva õigusega sisuliselt muudetud, vaid need on eelnõus ümber grupeeritud ning terviklikult uuesti süstematiseeritud, mis lihtsustab nii ettevõtja kui registripidaja tegevust. Muudatustel on lisaks juriidilistele isikutele oluline mõju Tartu Maakohtu registriosakonnale kui registripidajale ning Registrite ja Infosüsteemide Keskusele kui äriregistri infotehnoloogiliste lahenduste arendajale.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Äriregistri seaduse eelnõu põhineb ühinguõiguse revisjoni töörühma esitatud eelnõul ja ettepanekutel. Ühinguõiguse revisjon toimus Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondist rahastatud prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“ projekti „Õiguse revisjon“ raames.

Ühinguõiguse revisjoni töörühma kuulusid Martin Käerdi (TÜ dotsent, AB Ellex), Sander Kärson (TÜ õppeülesande täitja, AB TGS Baltic), Villu Kõve (TÜ dotsent, Riigikohus), Arsi

Pavelts (AB NOVE), Kalev Saare (TÜ dotsent, Riigikohus), Urmas Volens (töörühma juht, TÜ dotsent, Riigikohus), Andres Vutt (TÜ dotsent, AB Magnusson) ja Margit Vutt (TÜ lektor, Tartu Maakohus). Lisaks osalesid eelnõu koostamises töörühma abieksperdid Heili Püümann (TÜ doktorant, AB NOVE), Ketlin Peterson (AB Magnusson) ja Triin Tiru (AB NOVE) ning mõjude hindamise eksperdina Janno Järve (Eesti Rakendusuuringute Keskus CentAR).¹ Töörühmale olid praktikantide ja vabatahtlikena abiks Laura Raadik, Katrin Martson, Laura Viira, Liis Kikas ja Maria Helena Paron.

Äriregistri seaduse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Maarit Puhm (maarit.puhm@just.ee), justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse nõunik Berit Tasa (teenistussuhe peatunud), eraõiguse talituse juhataja ja ühinguõiguse revisjoni komisjoni juht Vaike Murumets (vaike.murumets@just.ee) ning justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse juhataja Margit Veskimäe (margit.veskimae@just.ee).

Ühinguõiguse revisjoni on panustanud ka Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika vabakutsete talituse nõunik Kairit Kirsipuu (kairit.kirsipuu@just.ee), õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Külliki Feldman (teenistussuhe peatunud), õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Kärt Karus (teenistusest lahkunud), õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus (teenistusest lahkunud), õiguspoliitika osakonna asekanstler Heddi Lutterus (heddi.lutterus@just.ee), justiitshalduspoliitika osakonna asekanstler Viljar Peep (viljar.peep@just.ee) ja õiguspoliitika osakonna asekanstler Kai Härmand (teenistusest lahkunud).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (620 8270; mari.koik@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse:

- 1) ametiühingute seadus (RT I, 29.12.2020, 17);
- 2) erakonnaseadus (RT I, 12.07.2014, 39);
- 3) Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EMÜ) nr 2137/85 „Euroopa majandushuviühingu kohta“ rakendamise seadus (RT I, 21.06.2014, 22);
- 4) Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 „Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta“ rakendamise seadus (RT I, 21.06.2014, 23);
- 5) hooneühituseadus (RT I, 13.03.2014, 87);
- 6) kirikute ja koguduste seadus (RT I, 30.12.2017, 16);
- 7) kohtute seadus (RT I, 28.01.2021, 2);
- 8) korteriomandi- ja korteriühituseadus (RT I, 09.10.2020, 5);
- 9) maakorraldusseadus (RT I, 29.06.2018, 27);
- 10) maaparandusseadus (RT I, 01.07.2020, 8);
- 11) mittetulundusühingute seadus (RT I, 23.05.2020, 6);
- 12) notari tasu seadus (RT I, 22.12.2020, 36);
- 13) pankrotiseadus (RT I, 04.01.2021, 49);
- 14) raamatupidamise seadus (RT I, 15.03.2019, 12);
- 15) riigilõivuseadus (RT I, 22.03.2021, 12);

¹ Töörühma liikmete ja teiste eelnõu koostamises osalenud isikute töökohad on eelnõu kooskõlastamisele esitamise aja seisuga.

- 16) sihtasutuste seadus (RT I, 04.01.2021, 40);
- 17) tsiviilkohtumenetluse seadustik (RT I, 09.04.2021, 17);
- 18) tsiviilseadustiku üldosa seadus (RT I, 22.03.2021, 8);
- 19) tulundusühituseadus (RT I, 23.05.2020, 8);
- 20) tõestamisseadus (RT I, 22.12.2020, 47);
- 21) äriseadustik (RT I, 04.01.2021, 46).

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ja kuulub punkti 3.24. alla.

Eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva äriseadustiku ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse (digilahendused äriühinguõiguses) eelnõuga ([394 SE](#)). Selle eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle äriühinguõiguse digilahendusi käsitlev direktiiv (EL) 2019/1151, millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132. Äriühinguõiguse digilahenduste direktiivi jõustumine toimub kahes etapis, üks on kavandatud enne äriregistri seaduse jõustumist, 1. augustil 2021, ja teine 1. augustil 2023. Osa selles eelnõus olevaid sätteid, mis puudutavad registrimenetlust, tuleb äriseadustikust tõsta äriregistri seadusesse, kuna siinse eelnõuga tunnistatakse äriseadustikus olevad äriregistri sätted kehtetuks ja viiakse üle äriregistri seadusesse.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenus, kuna eelnõuga muudetakse ka põhiseaduse § 104 lõike 2 punktis 14 nimetatud kohtumenetlust reguleerivaid sätteid.

Eelnõu koosneb seitsmest peatükist, millest esimene sisaldab seaduse üldsätteid, teine registripidamise korraldust, kolmas peatükk puudutab äriregistrisse kantavaid andmeid, neljas peatükk reguleerib andmete ja dokumentide õiguslikku tähendust, avalikkust ja nendega tutvumist, viies sätestab normid kannete tegemiseks registrisse ning muude andmete ja dokumentide kogumiseks, kuues reguleerib vastutust ning seitsmes sisaldab eelnõukohase seaduse rakendussätteid.

Alljärgnevalt avab seletuskiri eelnõus sisalduvate sätete sisu ning vajalikkuse vastavalt eelnõus esitatud järjestusele. Neid sätteid, mis on pärit kehtivast õigusest ja eelnõus ümber grupeeritud ning terviklikult uuesti süstematiseeritud, ei ole seletuskirjas täiendavalt põhjendatud.

Seletuskirjas on läbivalt viidatud ühinguõiguse revisjoni töörühma poolt 15.09.2018 Justiitsministeeriumile esitatud [ühinguõiguse analüüs-kontseptsioonile](#) (edaspidi analüüs-kontseptsioon), kus sisalduvad esitatud muudatuste täpsemad põhjendused koos võrdleva õigusanalüüsiga. Äriregistri ja muude ühinguõiguslike registrite pidamisega seotud küsimusi on analüüsitud analüüs-kontseptsiooni 4. peatükis.

Eelnõu jõustumine on planeeritud kolmes etapis: esimene 31.01.2023, teine 01.09.2023 ja kolmas 01.03.2024.

2. SEADUSE EESMÄRK

Äriregistriga seonduvat reguleeritakse äriseadustikus ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registriga seonduvat mittetulundusühingute seaduses. Detailsemalt reguleeritakse registripidamisega seotud küsimusi määrustega, eelkõige justiitsministri 19. detsembri 2012. aasta määruses nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“ (kodukord). Erisätted usuliste ühenduste registri kohta sisalduvad kirikute ja koguduste seaduses (KikoS), ametiühingute registri kohta ametiühingute seaduses (AÜS), erisätteid on mh hooneühituseaduses (HÜS) ja

korteriomandi- ja korteriühistuseaduses (KrtS). Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikku registrit reguleeritakse kohtute seaduse (KS) § 16 lg-s 2 ja mitmete määrustega. Äriregistriga seonduvat kommertspandiregistrit reguleeritakse kommertspandiseaduses (KomPS), Eesti väärtpaberite registriga (EVR) seonduvat väärtpaberite registri pidamise seaduses (EVKS).

Eelnõu üheks peamiseks muudatuseks on kõikide eraõiguslike juriidiliste isikute registriregulatsiooni ühtlustamine. Selleks muudetakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste register (koos selle alamregistritega: usuliste ühenduste registri, ametiühingute registri, korteriühistute registri, maaparandusühistute registri) äriregistri alamregistriks ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile hakatakse seega kohaldama äriregistri regulatsiooni. Ühendregistrisse koondatakse kõik eraõiguslikud juriidilised isikud, aga ka füüsilisest isikust ettevõtjad. Selle tulemusena kohalduvad kõigile eraõiguslikele juriidilistele isikutele ühtsed registripidamise sätted, samad põhimõtted ja korraldus. Väheneb sätete dubleeritus erinevates õigusaktides ja kaovad põhjendamatud erinevused. Kokkuvõttes muutub registrimenetlus selgemaks ja ühtsemaks. Valdavalt on eraõiguslike juriidiliste isikute registrimenetlus sarnane, seetõttu ei ole otstarbekas äriregistrit ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit erinevates seadustes reguleerida. Juriidiliste isikute enda jaoks toimivad mõlemad registrid e-äriregistri kaudu.

Registripidamise regulatsioon on praegusel kujul äärmiselt killustatud ja fragmentaarne. Kehtivas õiguses reguleeritakse ühinguõiguslikke registreid paljude erinevate õigusaktidega nii seaduse kui ka määruse tasandil, kohalduvad viitelised normid ja kehtivad ka teatud üldsätted. Kohtulike registritega seonduvat reguleeritakse üldiselt kohtute seaduses ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus. Registripidamisele peaks kõigil eraõiguslikel juriidilistel isikutel kohalduma valdavalt ühtmoodi sätted, põhimõtted ja korraldus, millega saavutatakse suurem õigusselgus ja lihtsustub tsiviilkäive. Ühtse registriregulatsiooniga tekib ühtne süsteem, kus kõik registrit puudutavad põhimõtted ja loogika on koos. Kogu registrimenetlus koondatakse äriregistri seadusesse.

Registrimenetlust reguleerivate normide hulk ja paiknemine eri õigusaktides tekitab kehtivas õiguses raskusi nende koostoime mõistmisel. See puudutab nii registrisätete paiknemist ja süsteemi ÄS-is ja kodukorras, nende suhet TsMS ja KS üldiste sätetega kui ka kohaldatavust mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile ning selle suhet omakorda n-ö alamregistrite regulatsioonidega. Ebaselgust tekitab seaduste ja määruste sätete kooskõla ja arusaadavus. Probleemaatilised on ka teiste seaduste ja registrimenetlust reguleerivate seaduste suhted. Teatud mõttes on eri aegadel ja eri loogikaga kehtestatud õigusaktide terviklik koostoimimine paratamatult raskendatud, nagu ka neist tervikpildi saamine.

Praktikas põhjustab probleeme äriregistris olevate andmete erinevast õiguslikust tähendusest aru saamine. Eesmärgiks on erineva tähendusega andmete selgem eristatavus, kuna praeguse korralduse puhul ei saa registri kasutajad andmete erinevast õiguslikust tähendusest piisavalt selgelt aru. Samas jääb liigitus sarnaseks kehtiva süsteemiga, säilib kolmikjaotus (konstitutiivsed ehk õigustloova tähendusega, avaliku usaldatavusega ja informatiivsed andmed), mis parandab küll õigusselgust, aga ei too endaga kaasa suuri põhimõttelisi muudatusi, millega harjumine oleks keeruline ja aeganõudev.

Registripidamise kohta käivad menetluslikud sätted kehtivas õiguses ei arvesta ka piisavalt elektroonilise registri olemusega (on kirjutatud paberil registri pidamiseks ning arvutite kasutuselevõtul üksnes veidi täiendatud). Registripidamise sätted ajakohastatakse elektroonilisele registrile ja muudetakse tehnoloogianeutraalseks.

Eelnõu koostamisel on eeskujuks võetud ka kinnistusraamatu pidamist reguleerivad sätted. Sarnaselt kinnistusraamatuga, mille pidamist reguleerib peamiselt kinnistusraamatuseadus, hakkab äriregistri pidamist reguleerima eraldiseisev seadus, mis koondab endasse kõik äriregistri pidamist puudutavad põhimõtted ja loogika ning mis loob ühtse ja selge süsteemi äriregistri pidamisele.

Suur osa äriregistri seaduse sätteid pärinevad kehtivast õigusest ja on ümber grupeeritud ning terviklikult uuesti süstematiseeritud, mis lihtsustab nende kohaldamist ja õigusselgust, vajamata seejuures eraldi mahukat ümberõpet nende mõistmiseks ja rakendamiseks. Eelnõu vastuvõtmisega saavutatakse suurem õigusselgus ja lihtsustatakse tsiviilkäivet, muutes registrimenetluse paindlikumaks, reguleerides seda elektroonilise registri põhimõtete järgi ja lisades uusi paindlikke võimalusi.

Eelnõule ei eelnenud eraldi väljatöötamiskavatsust, kuna ühinguõiguse revisjoni tööühma koostatud võrdlev-õiguslik analüüs-kontseptisoon – eelkõige selle 4. peatükk – vastab väljatöötamiskavatsuse sisulistele nõuetele.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

ÄRIREGISTRI SEADUS

1. peatükk. Üldsätted

Paragrahv 1

Paragrahv 1 sätestab seaduse reguleerimisala. Äriregistri seadus sätestab äriregistri andmekoosseisu, kannete tegemise ja registri pidamise korra, järelevalve ja vastutuse. Äriregistrisse koondatakse andmed kõikide eraõiguslike juriidiliste isikute ja füüsilisest isikust ettevõtjate kohta. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste register koos oma alamregistritega saab äriregistri alamregistriks. Seega saab edaspidi kohaldada äriregistri seadust ka mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile. Eelkõige on tegemist õigusliku regulatsiooni muudatusega, millega ei kaasne suuremaid tehnilisi ümberkorraldusi. Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register, samuti viimase alamregistrid ja nende andmebaasid moodustavad ka kehtiva seaduse kohaselt ühtse infosüsteemi, seega on need ka praegu infotehnoloogiliselt üks register (kodukorra § 235). Mõlemad registrid on ka kättesaadavad ühtse veebiplatvormi, e-äriregistri kaudu.

Äriregistri seadusega koondatakse kõik registripidamist reguleerivad sätted ühte seadusesse ja kaotatakse põhjendamatud erinevused eraõiguslike juriidiliste isikute registrimenetluses. Seni on olnud registrimenetluse sätted erinevates seadustes. Äriregistri registrimenetlust on reguleeritud äriseadustikus. Mittetulundusühingute- ja sihtasutuste registrimenetlust on reguleerinud mittetulundusühingute seadus, äriseadustik ning juriidiliste isikute liikide kohta käivad eriseadused. Ebaselge on olnud ka menetlusõiguslike ja materiaalõiguslike normide eristamine, kuna mõlemad normid on läbisegi erinevates seadustes. Menetlus- ja materiaalõiguse normide eristamise olulisus on tingitud ka sellest, et äriregistrit ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit peab Tartu Maakohtu registriosakond tsiviilkohtumenetluse põhimõtete kohaselt, mis tähendab, et registrimenetluses muudatuste tegemine nõuab põhiseaduse § 104 lg 2 p 14 järgi Riigikogu koosseisu hääaltenamust.

Paragrahv 2

Paragrahv 2 tuleneb kehtivast ÄS § 22 lg-st 1, MTÜS § 75 lg-st 2 ja kodukorra §-st 1. Paragrahvi 2 kohaselt kogutakse, säilitatakse ja avalikustatakse teavet äriregistris eraõiguslike juriidiliste isikute (sh täisühingute, usaldusühingute, osahingute, aktsiaseltside, tulundusühingute, sihtasutuste, mittetulundusühingute, erakondade, ametiühingute, usuliste ühenduste, korteriühingute) ja välismaa äriühingute filiaalide kohta.

Lisaks eraõiguslikele juriidilistele isikutele ja välismaa äriühingute filiaalidele registreeritakse äriregistris ka Eestis tegutsevate füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtted. Kuigi FIE-na tegutsemine on võimalik äriregistri kaudu nähtavaks teha juba 2009. aastast, tuleb selguse huvides välja tuua, et erinevalt äriühingutest ei ole FIE-de õigusvõime seotud registriga. Avalikkuse ja teenuse saajate jaoks ei anna FIE-de äriregistrisse kandmine midagi, mh turvatunnet tehingu täitmise osas, sest nii FIE-de majanduslikku võimekust oma kohustusi täita kui ka erialast kvalifikatsiooni ei kontrollita. Sisulist järelevalvet ei teostata selle üle, kas isikud on FIE-na registreeritud, kui nad peaksid seda olema, ega selle üle, kas FIE-na registrisse kantud isik sellena ka tegutseb (seda tehakse sisuliselt vaid MTA kaudu), olgugi et kehtiv ÄS § 59 lg 3² sellise kohustuse registripidajale paneb. Täpsemalt on FIE-de äriregistris registreerimise vajalikkust ja sellega seonduvaid probleeme analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.5.5.1.

Äriregistri seaduse reguleerimisalasse ei kuulu riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklik register, mille pidamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister (KS § 16 lg 2¹). Ka tehniliselt tuleks riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklik register eraldada kohtulikust registripidamisest ning äriregistri infosüsteem ei peaks kajastama riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusi. Eesti eraõiguslike juriidiliste isikute registreerimise põhimõtete hulka kuulub õigusvõime sidumine registriga ning registriandmete avalik usaldatavus, iseäranis esindusõiguslike isikute osas. Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste kajastamine samas andmebaasis äriühingute, mittetulundusühingute ja sihtasutustega on eksitav ja segadusttekitav, kuna jätab mulje andmete tõepärasusest, kuigi tegu on informatiivse andmekoguga, mis ei pretendeeri õigsusele ega usaldusväärsele ja mille üle järelevalvet ei teostata. Kasutaja jaoks ei nähtu riigi- ja kohaliku omavalitsuste asutuste kohta tehtud kannetest nende õiguslikku tähendusetust. Segane on asutuste registreerimise kord, võimalik otsuste vaidlustamine, ebaselge on TsMS registrimenetluse sätete kohaldatavus riigi- ja kohaliku omavalitsuste asutuste registrile. Sellest tulenevalt on riigi- ja kohaliku omavalitsuste asutuste register jäetud äriregistri koosseisust välja. Täpsemalt on riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste registri väljajätmist äriregistrist analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.5.5.2 ja 4.8.6.5.

Lõikes 2 sätestatakse eraldi e-äriregistri määratlus, kuna äriregister ja e-äriregister ei ole kattuvad mõisted. E-äriregister on [veebiplatvorm](#) (ettevõtjatele tuttav eelkõige ettevõtjaportaalina), mille kaudu saab äriregistrile avaldusi esitada ja äriregistris olevate juriidiliste isikute ning FIE-de andmetega tutvuda. Lisaks äriregistris olevatele andmetele näidatakse e-äriregistris ka muudest riigi andmekogudest pärinevaid avalikke andmeid, et need oleksid ettevõtjatele ühest kohast kättesaadavad. Sätte eesmärk ei ole korjata e-äriregistrisse isikuandmeid, vaid näidata e-äriregistris ettevõtja kohta võimalikult palju avalikke andmeid. Need on näiteks Maksu- ja Tolliametist tulev maksuvõla info ja Ametlike Teadaannete info. See kõik on juba avalik, kuid e-äriregistrist näeb erinevaid ettevõtja kohta avalikustatud andmeid ühest kohast koos. Sellised muudest andmekogudest pärinevad andmed ei ole äriregistri andmed, registripidaja neid ei töötle ega oma muul viisil puutumust, neid üksnes kuvatakse e-äriregistris sellisel kujul nagu nad teistest andmekogudest pärinevad. E-äriregister on vahend nende andmete ettevõtjatele ja ka teistele riigiasutustele ja huvitatud isikutele mugavamalt kättesaadavaks tegemiseks.

Paragrahv 3

Paragrahv 3 kujutab osaliselt kehtivat ÄS § 2 lg-t 2, ÄS § 75 lg-t 1, ÄS § 384 lg-t 1 ja MTÜS § 2 lg-t 1. Eelnõu kohaselt saab mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist koos alamregistritega omakorda äriregistri alamregister. Äriregistrisse kantakse lisaks Eesti õiguse järgi asutatud täisühingutele, usaldusühingutele, osäühingutele, aktsiaseltsidele ja tulundusühistutele ka mittetulundusühingud, ametiühingud, erakonnad, usulised ühendused, korteriühistud, maaparandusühistud, sihtasutused ning füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtted. Lisaks ka EL õigusel baseeruvad piiriüleised ühinguvormid nagu Euroopa äriühing SE (*Societas Europaea*), Euroopa ühistu SCE (*Societas Cooperativa Europaea*) ja Euroopa Majandushuviühing (*European Economic Interest Grouping*). Täpsemalt on kõigi subjektide kohta peetavate kohtulike registrite ühendamist ühtseks registriks analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.5.5.2 ja 4.8.5.5.3).

Eraõiguslike juriidiliste isikute registrite kasutajate jaoks infosüsteemi kasutamise osas muutusi ei toimu, kuivõrd ka praegu toimivad äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register kasutajate jaoks sisuliselt ühtse registrina. Kõikide juriidiliste isikute andmeid saab pärida ja kandeavaldusi esitada ühtsest Ettevõtjaportaalist (e-äriregister).

Lõike 2 järgi saab äriregistris avalikustada välismaa äriühingute Eestis tegutsevad filiaalid. Erinevalt seni kehtinud regulatsioonist on filiaali äriregistrisse kandmine välismaa äriühingu vaba valik, filiaali äriregistrisse kandmine ja mittekandmine ei mõjuta välismaa äriühingu õigus- ega teovõimet ega Eestis tunnustamist.

Kuigi ühinguõiguse revisjoni töörühma ettepanek on olnud äriregistrist välja jätta füüsilisest isikust ettevõtjad (vt lähemalt § 2 selgitust), registreeritakse füüsilisest isikust ettevõtjad ka edaspidi äriregistris, kuna nende jaoks eraldi registri loomine ei ole põhjendatud ega ole leitud füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtete registreerimiseks muud sobivamat lahendust.

Paragrahv 4

Paragrahvi 4 on koondatud viited teiste seaduste kohaldamisele. Lõige 1 tuleneb kehtivast ÄS § 22 lg-st 4 ja lõige 2 tuleneb kehtivast ÄS § 22 lg-st 6.

2. peatükk. Registripidamise korraldus

Paragrahv 5

Paragrahv 5 tuleneb kehtivast ÄS § 22 lg-st 1, ÄS § 67 lg 4 p-st 4, MTÜS § 75 lg-st 2, kodukorra §-dest 235-236 ja justiitsministri 27. detsembri 2000. aasta määruse nr 78 „Kohtu registriosakonna keskandmebaasi pidamine“ (RT I, 11.01.2019, 4) §-st 1. Paragrahvi 5 lg 3 puhul on tegemist kehtiva ÄS §-ga 22¹ ja MTÜS § 75 lg-ga 1.

Paragrahv 6

Paragrahv 6 on võrreldes kehtiva õigusega uus ja näeb ette reeglid juhuks, kui peaks toimuma äriregistri infosüsteemi tehniline rike. Olukorras, kus äriregistrisse kandeid ei saa teha ja infosüsteemi riket ei ole õnnestunud mõistliku aja jooksul kõrvaldada, võib registriosakonna tegevusvaldkonna eest vastutav kohtudirektor otsustada, et kandeid tehakse nn asendusäriregistrisse. Kandeid tehakse sel juhul olemasolevate vahenditega, mis võimaldavad

tehtud kande salvestada ja säilitada, et hiljem, kui infosüsteemi rike on kõrvaldatud ja elektroonilisse äriregistrisse kannete tegemine taas võimalik, saaks asendusäriregistrisse tehtud kanded kas elektroonilisse äriregistrisse ümber tõsta või teha vastavate kannete kohta märked elektroonilisse äriregistrisse.

Paragrahv 7

Paragrahv 7 annab volitusnormi registripidamise täpsema korra kehtestamiseks, see on viide Justiitsministri 19.12.2012 määrusele nr 60, millega on kehtestatud „Kohtu registriosakonna kodukord“, milles on reguleeritud äriregistri ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri pidamise tehnilised küsimused ja e-äriregistri kasutamine.

Paragrahv 8

Paragrahvi 8 lg 1 puhul on tegemist kehtiva ÄS § 27 lg-ga 1, mida ei ole võrreldes kehtiva õigusega muudetud. Paragrahvi 8 lg 2 puhul on tegemist ÄS § 27 lg-ga 2, mida ei ole võrreldes kehtiva seadusega muudetud.

Paragrahv 8 lg 3 võtab Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132 (30.06.2017, L 169/46) artikli 21 lõiked 2 ja 3. Seni nägi Eesti seadus ette võimaluse esitada võõrkeelsed dokumendid eestikeelse tõlkega, kuid mitte võimalust esitada eestikeelsed dokumendid koos võõrkeelse tõlkega, et need avalikustada. Direktiiv näeb ette, et liikmesriigid peavad lubama avaldada direktiivi artiklis 14 nimetatud dokumente ja andmeid vabatahtlikult mis tahes muus liidu ametlikus keeles. Muudatusega lihtsustatakse piiriülest juurdepääsu äriühinguid puudutavale teabele, lubades lisaks nõutavate dokumentide ja andmete kohustuslikule avaldamisele ühes äriühingu liikmesriigis lubatud keeles ka nende vabatahtlikku avalikustamist registris teistes keeltes, võimaldades niiviisi välismaalastele äriregistri kasutamist ning tõlgete kättesaadavust.

Paragrahvi 8 lg 4 puhul on suures osas tegemist kehtiva ÄS § 27 lg 4 esimese lausega. Kuivõrd direktiivist (EL) 2017/1132 tulenevalt on lubatud esitada võõrkeelseid dokumente ning neid avalikustada, siis § 27 lg 4 teine lause on regulatsioonist välja jäetud, mille kohaselt ei saanud ettevõtjad ja kolmandad isikud seni võõrkeelsetele dokumentidele või tekstiosadele tugineda. Lisaks on toodud seaduses selgelt välja, et registripidaja ei kontrolli talle esitatud võõrkeelsete dokumentide sisu ega vastuta nende mittevastavuse eest eestikeelsetele dokumentidele.

Paragrahvi 8 lg 5 puhul on tegemist kehtiva ÄS § 27 lg-ga 3. Selle sätte kohaselt võimaldatakse heausketel kolmandatel isikutel tõlkeid usaldada (seda ütleb ka direktiivi (EL) 2017/1132 artikli 21 lõige 4).

3. peatükk. ÄRIREGISTRI ANDMED

Äriregistri seaduse eelnõu 3. peatükk näeb ette sätted, mis reguleerivad äriregistrisse eraõiguslike juriidiliste isikute ja füüsilisest isikust ettevõtjate kohta kantavaid andmeid. Sisuliselt jääb äriregistris iga registrisse kantava isiku kohta sisalduva informatsiooni liigitus sarnaseks kehtiva süsteemiga. Säilib kolmikjaotus: registrikaardi andmed (kehtiva süsteemi registrikaardi andmed), avaliku toimiku andmed (kehtiva süsteemi järgi äriregistris äritoimik ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris avalik toimik) ning registritoimiku andmed (kehtiva süsteemi järgi registritoimik).

1. jagu. Üldsätted

Paragrahv 9

Äreregister on seni koosnenud registrikaardist, äritoimikust ja registritoimikust (kehtiva ÄS §-d 36-39; kodukorra § 84) ning äriregistri infosüsteemi kaudu avalikustatud andmetest. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste register on seni koosnenud registrikaardist, avalikust toimikust ja registritoimikust (MTÜS § 83-86; kodukorra § 85) ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri infosüsteemi kaudu avalikustatud andmetest. Seejuures on äritoimik ja avalik toimik sisaldanud avalikustatavaid dokumente ning registritoimikud on olnud kinnised. Selline jaotus on teatud mõttes tinglik ja pärineb ajast, kui register ja lisadokumendid olid õiguslikult siduvalt peetud paberil või seejärel oli register elektrooniline ja lisadokumente koguti erinevatesse füüsilistesse toimikutesse, millest ühele võimaldati avalikku ligipääsu ning teisele mitte. Praegu peetakse äriregistrit ÄS § 67 lg 1 järgi elektrooniliselt. ÄS § 67 lg 4 ja ÄS § 69 delegeerivad valdkonna eest vastutavale ministrile tehniliste nõuete kehtestamise elektrooniliseks registripidamiseks ja registriandmete arvutivõrgu kaudu kasutamiseks. MTÜS § 76 järgi kehtivad need sätted ka mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri suhtes.

Eelnõu paragrahv 9 pakub välja kolmikjaotuse tuginedes senisele süsteemile, kuid ühtlustades äriregistri ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmete jaotuse. Edaspidi jaguneb informatsioon äriregistris iga registrisubjekti kohta kolmeks: (1) registrikaardi andmed (mida käsitleb äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 2. jagu), (2) avaliku toimiku andmed (mida käsitleb äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 3. jagu) ja registritoimiku andmed (mida käsitleb äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 4. jagu).

Paragrahv 10

Paragrahvi 10 puhul on suuresti tegemist kehtiva ÄS §-ga 62. Paragrahvi 10 sõnastuse täpsustamist on analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.6.1.1.2.f.

2. jagu. Registrikaardi andmed

Äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 2. jagu sätestab andmed, mida on võimalik kanda iga registrisse kantud eraõigusliku juriidilise isiku ja füüsilisest isikust ettevõtja äriregistri registrikaardile. Kehtivas õiguses on loetelu informatsioonist, mis peaks nähtuma registrikraadilt, sageli sätestatud erinevates õigusaktides ning suures ulatuses ka dubleeritud. Kehtiva ÄS § 64 puhul on tegemist üldise sättega, mis loetleb andmed, mis kantakse ettevõtja (ÄS § 1 lg 1 ja § 2 lg 1 järgi FIE, täisühingu, usaldusühingu, osaühingu, aktsiaseltsi ja tulundusühistu) registrikaardile. Täisühingute (ja usaldusühingute) puhul kohaldub täiendavalt ÄS § 84, osaühingute puhul ÄS § 145, aktsiaseltside puhul ÄS § 251, tulundusühistute puhul TUS § 8, FIE-de puhul ÄS § 75 lg 2. MTÜS §-d 10 ja 89 loetlevad andmed, mis kantakse mittetulundusühingu registrikaardile. SAS § 14 loetleb andmed, mis kantakse sihtasutuse registrikaardile. Täiendavalt reguleerivad veel äriregistri registrikaartidele kantavaid andmeid KrtS § 63, KiKoS §-d 15 ja 19, MaaParS § 82. Lisaks eelnevale reguleerivad registrisse kantavaid andmeid ka kodukorra §-d 92-112, 119¹–119¹⁰. EMHÜ kohta saab registriandmeid järelada EMHÜS § 1 lg-st 3 (viide täisühingule) ning § 4 lg-test 2 ja 3. SE ja SCE kohta kantakse registrisse aktsiaseltsi andmed, tulenevalt vastavalt SEPS §-st 2 ja SCEPS §-st 2. ETKR-i kohta kantakse registrisse aga tulundusühistu andmed, tulenevalt ETKRS § 5 lg-st 1. Eelnõu 3. peatüki 2. jaos loetletakse andmed, mida on võimalik kanda iga eraõigusliku juriidilise isiku registrikaardile. Juriidilise isiku liigi kohta käivast eriseadusest tuleneb, millised

andmed on kohustuslik esitada juriidilise isiku registrisse kandmiseks. Samuti tingimused ja juhud, millal mingid teatud andmed on kohustuslik esitada registrisse kandmiseks.

Paragrahv 11

Paragrahvi 11 puhul on tegemist kehtiva ÄS §-ga 31 ja MTÜS § 78 lg-ga 1. Sätet ei ole kehtiva õigusega võrreldes muudetud.

Paragrahv 12

Paragrahvis 12 ei esine sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva regulatsiooniga. Paragrahv 12 koondab endasse ühisosa sätetest, mis reguleerivad andmeid, mida on võimalik iga eraõigusliku juriidilise isiku kohta äriregistri registrikaardile kanda. Paragrahv 12 sisaldab endas ühisosa järgmistest sätetest: ÄS § 64, ÄS § 84, ÄS § 145, ÄS § 251, TÜS § 8, ÄS § 387, MTÜS §-d 10 ja 89, SAS § 14, KrtS § 63, KiKoS §-d 15 ja 19, MaaParS § 82, kodukorra §-d 92–112, 119¹–119¹⁰. Täpsemalt on kõikide registrisubjektide kohta äriregistrisse kantavaid andmeid analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.6.1.1.1 ja 4.8.6.1.1.2.

Paragrahv 13

Paragrahv 13 loetleb andmed, mis kantakse registrikaardile osaühingute ja aktsiaseltside kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja tugineb kehtival ÄS §-del 64, 145 ja 251.

Ainsa täiendusena, mis jõustub seaduse üldisest jõustumisajast hiljem, 01.09.2023, kantakse osaühingute registrikaardile edaspidi osanike andmed vastavalt ÄRS §-le 14. Selle muudatusega antakse osanike andmetele kande tähendus. Äriregistri eesmärk on õiguslikult oluliste asjaolude kajastamine ja avalikustamine ning õiguskindlus ja kolmandate isikute kaitse. Osanike nimekirjale äriregistris avaliku usaldatavuse andmiseks tuleks selles sisalduvad andmed võrdsustada kannetega ehk muuta osanike andmed kande andmeteks ja luua sellega osanike register. Usaldusväärsete andmete tagamiseks äriregistris hakkab osanike nimekirja pidama registripidaja ning käsutustehingu kehtivust kontrollivad edasi notarid. Kuna registripidajat tuleb ka kehtiva regulatsiooni kohaselt osaga tehtavatest tehingutest teavitada ja osanike nimekirja esitada, reguleeritakse edaspidi tsiviilkäive registri kaudu ja osanike andmetele antakse selgelt kande tähendus.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt ei ole osanike andmetel kande tähendust ja tegemist on äritoimiku informatiivsete andmetega. Praktikas esile kerkinud probleemiks on osanike andmetele ebaõige tähenduse andmine ja sellega tehingu tegemisel võimalikele ebaõigetele andmetele tuginemine. Registrisse mitte kantud osade tegeliku omaniku väljaselgitamine on keeruline. Veendumaks, et võõrandajal on olemas vajalik käsutusvõime, peaks notar minema tagasi osa võõrandamisahela lõppu, mis on eriti komplitseeritud, sest 10. juulini 1998 ei nõudnud seadus osa võõrandamise tehingu notariaalset tõestamist. Notari kohustus teavitada äriregistri pidajat osa võõrandamisest sätestati alles 14. detsembril 2001. aastal, seega ei ole ka informatiivsest osanike nimekirjast alati abi, seda eelkõige ühingute puhul, mis on asutatud enne 2002. aastat. Kehtiva regulatsiooni järgi ei saa äriregistris olevatele osanike andmetele tehingu tegemisel tugineda ja mõnes eelnevas tehingus olnud puudus kandub edasi igasse järgnevasse tehingusse, seega ei saa osa omandaja kunagi lõpuni kindel olla, kas ta saab osa omanikuks või ilmub mõne aja pärast välja mõnes varasemas tehingus osalenu ja tugineb tehingu puudustele.

Paragrahv 14

Paragrahv 14 loetleb andmed, mis kantakse registrikaardile osanike nimekirja. Lõige 1 loetleb osanike nimekirja osanike kohta kantavad andmed, lõige 2 loetleb osa pantimise kohta osanike nimekirja kantavad andmed ja lõige 3 loetleb äriseadustiku § 182 lõigetes 1⁴–1⁵ nimetatud märgete kohta osanike nimekirja kantavad andmed.

Osanike andmetele ja nimekirjale varasemast erineva õigusliku tähenduse andmisega kaasneb muudatus, et osanike nimekirja peab registriosakond ja osanike andmed on edaspidi registrikaardi andmed.

Osanike nimekirja andmete muutmisel registriandmeteks saavad uue tähenduse ka pandi andmed, millele edaspidi kohaldatakse asjaõigusseadusest tulenevaid registerpandi sätteid. Äriregistriseaduses ja äriseadustikus on reguleeritud üksnes erisused registerpandi regulatsioonist.

Osanike nimekirjale kande andmete tähenduse andmine võimaldab osa heauskset omandamist ÄS § 182 lg 1⁶ alusel. Selleks tuleb tagada, et osanike nimekirja andmed ning nendes erinevate käsutustehingute tulemusel tehtavad muudatused oleksid sisuliselt õigesti, täpselt ja usaldusväärset dokumenteeritud. Selleks, et osa võõrandamise andmed oleks võimalik kanda äriregistri peetavasse osanike nimekirja, tuleb esitada koos avaldusega sellekohane notari tunnistus ÄS § 182 lg 1³ alusel.

Lõikes 3 sätestatakse, et osanike nimekirja kantakse ÄS § 182 lõigetes 1⁴ ja 1⁵ nimetatud märged. Need on keelumärged ja vastuväited. Mõlema märgi kohta tuleb kanda lõike 3 punktides 1 ja 2 nimetatud andmed. Märke juures on oluline sisse kanda selle õigustatud isiku nimi, kelle kasuks märgi on kantud, tema isiku- või registrikood ning märgi sisu. Kuigi ka kehtiva praktika kohaselt kantakse osanike andmete juurde keelumärkeid, on nende tähendus ebaselge, kuna osanike andmetel ei ole kande tähendust ega ole ka selge osanike andmete juurde tehtavate märgete süsteem. Loodav osanike nimekirja märgete tegemise alus suurendab kõigi tsiviilkäibes osalejate õiguskindlust.

Paragrahv 15

Paragrahv 15 loetleb andmed, mis kantakse registrikaardile täisühingute ja usaldusühingute kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival ÄS §-del 64, 84 ja 127.

Paragrahv 16

Paragrahvis 16 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile tulundusühistute kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival ÄS §-l 64 ja TÜS §-l 8.

Paragrahv 17

Paragrahvis 17 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile korteriühistute kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival KrtS §-l 63.

Paragrahv 18

Paragrahvis 18 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile maaparandusühistute kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival MaaPar §-l 66 ja MTÜS §-l 10.

Paragrahv 19

Paragrahvis 19 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile usuliste ühenduste kohta lisaks §-s 12 nimetatutele. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival KikoS §-l 15.

Paragrahv 20

Paragrahvis 20 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile välismaa äriühingute filiaalide kohta. Säte valdavalt sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival ÄS §-l 387. Ainsaks sisuliseks muudatuseks on punktist 2 tulenev Eesti aadressi kohustus välismaa äriühingu filiaalile.

Paragrahv 21

Paragrahvis 20 loetletakse andmed, mis kantakse registrikaardile füüsilisest isikust ettevõtjate kohta. Säte sisulisi muudatusi kaasa ei too ja põhineb kehtival ÄS §-del 64 ja 75.

Paragrahv 22

Paragrahv 22 ei too kaasa sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega. Paragrahvi 22 puhul on tegemist kokkuvõttega kehtivast ÄS §-st 42, MTÜS §-st 88 ja kodukorra §-dest 90 ja 91.

Paragrahv 23

Paragrahvi 23 puhul on suuresti tegemist kehtiva ÄS §-ga 58 ja kodukorra § 206⁴ lg-ga 3. Ühtlustatud on ÄS § 58 ja PankrS § 39 lg 1 loetelud registris avaldatavate pankrotikannete kohta ning lisatud on ajutise halduri määramine (§ 23 lg 1 p 1), kui see on seotud võlgniku varale käsutuskeelu seadmisega ajutise halduri nõusolekuta.

Ühinguõiguse revisjoni töörühm toetab mõtet luua ühtne maksejõuetuse register ja linkida äriregister maksejõuetuseregistriga. Saksa ja Austria seaduse eeskujul ja EL direktiivi 2017/1132 alusel oleks mõistlik välistada selgelt pankrotikanded registri avalikult usaldatavate andmete alt ja avalikustada need selgelt informatiivselt, kuna need omandavad tähenduse kohtulahendite täidetavuse seisukohast. Täpsemalt on seda analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.14.6, 4.8.16.5, 4.8.16.10.5 ja 4.8.16.21.

Muud muudatused §-s 23 võrreldes kehtiva ÄS §-ga 58 on sõnastuslikud ning tehtud selleks, et kasutada äriregistri seaduse eelnõus läbivald ühtseid termineid ning kasutada pankrotiõiguses kasutatavaid termineid. Kehtivas seaduses on eksitav, et pankrotihaldurit on käsitletud võlgniku esindajana, kuigi tegelikult ta üksnes käsutab pankrotivara, kuid ei esinda pankrotivõlgnikku (PankrS § 54¹).

Paragrahv 24

Paragrahvi 24 puhul on suuresti tegemist kehtiva ÄS §-ga 63¹. Varasemate seadusandja otsuste järgi võib eraõiguslikku juriidilist isikut juhtida ka välisriigist, mille kohta tuleb avalikustada

registris juhatuse või seda asendava organi aadress. Samas jääb arusaamatuks, milline asukoht tuleb registrisse sellise isiku kohta juhatuse asukoha kõrval kanda. Sellest tulenevalt on muudetud kehtiva ÄS § 63¹ lg-t 2 selgemaks nii, et kontaktisiku peab määrama siis, kui eraõigusliku juriidilise isiku aadress on välisriigis, mitte siis, kui juhatuse või seda asendav organ asub välisriigis. Täpsemalt on eelnevaga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.8.5.

Võrreldes kehtiva õigusega on lõikes 4 välja jäetud kohustus esitada kontaktisiku elu või asukoht. Registripidajale tuleb esitada juriidilise isiku menetlusdokumentide kättetoimetamise Eesti aadress ja puudub vajadus esitada registripidajale kontaktisiku elu- või asukoht. Teise muudatusena on lõikesse 4 toodud võimalus kontaktisikul endal teatada registripidajale oma andmete muutumisest. Teatada saab nende andmete muutusest, mis on samas lõikes nimetatud, peamiselt on need aadressi ja e-posti aadressi muutumine, aga ka näiteks perekonnanime muutumine.

Uuena võrreldes kehtiva seadusega on sisse toodud lõikesse 5 kontaktisikuks oleku tähtaeg. Tähtaeg tuleb esitada koos kontaktisiku määramise avaldusega ning kontaktisiku tähtaja pikendamise korral tuleb sellest registripidajat teavitada. Kui tähtaega ei pikendata, eemaldatakse kontaktisik registrist. Praktilise probleemina on esile kerkinud, et kontaktisikutega sõlmitakse tähtajalised lepingud, kuid juriidiline isik jätab sageli registripidajale kontaktisiku muutmise avalduse tähtaja möödudes esitamata ja registris on kontaktisikutena isikud, kellega juriidilisel isikul on tegelikkuses vastav lepinguline suhe lõppenud. Kuna kontaktisikul endal ei ole võimalust end kontaktisikuks olemast eemaldada, saab seda teha üksnes registripidaja ametiülesande korras. Kuna kontaktisikuga sõlmitakse valdavalt tähtajaline lepinguline suhe ja vähendamaks sellest tulenevat koormust registrile ning valede andmete registris olekut, tuleb edaspidi kontaktisik määrata tähtajaliselt. Kui tähtaeg möödub, saab seda pikendada või eemaldatakse kontaktisik registrist automaatselt, mis aitab vältida olukorda, kus registris on pikalt avalikult kättesaadavad kontaktisiku andmed, kellega tegelikkuses on juriidilisel isikul suhe lõppenud.

Täiendus võrreldes kehtiva ÄS §-ga 63¹ on ka § 24 lg 6 esimene lause, mis on lisatud eelnõusse Saksa õiguse eeskujul ning täpsustab kontaktisiku õiguslikku tähendust ja kontaktisiku volituste kestust. Täpsemalt on seda analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.16.4.1.

3. jagu. Avaliku toimiku andmed

Äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 3. jagu näeb ette sätted, mis puudutavad äriregistrisse sisestatavaid muid avalikustatavaid andmeid peale registrikaardi andmete. Sisuliselt on tegemist süsteemiga, mis on sarnane äritoimikuga, mittetulundusühingute ja sihtasutuste puhul avaliku toimikuga. Lähtekohaks on kehtivad ÄS § 28 lg-d 1 ja 2 ning ÄS § 38; MTÜS § 77 lg-d 1 ja 3 ning MTÜS § 85 ja kodukorra §-d 215–217².

Paragrahv 25

Paragrahv 25 lähtub kehtiva ÄS § 38 lg-st 2, MTÜS §-st 85 ja kodukorra §-dest 215–217². Selle sätte kohaselt avalikustatakse äriregistris andmed ja dokumendid, mille registrisubjekt on ise registripidajale esitanud seaduse kohaselt või mitte nt kohus või pankrotihaldur on edastanud registripidajale seaduse kohaselt.

Paragrahv 25 lg 2 näeb ette, et avalikus toimikus olevatel andmetel on selgelt erinev tähendus registrikaardi andmetest. Nende andmete kohta ei tehta kannet äriregistris ja neil on

informatiivne tähendus. Praegu kehtiva õiguse kohaselt ja äriregistris sisalduva informatsiooni puhul ei ole alati võimalik vahet teha, millistel kannetel ja andmetel on õiguslik tähendus ning millistel mitte. See tekitab segadust, milliste kannete ja andmete õigsusele võib tugineda ning millistele mitte. Paragrahvi 25 lg 2 eristab nn kandevälised informatiivse tähendusega andmed õigusliku tähendusega nn kandeandmetest ehk registrikaardi andmetest.

Täpsemalt on seda analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.6.5 ja 4.8.16.5.

Paragrahv 26

Paragrahvis 26 on loetletud äriregistri avalikus toimikus sisalduvad andmed ja dokumendid. Tegemist ei ole lõpliku, vaid avatud näidisloeteluga, samas on olulisem osa avaliku toimiku andmetest loetletud. Paragrahv 26 lähtub kehtiva ÄS § 28 lõigetest 1 ja 2, MTÜS § 77 lõigetest 1 ja 3 ning koondab endas koondnimekirja registrikaardi välistest andmetest, mis kehtivas õiguses on reguleeritud kodukorra §-s 246 ning mitmetes erinevates õigusaktides. Võrreldes kehtiva õigusega § 26 sisulisi muudatusi kaasa ei too. Lõikes 2 täpsustatakse, et füüsiliste isikute kohta tehakse avalikus toimikus kättesaadavaks üksnes nimi ja isikukood.

Täpsemalt on registriväliseid andmeid käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.9.1.1, 4.8.15.1.1.1 ja 4.8.16.1.

4. jagu. Registritoimiku andmed

Äriregistri seaduse eelnõu 3. peatüki 4. jagu näeb ette äriregistri andmete kolmanda jaotuse, registritoimiku andmed. Ka sisuliselt tugineb see kehtival registritoimiku süsteemil. Lähtekohaks on kehtivad ÄS § 39 ja ÄS § 28 lg 3; MTÜS § 86 ja MTÜS § 77 lg 3 ning kodukorra § 218.

Paragrahv 27

Paragrahvi 27 lg 1 lähtub kehtivast ÄS § 39 lg-st 2, MTÜS §-st 86 ja kodukorra §-st 218. Selle sätte kohaselt säilitatakse lisaks registrikaardi ja avaliku toimiku avalikustatavatele andmetele äriregistri toimikus andmeid ja dokumente, mis ei ole avalikud. Nendega saab tutvuda äriregistri seaduse eelnõu § 31 lõikes 3 sätestatud juhul. Paragrahvi 27 lg 2 puhul on tegemist kodukorra §-ga 226.

Paragrahv 28

Paragrahv 28 loetleb registritoimiku andmed ja dokumendid. Säte tugineb kodukorra §-le 218. Kehtiva kodukorra § 246 lg 1 p 12 järgi sisestatakse infosüsteemi registrivälise andmetena ka juhatuse volituste (st ametiaja) kestus. Ametiaja lõppemise andmete kättesaadavus on tekitanud korduvalt segadust eraõigusliku juriidilise isiku esindamise õigusega isiku selgitamisel (nt notari juures) ja seega kahandanud käibekindlust. Juhatuse liikmete ametiaja kestuse puhul ei ole tegemist registriandmetega ja selle kajastamine on praktikas tekitanud palju segadust. Selline info on vajalik eelkõige eraõiguslikule juriidilisele isikule endale, et teada, millal juhatust n-ö uuendada, aga ka registripidajale, kes saab teha järelevalvet ning vajaduse korral uuendamise vajadust eraõiguslikule juriidilisele isikule meenutada. Eelnevast tulenevalt näeb § 28 p 1 ette, et juhatuse liikme ametiaja kestuse andmed on registritoimiku andmed (vt analüüs-kontseptsiooni punkti 4.8.10.5).

Samuti sätestatakse selgelt, et lisaks eraõigusliku juriidilise isiku organi liikme ametiaja kestusele on registritoimiku andmed ka organi liikme elukoha- ja kontaktandmed. Registritoimikusse tuleb p 3 alusel lisada ka eelnõuga uuena seadusesse toodav kontaktisiku

tähtaeg, mille registris avalikustamine võiks kaasa tuua samalaadset ebaselgust kui juhatuse liikmete ametiaegade tähtajad. Lisaks on registritoimiku dokumendid edaspidi p 4 alusel ka määruskaebused.

4. peatükk. Andmete ja dokumentide õiguslik tähendus, avalikkus ja nendega tutvumine

Paragrahv 29

Paragrahvi 29 lg 1 puhul on tegemist kehtiva ÄS §-ga 68. Paragrahvi 29 lg 2 puhul on tegemist kehtiva ÄS § 34 lg-ga 3 ja MTÜS § 80 lg-ga 3, välja on jäetud viide „teadma pidamisele“, st karmistatud on nõudeid n-ö heausksusele, tagamaks parem kaitse registriandmetele tuginemisele (sarnaselt Saksa HGB² § 15 lg-ga 1 ja Austria UGB³ § 15 lg-ga 1 ja lähtudes direktiivi 2017/1132 art 16 lg-st 6).

Paragrahvi 29 lg 3 puhul on tegemist kehtiva ÄS § 34 lg-ga 2 ja MTÜS § 80 lg-ga 2, välja on jäetud viide teadma pidamisele (sarnaselt lg-ga 2). Paragrahvi 29 lg 3 kolmas lause on uus võrreldes kehtiva õigusega. Hagi tagamise või esialgse õiguskaitsse määruse alusel peaks registrisse saama kanda vastuväite mingite andmete õigsuse kohta, vältimaks neile heauskset tuginemist (nt vaidluse korral, kes on juhatuse liige). Paragrahvi 29 lg 3 puhul on tegemist kehtiva süsteemi täiendamisega vastavalt direktiivile 2017/1132/EL. Direktiivi artikli 16 lg 7 järgi on liikmesriigid kohustatud vastu võtma vajalikke meetmeid vältimaks lahknevusi direktiivi artikli 16 lg 5 kohaselt avaldatu ja registris või toimikus sisalduva vahel. Direktiiv sätestab, et lahknevuse korral ei saa siiski kolmanda isiku vastu tugineda direktiivi artikli 16 lg 5 kohaselt avaldatud tekstile; küll aga saab sellele tugineda kolmas isik, välja arvatud juhul, kui äriühing tõendab, et kolmas isik oli teadlik toimikus talletatud või registrisse kantud tekstidest. Lisaks võib kolmas isik alati tugineda dokumentidele ja andmetele, mille puhul pole avalikustamislõudeid veel täidetud, välja arvatud juhul, kui need avalikustamata jätmise tõttu ei kehti. Paragrahvi 29 lg 3 toob äriregistri seaduse eelnõusse üle direktiivi 2017/1132/EL artikli 16 lg-s 7 sätestatu.

Paragrahvi 29 lg-te 4 ja 5 eesmärk on selgelt välja öelda, et äriregistris sisalduvad erineva õigusliku tähendusega kanded. Praegu on nii äriregistris kui ka mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris visuaalselt eristamata registriandmed, millel on õiguslik tähendus, ja registrivälised õigusliku tähenduseta andmed. See puudutab nt õigusliku tähendusega juhatuse liikme andmeid kõrvuti õigusliku tähenduseta nõukogu liikmete nimekirja või aktsionäride nimedega, mis on käibes segadust tekitanud, jättes eksliku mulje, et need andmed on õigusjõult registriandmetega võrdsustatud. Juhatuse liikmete ametiaja märkimine infosüsteemis on praktikas tekitanud küsimuse registriandmetele heauskse tuginemise alusetust piiramisest.

Kehtiva süsteemi puhul on eristamata ka erineva tähendusega deklaratiivsed, konstitutiivsed ja informatiivsed kanded. Paragrahvi 29 lõiked 4 ja 5 aitavad kaasa õiguselgusele. Sätete kehtestamisega eristatakse ühetähenduslikult, et äriregistri kandel on õiguslik jõud, kui see on seaduses sõnaselgelt sätestatud (nt õigusvõime tekkimine ja lõppemine, põhikirja muutmine, kapitali suurenemine ja vähenemine, ühinemise, jagunemise, ümberkujundamise toimumine, osanike nimekiri) ja et § 29 lg 5 punktides 1–3 sätestatud andmetel on äriregistris vaid informatiivne tähendus.

² *Handelsgesetzbuch* – Saksa kaubandusseadustik

³ *Unternehmensgesetzbuch* – Austria äriseadustik

Teemat on käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.16.1.1 ja 4.8.16.5.

Paragrahv 30

Paragrahvi 30 aluseks on kehtivad ÄS § 28 lg-d 1 ja 2 ning MTÜS § 77 lg-d 1 ja 3.

Paragrahv 31

Paragrahvi 31 aluseks on kehtivad ÄS § 28 lg 3 ja MTÜS § 77 lg 4 ning kodukorra § 61 lg 2 ja § 68 lg 2. Sisulisi muudatusi § 31 võrreldes kehtiva süsteemiga kaasa ei too.

Paragrahvi 31 on koondatud järgmised sätted: ÄS § 28 lg-d 2 ja 4 ja MTÜS § 77 lg-d 2 ja 3, ÄS § 69, ÄS § 67 lg 3 ja lg 4 p 4, kodukorra § 61 lg 1, § 66 lg-d 3 ja 3¹, § 68 lg 1 ning § 72 lg 1. Paragrahvis 31 on eelnimetatud sätted ümber struktureeritud ja sõnastatud, kuid sisulisi muudatusi § 31 võrreldes kehtiva süsteemiga kaasa ei too.

Paragrahv 32

Paragrahvi 32 aluseks on kehtiv ÄS § 70 ning kodukorra § 66 lg-d 2 ja 5. Paragrahvis on eelnimetatud sätted ümber struktureeritud ja sõnastatud, kuid sisulisi muudatusi § 32 võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Minister saab ette näha muid isikuid, kellele tagatakse andmete tasuta kättesaadavus (praegu nt pankrotihaldurid).

5. peatükk. Kanne registrisse ning muude andmete ja dokumentide kogumine

1. jagu. Üldsätted

Paragrahv 33

Paragrahvi 33 aluseks on kehtivad TsMS § 593 lg 1, ÄS § 33 lg 1 ja MTÜS § 79 lg 1. Muudatus §-s 33 võrreldes kehtiva õigusega seisneb selles, et äriregistri kanne tehakse jõustunud või viivitamata täidetava kohtulahendi alusel, mitte „kohtulahendi alusel“ või „kohtuotsuse alusel“, nagu sätestavad kehtivad ÄS § 33 lg 1 ja MTÜS § 79 lg 1. Kuivõrd kohtulahendi materiaalne õigusjõud on seotud lahendi jõustumise ja täidetavusega, siis äriregistri kandest tekkiv õigusjõud peab olema seotud kohtulahendi jõustumise ja täidetavusega ning sellest tulenevalt on eelnõu § 33 sõnastust võrreldes kehtiva ÄS § 33 lg-ga 1 muudetud vastavalt. Täpsemalt on seda teemat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.16.5.

Paragrahv 34

Paragrahvi 34 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 49 ja MTÜS § 78 lg 2. Paragrahvi 34 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 38 lg 3 ja MTÜS § 85 lg 2. Paragrahvi 34 lg 3 aluseks on kodukorra § 26 lg 1 ja § 29. Paragrahv 34 ei too kaasa sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega.

Paragrahv 35

Paragrahv 35 viitab, et registriandmete ja dokumentide säilitamise ning paberdokumentide digiteerimise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Vastavate tehniliste reeglite seadusesse toomine ei oleks põhjendatud.

Paragrahv 36

Paragrahvi 36 lg 1 aluseks on kehtiv ÄS § 43 lg 3. Kuivõrd äriregistri süsteem on elektrooniline, on sõna „loetavalt“ asendatud eelnõu § 36 lg-s 1 sõnadega „üheselt arusaadavalt“, kuivõrd „loetavalt“ oli asjakohane paberregistri pidamise süsteemi puhul. Paragrahvi 36 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 43 lg 1 ja § 44 lg 1.

2. jagu. Kanne avalduse alusel ning muude andmete ja dokumentide esitamine, kanne ja muud andmed kohtulahendi alusel

Paragrahv 37

Paragrahvi 37 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg 1, MTÜS § 79 lg 1 ja TsMS § 593 lg 1. Lõige viitab sellele, et kande võib teha ka kellegi teise avalduse alusel, nt osaniku avaldus osaniku andmete muutmiseks.

Paragrahvi 37 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 32 lg 1 ja MTÜS § 78 lg 2. Loobutud on allkirjanäidiste nõudmisest, kuna elektroonilisel avalduse esitamisel ei ole allkirjanäidiste esitamisel suurt mõtet ning notari juures allkirjastades ei pea neid samuti esitama.

Paragrahvi 37 lg 3 aluseks on ÄS § 32 lg 2 ja MTÜS § 10 lg 4. Paragrahvi 39 lg 4 aluseks on ÄS § 33 lg 1².

Paragrahv 38

Paragrahvi 38 puhul on tegemist muudatusega võrreldes kehtiva õigusega. Sättega nähakse ette võimalus taotleda konkreetset kandekuupäeva (näiteks ühinemiste ja jagunemiste tagajärgede määramisel). Kindlal kuupäeval kande tegemise taotlemiseks peab olema mõjuv põhjus (lg 1), milleks võib olla näiteks vajadus, et ühinemine jõustuks kindlal kuupäeval ja oleks piisava ajavaruga selge, kas esitatud taotluses esineb puudusi või saab kande soovitud kuupäeval teha. Avalduse kindlal kuupäeval kande tegemiseks saab esitada üksnes andmete muutmise kohta, mitte esmakandeavaldust.

Revisjoni töörühm leiab, et seadusega tuleks võimaldada pooltel ise ühinemis- ja jagunemislepingus määrata ühinemise ja jagunemise jõustumise aeg. Seda võimaldavad selgelt direktiivi 2017/1132/EL artiklid 103 ja 149. See võimaldaks reorganiseerimismenetluse pooltel paremini planeerida ühingu tegevust reorganiseerimismenetluse kestel. Sarnane regulatsioon tuleks ette näha ka ümberkujundamise kohta. See looks täiendavat menetluslikku selgust ka mitmesuguste lubade ja registreeringute edasi kehtimise suhtes, mis reorganiseerimismenetluses osalevale ühingule on väljastatud.

Kuna reorganiseerimine jõustub registrikandega, tähendab sellise võimaluse loomine, et kande tegemisel peab olema võimalik küsida registrist konkreetset kande tegemise kuupäeva. Suurte reorganiseerimiste ettevalmistamine on aeganõudev ja kulukas ning ühingud sooviksid kindlust, et kõik on tehtud nõuetele vastavalt, mitte et reorganiseerimiskande puudused selguksid alles selle tegemisel. Samuti on õigustatud soov kande tegemine kindlal kuupäeval, kuna ühinemised ja jagunemised on ühingutel endal sageli seotud kindla kuupäevaga, millest alates soovitakse muudatuste jõustumist.

Registris tuleks selleks ette näha lahendus, mis võimaldab kandeavalduse sisuliselt lahendada, jätta selle ooteseisundisse ning jõustada ettenähtud päeval. Samuti tuleks registrisüsteemi sees tehtud, kuid veel jõustamata kandeid vajalikel juhtudel käsitleda jõustununa, nt nimekontrollis. Soovitud kande kuupäev võib olla kuni kuus kuud kandeavalduse kuupäevast (lg 3) ja juhul, kui soovitud kande kuupäev langeb puhkepäevale või riigipühale, tehakse kanne sellele järgneval tööpäeval (lg 2).

Kui esitatakse avaldus kindlal kuupäeval kande tegemiseks, lahendab registripidaja selle tavakorras äriregistri seaduse §-s 40 sätestatud korras (lg 4). See tähendab, et ka juhul kui soovitud kande kuupäev on kuue kuu pärast, tuleb kandeavaldus sisuliselt lahendada viie tööpäeva jooksul üldkorras. See tagab sätte eesmärgi, et kõik võimalikud puudused saavad kõrvaldatud enne soovitud kande kuupäeva ja kandeavalduse esitaja saab kindluse, et kanne tehakse kindlal kuupäeval ja selles ei esine puudusi ning saab sellega arvestada. Kandeavaldus tuleb lahendada vahemäärusega, mida registripidaja kannet soovitud kuupäeval jõustades enam uuesti või täiendavalt läbi vaadata ei saa.

Juhul kui selgub, et kindlal kuupäeval kannet enam ei soovita, saab juriidiline isik selle kuni jõustumiseni tagasi võtta ja peaks ise jälgima, et kõik järgnevad kandeavaldused oleksid kooskõlas kindlaks kuupäevaks esitatud kandeavaldustega. Registripidajal sellise kontrolli kohustust ei ole, kuna juriidiline isik ise peab jälgima, millised kandeavaldused on tal esitatud ja jõustumise ootel.

Paragrahv 39

Paragrahv 39 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 39 lg 1 aluseks on kehtivad TsMS § 593 lg 2, ÄS § 33 lg 2, § 33 lg 11 ja § 32¹ lg 4. Paragrahvi 39 lg 2 aluseks on TsMS § 593 lg 2, ÄS § 33 lg 3 ja MTÜS § 79 lg-d 3 ja 3¹. Eraõiguslike juriidiliste isikute puhul on kande esitamise õigus (ja ka kohustus) juhatusel, isikuühingute puhul osanikel (ÄS § 83 lg 1, § 144 lg 1, § 250 lg 1; TÜS § 7 lg 1; MTÜS § 8 lg 1; SAS § 11 lg 1) ja FIE puhul ettevõtjal (ÄS § 75 lg 1), filiaali puhul juhatajal (ÄS § 386 lg 1). Paragrahvi 39 lg 3 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg 12 ja MTÜS § 79 lg 3². Paragrahvi 39 lg 4 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg 13 ja kodukorra § 261. Paragrahvi 39 lg 5 aluseks on kehtivad TsMS § 593 lg 4, ÄS § 33 lg 12¹ ja kodukorra § 24 lg 1. Paragrahvi 39 lg 6 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg 14 ja ÄS § 67 lg 4 p 1.

Paragrahv 40

Paragrahvi 40 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg-d 5 ja 6. Paragrahvi 40 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 32 lg 1 3. lause, § 33 lg 7⁶ ning §-d 511¹ ja 511³. Paragrahvi 40 lg 3 aluseks on kehtivad ÄS § 53 lg 1 ja kodukorra § 30 lg-d 3 ja 4. Paragrahvi 40 lg 4 aluseks on kehtivad ÄS § 53 lg 2 ja TsMS § 596 lg 2. Paragrahvi 40 lg 5 aluseks on kehtiv ÄS § 53 lg 3. Paragrahvi 40 lg 6 aluseks on ÄS § 58 lg 3.

Paragrahvi 40 lg 7 toob välja, et juhul kui isikule määratakse ärikeeld või ettevõtluskeeld, kohustub registripidaja astuma vajalikud sammud ja viima registrisubjekti juhatuse koosseisu seadusega kooskõlla. Kui registrisubjekt ei täida registripidaja tehtud määrust, on registripidajal õigus määrata registrisubjektile sunniraha või registrisubjekt sundlõpetada. Täpsemalt on ärikeeldu ja ettevõtluskeeldu analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 4.8.14.6 ja 4.8.16.5.

Paragrahv 41

Paragrahv 41 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 41 aluseks on kehtivad ÄS § 53 lg-d 4-6.

Paragrahv 42

Paragrahvi 42 lg 1 aluseks on TsMS § 596 lg 3 ja § 597 lg 1 ning ÄS § 56 lg 1. Paragrahvi 42 lg 2 aluseks on TsMS § 597 lg 2, ÄS § 56 lg 2 ja § 33 lg 4 ning kodukorra § 24 lg 4. Paragrahvi 42 lg 3 puhul on tegemist kodukorra § 78 lõigetega 1 ja 4. Paragrahvi 42 lg 4 puhul on tegemist kodukorra § 78 lg-ga 5.

Paragrahv 43

Paragrahvi 43 lg-d 1 ja 2 lähtuvad ÄS § 32 lg-st 1 ja § 33 lg-st 1 ja sätestavad registrisubjektile kohustuse seoses avaliku toimiku andmete ja dokumentidega (st juriidiline isik on kohustatud esitama registripidajale ka avaliku toimiku andmed ja dokumendid, mis ei kajastu kandes endas, ning teavitama registripidajat nende muutumise korral). Paragrahvi 43 lg 3 puhul on tegemist kehtiva ÄS § 32 lg-ga 3 ja § 32¹ lg-ga 4¹.

Paragrahv 44

Paragrahv 44 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 44 lg 1 aluseks on kodukorra § 40 lg-d 1 ja 3. Paragrahvi 44 lg 2 aluseks on kodukorra § 41.

Paragrahv 45

Paragrahv 45 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 45 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS §-d 58 ja 69¹ ning kodukorra § 206⁴ lg 3 ja § 248. Paragrahvi 45 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 46 ja kodukorra § 205 lg-d 4 ja 5. Paragrahvi 45 lg 3 aluseks on kehtiv ÄS § 66.

3. jagu. Järelevalve andmete ja dokumentide õigsuse üle, kanded registripidaja algatusel

Paragrahv 46

Paragrahvi 46 eesmärgiks on täpsustada kande parandamise õiguslikke aluseid ja võimalusi, et alust ei peaks otsima võlaõigusest või ühinguõigusest üldiselt. Paragrahvi 46 lg 1 võimaldab huvitatud isikul nõuda registrisubjektilt ebaõige kande parandamist. Paragrahvi 46 lg 1 on sarnane RahaPTS § 79 lg-ga 1, mille kohaselt on tegelikuks kasusaajaks märgitud isikul või tema seaduslikul või lepingulisel esindajal õigus taotleda juriidilise isiku juhatuse ebaõigete andmete parandamist. Paragrahvi 46 lg-s 1 üldistatakse need olukorrad, kus registrikanne on ebaõige, ning antakse huvitatud isikutele võimalus esitada registrisubjekti vastu nõue parandada ebaõige kanne. Seejuures antakse võimalus esitada nõue ka kolmanda isiku vastu nõusoleku andmiseks, kui kande parandamine puudutab ka kolmanda isiku õigusi.

Paragrahvi 46 lg 2 eesmärgiks on lubada sõnaselgelt vastuväidete kandmist äriregistrisse ebaõige kande parandamise nõude tagamiseks (nt hagi tagamise või esialgse õiguskaitsse määruse alusel). Sellise sätte eesmärgiks on vältida ebaõigetele kannetele heauskselt tuginemist (nt vaidluse korral, kes on juhatuse liige). Kui registrisse on kantud vastuväide mingite andmete õigsuse vastu, ei saa sellistele kannetele heauskselt tugineda.

Paragrahv 47

Paragrahvi 47 üldiseks aluseks on TsMS § 601, mis võimaldab kohtul trahvi ähvardusel kohustada andmete esitamiseks kohustatud isikuid andmeid esitama, kui ilmneb, et registrisse on kantud valeandmeid või et registrisse kandmiseks ettenähtud andmed on esitamata jäetud.

Paragrahvi 47 eesmärgiks on anda selge volitusnorm ja seada registripidajale kohustus teostada järelevalvet registrisubjektide esitatavate andmete ja dokumentide esitamise ja nõuetekohasuse üle. Kehtivad ÄS § 61 lg-d 1 ja 2 ja MTÜS § 82 lg-d 1 ja 2 võimaldavad registripidajal teha järelepärimisi kannete ebaõigsuse või puudumise kohta ning selle kindlakstegemise korral pärast isikule teatamist ja vastuväite mitte saamist teha, parandada või kustutada kanne ise. MTÜS § 82 lg 5 lubab registripidajal määrata trahvi TsMS §-s 601 sätestatud korras. ÄS ja MTÜS ei anna aga registripidajale selget volitust kontrollida registrisubjekti esitatud muude andmete ja dokumentide õigsust ja nõuetekohasust. Sisulist muudatust eelnõu § 49 kaasa ei too, kuivõrd kehtiv ÄS § 71 lg 1, hoolimata konkreetse volitusnormi puudumisest, võimaldab registripidajal trahvida andmete esitamiseks kohustatud isikut seaduses ettenähtud andmete esitamata jätmise või valeandmete esitamise korral (MTÜS § 82 lg 5 ja TsMS § 601 käsitlevad siiski vaid kannete ebaõigsust või puudumist).

Paragrahv 48

Paragrahvi 48 aluseks on kehtiv ÄS § 35. Paragrahv 48 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too.

Paragrahv 49

Paragrahvi 49 üldiseks aluseks on TsMS § 601, mis võimaldab kohtul trahvi ähvardusel kohustada andmete esitamiseks kohustatud isikuid andmeid esitama, kui ilmneb, et registrisse on kantud valeandmeid või et registrisse kandmiseks ettenähtud andmed on esitamata jäetud. Samuti näeb TsMS § 601 ette määrusele vastuväidete esitamise korra.

Paragrahvi 49 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 61 lg 1 ja MTÜS § 82 lg 1. Paragrahvi 49 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 61 lg 2 ja MTÜS § 82 lg 2. Paragrahvi 49 lg 3 aluseks on kehtivad ÄS § 61 lg 3 ja MTÜS § 82 lg 3. Paragrahv 49 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too.

Paragrahv 50

Paragrahv 50 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahv 50 näeb ette üldise normi, et registriandmeid võib muuta automatiseeritult valdkonna eest vastutava ministri määratud korras, ja koondab endas sätted, mis reguleerivad kandeid, mida registripidaja võib iseseisvalt parandada. Seni on need sätted olnud laiali äriseadustiku eri osades ja kodukorras.

Kehtivas õiguses on selline põhimõte, et teatud andmeid võib muuta automatiseeritult, sätestatud eri registriandmete liikide kohta eraldi (ÄS § 511¹ lg 1 reguleerib aadressiandmete automatiseeritud muutmist äriregistris; ÄS § 33 lg 7⁶ reguleerib füüsilise isiku nime ja isikukoodi automatiseeritud parandamist äriregistris; elektronposti aadressi kande muutmine toimub automatiseeritult vastavalt ÄS § 511¹ lg-le 2). Paragrahv 50 annab võimaluse teisigi registriandmeid tehniliste võimaluste olemasolu korral automatiseeritult äriregistrisse üle tuua ning andmete muutumisel neid ka äriregistris samaaegselt ning automatiseeritult muuta.

Paragrahvi 50 lg 1 aluseks on kodukorra § 251 lg 2 ja ÄS § 511¹ lg 1. Paragrahvi 50 lg 2 aluseks on ÄS § 511¹ lg 2. Paragrahvi 50 lg 3 loetleb, milliseid andmeid võib muuta automatiseeritult. Paragrahvi 50 lg 4 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg-d 7⁴ ja 7⁵. Paragrahvi 50 lg 5 aluseks on kehtiv ÄS § 33 lg 7². Paragrahvi 50 lg 6 aluseks on kehtiv ÄS § 33 lg 7³. Paragrahvi 50 lg 7 aluseks on kehtiv ÄS § 33 lg 7¹. Paragrahvi 50 lg 8 aluseks on kodukorra § 200 lg 1 ja § 201.

Paragrahv 51

Paragrahvis 51 sätestatud kehtivas õiguses reguleeritud ei ole. Tegemist on uue sättega. Paragrahvi 51 eesmärk on anda avalikkusele teada need registrisubjektid, kelle kättesaamisega on probleeme, kelle puhul võib tegemist olla n-ö riuliühinguga jms. Paragrahv 51 aitab kaasa registrisubjektide poolt registripidajale korrektsete kontaktandmete esitamisele.

Kontakteerumisraskuseks saab lugeda, kui registripidajal ei õnnestu juriidilise isiku enda antud kontaktandmete vahendusel temaga kontakteeruda. Kui vähemalt ühel lõikes 2 nimetatud viisil ei õnnestu registripidajal juriidilist isikut kätte saada, võib teha selle kohta märke e-äriregistrisse. Esmaseks nimetatud viisiks on e-post. Selleks et oleks tegemist kontakteerumisraskusega, peaksid e-kirjad juriidilisele isikule olema saadetud vähemalt kolmepäevase vahega ja mõlemale kirjale peaks olema tulnud vastuseks mingit laadi veateade, mis tähendab, et registripidajal ei ole võimalik e-posti vahendusel juriidilise isikuga kontakteeruda. Kui kasutatakse tähitud posti, siis saab kontakteerumisraskuseks lugeda selle, kui tähitud postiga ei ole võimalik kirja kätte toimetada ja kiri tagastatakse registripidajale põhjusel, et hoiutähtaeg möödus või isik ei asu sel aadressil. Kui on võimalik dokumendi edastamine mõne infosüsteemi kaudu, näiteks e-äriregistri või e-toimiku kaudu, siis saab kontakteerumisraskuseks pidada olukorda, kui dokumenti ei ole infosüsteemist vastu võetud 21 päeva jooksul. Kui ükskõik millisel viisil on kontakteerumine jälle õnnestunud, tuleks märke eemaldada (lg 3).

Paragrahv 52

Sätte eesmärgiks on võimaldada e-äriregistris juriidilise isiku juures välja tuua temaga seotud füüsilisele isikule tehtud trahvimääruste info. Säte täidaks hoiatavat funktsiooni ja annaks infot kolmandatele isikutele.

Trahvimääruste info eraldi väljatoomine on sätte järgi lubatud, kui ühe füüsilise isiku, näiteks juhatuse liikme suhtes on korraga 10 kehtivat trahvimäärust. Hoiatava infona võib avalikustada registripidaja antud määruse liigi, selle tegemise kuupäeva ja kohtu nime, samuti määruste koguarvu.

Paragrahv 53

Sättega täpsustatakse registripidaja trahvimise regulatsiooni, kui juriidiline isik jätab selleks ette nähtud tähtaja jooksul majandusaasta aruande esitamata. Registripidajal on siis võimalik määrata juriidilisele isikule trahv tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-s 601 ette nähtud korras. Kuna majandusaasta aruande tähtaeg tuleneb seadusest ning juriidilisele isikule ei saa olla aruande esitamise kohustus ootamatu, võib majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata jätnud juriidilisele isikule määrata trahvi ilma selleks hoiatusmäärust tegemata. Trahvi võib määrata korduvalt kuni majandusaasta aruande esitamiseni ning trahvi tegemisel ja suuruse määramisel saab arvestada, mitu korda on jätnud juriidiline isik majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata, kui pikk aeg aruande esitamise tähtpäevast on möödunud ning muid registripidajale olulisi asjaolusid. Kuna trahvi määramisel on registripidajal suur kaalutusõigus, siis saab ta

arvesse võtta nii nimetatud kui ka muid asjaolusid. Lõikesse 3 on toodud lisaks juriidilisele isikule viide muudele isikutele, kellel on samuti majandusaasta aruande esitamise kohustus juriidilise isiku nimel, et oleks võimalik vajaduse korral samadel tingimustel ka neid trahvida. Silmas peetakse juriidilise isiku juhatust ja uuendusena osatühingute puhul, kui neil puudub juhatus, ka osanikke.

4. jagu. Juriidilise isiku registrist kustutamine

Paragrahv 54

Paragrahv 54 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 54 lg 1 aluseks on kehtiv ÄS § 59 lg 3. Paragrahvi 54 lg 2 aluseks on kehtiv ÄS § 59 lg 3¹. Paragrahvi 54 lg 3 aluseks on kehtiv ÄS § 59 lg 3².

Paragrahv 55

Paragrahv 55 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 55 lg 1 aluseks on kehtiv ÄS § 59 lg 1. Paragrahvi 55 lg 2 aluseks on kehtiv ÄS § 59 lg 2.

Paragrahv 56

Paragrahv 56 sisulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega kaasa ei too. Paragrahvi 56 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 59 lg-d 5, 6 ja 7 ja § 60 lg 1. Paragrahvi 56 lg 2 aluseks on kehtivad ÄS § 59 lg-d 5, 6 ja 7. Paragrahvi 56 lg 3 aluseks on kehtivad ÄS § 59 lg-d 5, 6 ja 7.

Paragrahv 57

Paragrahv 57 toob kaasa muudatuse võrreldes kehtiva õigusega ja näeb ette, et teatud eelduste täidetuse korral võib registripidaja juriidilise isiku majandusaasta aruande tähtaegse esitamata jätmise tõttu lihtsustatult registrist kustutada.

Kui majandusaasta aruande tähtaeg on möödunud, on registripidajal võimalik sõltuvalt konkreetsest ühingust see kas registrist kustutada või määrata trahv majandusaasta aruande esitamiseks. Majandusaasta aruande esitamise kohustus tuleneb seadusest ja ei saabu juriidilisele isikule üllatuslikult. Kuna praktikas on palju probleeme ühingutega, kes ei ole aastaid ühtegi majandusaasta aruannet esitanud ehk siis täitnud olulist aruandluskohustust riigi ees, aga tegutsevad siiski edasi, luuakse eelnõuga uus reeglistik, kuidas paremini tagada esiteks majandusaasta aruande esitamine ja teiseks sellega koos takistada nende ühingute edasi tegutsemist, millel on aruandluskohustus täitmata.

Selleks näeb eelnõu § 57 ette võimaluse senisest kiiremini ja lihtsamalt juriidiline isik registrist kustutada. Seda võib teha siiski teatud eelduste täidetuse korral. Kui majandusaasta aruanne on tähtaegselt esitamata, määrab registripidaja tähtaja aruande esitamiseks koos kustutamise hoiatusega. Tähtaja andmise koos kustutamise hoiatusega võib saata infosüsteemi kaudu automatiseeritult.

Kui juriidiline isik ei esita ka registripidaja määratud tähtaja jooksul aruannet ja seaduses ette nähtud majandusaasta aruande esitamise tähtpäevast on möödas vähemalt kolm kuud, võib teatud eelduste täidetuse korral juriidilise isiku registrist kustutada.

Esimeseks eelduseks on kinnistusraamatus, laevakinnistusraamatus või äriregistris vara puudumine. See tähendab, et registripidaja peaks kontrollima nii kinnistusraamatust kui ka äriregistrist, et juriidilisel isikul ei oleks neist nähtuvat vara. Vara mõiste tuleneb TsÜS-ist ja hõlmab kõik rahaliselt hinnatavad õigused ja kohustused. Nendeks on nii vallasasjad kui ka kinnisasjad, kõik õigused ja muud hüved, mis on rahaliselt hinnatavad. Seega kuuluvad sätte alla nii kinnisasi kui ka piiratud asjaõigused, näiteks hüpoteek, samuti osalus teistes ühingutes. Praktikaks on probleemiks, et äriregistrist kustutatakse ühinguid, millel on vara, majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu. Ühingu, millel on vara, registrist kustutamisel tekib peremehetu vara, mis omakorda tekitab uusi probleeme. Eelkõige on probleemiks olnud peremehetud kinnisasjad ning ühingute kustutamine, millel on teises ühingu osalus ja millega jäetakse see ühing ilma osanikuta ehk sisuliselt tegutsemisvõimetuks. Samuti muudab hüpoteegipidaja kustutamine keeruliseks hüpoteegi hilisema kustutamise. Hüpoteegi kustutamiseks tuleb esitada hüpoteegipidaja nõusolek, mida ei ole võimalik kustutatud juriidiliselt isikult saada.

Teise eeldusena ei tohi juriidiline isik osaleda poolena üheski käimasolevas kohtumenetluses ega täitemenetluses, mis juriidilise isiku ehk menetluse poole lõppemisel lõpetaks ka menetluse. Kolmandaks eelduseks on, et registrist kustutamisele ei ole vastu Maksu- ja Tolliamet, töövaidluskomisjon ega tarbijavaidluskomisjon, sest see samuti mõjutaks nende käimas olevaid menetlusi.

Kuna juriidilist isikut on edaspidi võimalik kustutada ilma likvideerimismenetluseks üleskutset esitamata ja juriidiline isik kustutatakse registrist ilma likvideerimismenetlusega, siis peab olema võimalik, juhul kui ilmneb, et juriidilisel isikul oli vara, mida ei nähtunud kinnistusraamatust, laevakinnistusraamatust ega äriregistrist, eelkõige näiteks välismaal asuv vara, kohtult taotleda likvideerimismenetluse läbiviimist tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Kuna juriidilise isiku registrist kustutamine toimub senisest kiiremini, mis on juriidilise isiku jaoks lõplik tagajärg, peab olema võimalik senisest paindlikumalt ka kannet registris taastada. Selleks peab juriidiline isik esitama puudu olevad majandusaasta aruanded koos juhatuse või osaniku või aktsionäri või liikme või sihtasutuse asutaja taotlusega, maksuma riigilõivu ja registripidaja saab tema kande registris taastada ning juriidiline isik saab tegevust jätkata. See on võimalik siiski kolme aasta jooksul alates kustutamisest. Täpsemad nõuded registris taastamisele pannakse paika juriidiliste isikute kohta käivate eriseadustega. Sellisel viisil kustutamise ja taastamise eesmärk on sundida ühinguid täitma oma aruandluskohustust, samas võimaldades paindlikult tegevust jätkata neil, kes seda tegelikult soovivad. Eelnõus on loobutud lähenemisest, et kustutatud ühingu taastamine on võimalik vaid likvideerimiseks, seega näeb eelnõu taastatud ühingule ette võimaluse ka n-ö normaalselt edasi tegutseda.

Sellisel viisil ühingute kustutamise eesmärgiks on tagada varatute juriidiliste isikute, kelle likvideerimise suhtes puudub kolmandatel isikutel huvi, efektiivne ning kiire registrist kustutamine.

Paragrahv 58

Paragrahv 58 toob muudatuse võrreldes kehtiva õigusega ja võimaldab lisaks majandusaasta aruande esitamata jätmisele lihtsustatud korras kustutada registrist ka juriidilise isiku, kellel puudub registris kontaktisik.

Kontaktisik tuleb määrata, kui juriidilise isiku aadress on välisriigis. Kontaktisiku kasutamine annab välismaa aadressiga juriidilisele isikule Eesti aadressi ja võimaldab talle

menetlusdokumente kätte toimetada. Kui välismaa aadressiga juriidilisel isikul ei ole kontaktisikut registris, kontaktisiku tähtaeg on möödunud ja uut ei ole määratud, tähendab see, et isikul puudub aadress, millele oleks võimalik talle dokumente kätte toimetada, ja Eesti aadressi puudumisega on põhjendatud ka tema registrist kustutamine, kuna nii registripidajal kui ka kolmandatel isikutel ei pruugi olla võimalik juriidilise isikuga kontakteeruda.

Registripidaja saab määrata trahvi tsiviilkohtumenetluse seadustikus ettenähtud korras, kui on esitamata andmed. Uuendusena saab registripidaja võimaluse juriidiline isik registrist kustutada, kui registripidaja määratud tähtaja jooksul ei ole juriidiline isik määranud kontaktisikut. Kustutada saab siiski üksnes teatud eelduste täidetuse korral, mis on samad majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamisel. Vt täpsemalt § 57 selgitusi.

Sarnaselt majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamisega saab ka kontaktisiku puudumise tõttu kustutatud isiku likvideerimise otsustada kohus, kui selgub, et isikul oli siiski vara (lg 4). Samuti on võimalik tegevuse jätkamine juhatuse või osaniku või aktsionäri või liikme või sihtasutuse asutaja taotlusel, kui juriidiline isik kustutati lihtsustatud korras ilma likvideerimismenetluseta registrist. See on samuti võimalik kolme aasta jooksul registrist kustutamisest.

Paragrahv 59

Paragrahvi 59 eesmärgiks on võimaldada lihtsustatult registrist kustutada need juriidilised isikud, kes ei ole üldse tegevust alustanud ja kelle puhul ei ole seetõttu vajalik tavapärane lõpetamise ja likvideerimise protseduur. Juriidilise isiku taotluse alusel võib registripidaja ta registrist kustutada suuremalt osalt samadel eeldustel, mis majandusaasta aruande ja kontaktisiku puudumise tõttu kustutamisel. Täiendavaks eelduseks on see, et juriidiline isik ei ole tegutsenud, mida peab üldjuhul kinnitama juhatuse ning osauhingu korral ka osanikud (lg 1 p 2).

Juriidilise isiku taotluse alusel kustutamisel on võimalik, juhul kui hiljem selgub, et isikul siiski oli vara, kohtul otsustada tsiviilkohtumenetluse seadustikus ette nähtud korras likvideerimine. Kui juriidiline isik on registrist kustutatud tema enda taotluse alusel, siis ei ole enam võimalik tema registris taastamine, vaid kustutamine on lõplik. Taastamise võimalus ei oleks põhjendatud, kuna isik on ise otsustanud, et ei soovi tegutseda, vaid soovib ühingu lõpetada, ning säte võimaldab seda teha ilma tavapärase likvideerimiseta, kuna ühingul ei ole olnud tegevust, mis tähendab eelduslikult, et ei ole midagi likvideerida.

6. peatükk. VASTUTUS

Paragrahv 60

Paragrahvi 60 lg 1 aluseks on kehtivad ÄS § 33 lg 8 ja MTÜS § 76 ja § 10¹ lg 1. Paragrahvi 60 lg 2 eeskujuks on kehtiv ÄS § 33 lg 8. Paragrahvi 60 lg 2 laiendab andmete ja dokumentide esitamiseks kohustatud isikute vastutust ja kohustab neid isikuid vastutama kolmandale isikule süüliselt tekitatud kahju eest.

Paragrahv 61

Riigivastutuse seadus näeb §-s 7 üldiselt ette riigi vastutuse avaliku võimu kandja õigusvastase tegevusega avalik-õiguslikus suhtes põhjustatud kahju eest. Kohtupraktikas on riigi vastutust registripidaja tekitatud kahju eest kaudselt mõõndud. Eelnõu § 63 toob tagasi enne 01.01.2006

kehtinud selge ja lihtsa normi (ÄS § 72), mille järgi registripidaja õigusvastase tegevuse tagajärjel tekkinud kahju hüvitab riik, lisades vastutuse eeldusena süü.

Riik peaks vastutama registripidamisega õigusvastaselt tekitatud kahju eest ning sellest tulenevalt on lisatud eelnõusse § 61. Täpsemalt on seda teemat käsitletud analüüs-kontseptsiooni punktis 4.8.16.17.1.

7. peatükk. RAKENDUSSÄTTED

1.jagu. Üleminekusätted

Paragrahv 62

Äriregistri seadusega muudetakse juriidiliste isikute aadressi ja kontaktandmete süsteemi. Selleks peavad juriidilised isikud oma registrikaardile kantavad kontaktandmed viima kolme kuu jooksul seadusega kooskõlla.

Kui juriidilisel isikul on üksnes juhatuse asukoha aadress, loetakse see automaatselt aadressiks äriregistri seaduse ja äriseadustiku tähenduses. Kui juriidilisel isikul on nii aadress kui ka juhatuse asukoha aadress, loetakse juriidilise isiku aadressiks aadress äriregistri seaduse ja äriseadustiku tähenduses.

Paragrahv 63

Äriregistri seadusega muudetakse kohustuslikuks kontaktisikule tähtaja määramine, seega peavad juriidilised isikud oma kontaktisiku andmed viima seadusega kooskõlla kolme kuu jooksul alates seaduse jõustumisest.

Paragrahv 64

Paragrahviga sätestatakse, et senised äritoimikus sisaldunud osanike andmed tõstetakse registrikaardi andmeteks ametiülesande korras ja võimalusel automatiseeritult.

Paragrahv 65

Paragrahvi 65 alusel antakse osäühingutele tähtaeg osanike andmete õigsusele vastuväite esitamiseks. Äriregistrisse registripidaja peetava osanike nimekirja loomisega saavad osanike andmed senisest erineva tähenduse. Tegemist on olulise muudatusega, mis vajab üleminekut ühelt regulatsioonilt teisele. Seni olid osäühingu osanike andmed äriregistri äritoimikus ning neil oli üksnes informatiivne tähendus. Osanike nimekirja pidamisega äriregistris saavad osanike andmed registrikaardi andmeteks ja sellega muutub nende tähendus. Äriregistris olevatele osanike andmetele saab edaspidi heauskselt tugineda ja osanike andmetele annab õigusliku jõu registrikanne. Seetõttu tuleb seni informatiivse tähendusega andmed enne neile õigusliku jõu andmist üle kontrollida. Kui ÄRS § 64 alusel tõstetakse seni ÄS § 182 lõikes 1 nimetatud osanike andmed registrikaardile ja need muutuvad osanike nimekirja andmeteks ÄRS § 14 tähenduses, peavad osäühingud vastavad ümber tõstetud osanike andmed üle vaatama aasta jooksul alates seaduse jõustumisest. Aasta jooksul on võimalik esitada vastuväiteid ÄRS § 14 tähenduse andmisele osanike andmetele.

Osäühingute, mis on loobunud ÄS § 149 lg 6 alusel osa võõrandamise ja pantimise käsutustehingu vorminõudest, osanike andmed ei muutu registrikaardi andmeteks, vaid jäävad äriregistri avaliku toimiku andmeteks.

Paragrahv 66

Usuliste ühenduste esindusõiguse ja juhatuse vastutuse regulatsiooni muutumisest tulenevalt peavad usulised ühendused aasta jooksul vastavad tingimused seadusega kooskõlla viima. Need on KikoS § 24 alusel põhikirjalised erinevused mittetulundusühingute vastavast regulatsioonist. Seadusest tulenevad tingimused hakkavad kohe seaduse jõustumisel kehtima ja tekib vastuolu seaduse ning põhikirja vahel, kuid aasta jooksul seaduse jõustumisest ei loeta seda rikkumiseks ning selle aja jooksul tuleb teha vastavad põhikirja muudatused.

2.jagu. Seaduste muutmise

§ 67. AMETIÜHINGUTE SEADUS

Üldist

Ametiühingute seaduse (AÜS) muudatuste eesmärgiks on kõigile eraõiguslikele juriidilistele isikutele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele ühtse registrimenetluse loomine ja dubleerivate sätete seadusest välja jätmine.

Paragrahvi 6 muutmise

Paragrahvi 6 muudatustega nähakse ette, et ametiühing ei ole enam mittetulundusühingu alaliik, vaid eraldi eraõigusliku juriidilise isiku liik. Lõike 2 muudatus seob ametühingu õigusvõime lõppemise lisaks registrist kustutamisele ka vara puudumisega sarnaselt teiste juriidiliste isikutega⁴. Lõike 3 muudatus tuleneb lõike 1 muudatusest, millega ametiühingust saab eraldi juriidilise isiku liik ja ametiühingu ümberkujundamine teist liiki juriidiliseks isikuks ei ole lubatud sarnaselt kehtiva seadusega.

Paragrahvi 9 muutmise

Paragrahvi 9 muudatus ei ole sisuline, vaid täpsustav. Ebaselge „vähemalt üks hääl“ asemel on edaspidi ametiühingul üks hääl. Selgelt nähakse ette ka võimalus enamhääled põhikirjas ette näha.

Paragrahvi 10 muutmise

Paragrahvi 10 muutmise lähtub mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri muutmise äriregistri alamregistriks ja sellega seonduvalt ühtse äriregistri seaduse loomisest. Lõigetest 2¹ ja 5 jäetakse välja varasemad viited mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri pidamise sätetele mittetulundusühingute seaduses. Lõiget 2¹ täiendatakse viitega MTÜS § 36 lõikele 5¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada majandusaasta aruanne ka sel juhul, kui juhatus on majandusaasta aruande koostanud, kuid üldkoosolek ei ole seda kinnitanud. Sellisel juhul on majandusaasta aruannet esitades juures märge, et aruanne on kinnitamata.

Kuigi ühinguõiguse revisjoni töörühma ettepanek oli kaotada eriliigilised mittetulundusühingud ja sellest tulenevad erisused, ei tugine eelnõu sellele ettepanekule, vaid kõik senised eriliigilised mittetulundusühingud on eelnõu kohaselt iseseisvad eraõigusliku juriidilise isiku liigid, millele olenevalt liigist kohalduvad suuremas või vähemas mahus

⁴ Vt lisaks MTÜS § 2 selgitust.

mittetulundusühingute sätteid. Seniseid mittetulundusühingute alaliike võib ka edaspidi pidada mittetulundusühinguteks nn laias tähenduses, kuna neile kohaldatakse teatud ulatuses mittetulundusühingute sätteid. Kehtivas seaduses olnud ametiühingute põhjendatud erisused mittetulundusühingutest ja teistest juriidiliste isikute liikidest jäävad kehtima.

Paragrahvi 10 lõiked 3 ja 4 tunnistatakse kehtetuks. Muude eraõiguslike juriidiliste isikutega võrreldes on põhjendamatu senine lg 3, mis võimaldab ametiühingutel esitada registripidajale avaldusi ka lihtkirjalikuna, st isikusamasust tuvastamata. See tekitab ebakindlust registrimenetluses ja seab ka kannete usaldusväärsuse kahtluse alla. Lisaks notariaalsele kinnitamisele saab avaldusi esitada ka digitaalallkirjastatult. Seda nõuet ei saa pidada ametiühingute jaoks liiga koormavaks. Sama puudutab lõiget 4, millest tulenevalt ei pea ametiühingute ühinemislepingu ja jagunemislepingu ära kirjad olema notariaalselt kinnitatud (kehtivas seaduses kusjuures eksitavalt “tõestatud”). Selline erisus ametiühingutele võrreldes teiste mittetulundusühingutega ei ole põhjendatud ega liiga koormav.

§ 68. ERAKONNASEADUS

Paragrahvi 1 muutmine

Paragrahvi 1 muudatusega nähakse ette, et erakond ei ole enam mittetulundusühingu alaliik, vaid eraldi eraõigusliku juriidilise isiku liik. Erakonnale laieneb ka edaspidi mittetulundusühingute regulatsioon erakonnaseaduses sätestatud erisustega.

Paragrahvi 9 pealkirja muutmine

Paragrahvi 9 pealkirjas tehakse tehniline täpsustus, et registreeritakse siiski erakond, mitte üksnes selle põhikiri.

Paragrahvi 12⁹ muutmine

Paragrahvi 12⁹ lõiget 2 muudetakse ja täiendatakse viitega MTÜS § 36 lõikele 5¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada majandusaasta aruanne ka sel juhul, kui juhatus on majandusaasta aruande koostanud, kuid üldkoosolek ei ole seda kinnitanud. Sellisel juhul on majandusaasta aruannet esitades juures märge, et aruanne on kinnitamata. Lisaks jäetakse lõikest 2 välja viide kehtetuks tunnistatavale MTÜS § 78 lõikele 3 ja tehakse viide äriregistri seaduse §-ile 7.

§ 69. EUROOPA LIIDU NÕUKOGU MÄÄRUSE (EMÜ) NR 2137/85 „EUROOPA MAJANDUSHUVIÜHINGU KOHTA“ RAKENDAMISE SEADUS

Paragrahvi 4 muutmine

Paragrahvi 4 muudatused ei ole sisulised. Esmalt täpsustatakse lõikes 1, et ühing registreeritakse äriregistris. Lõike 2 sissejuhatuses tehakse muudatus, et registreerimisavalduse andmed kantakse ka registrisse, kuna praegu sõnaselge norm selleks puudub. Kolmandaks nähakse sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega selgelt ette ka aadressiandmete registrisse kandmine.

Paragrahvi 5 muutmine

Paragrahvi 5 lõigete 4 ja 5 muudatused lähtuvad äriregistri seaduse eelnõu ettepanekust loobuda digiühiskonnas eraõiguslike juriidiliste isikute allkirjanäidiste kogumisest.

Paragrahvi 13 muutmine

Paragrahvi 13 muudatus on tingitud registripidaja trahvimise aluse viimisest äirseadustiku §-ist 71 äriregistri seaduse §-i 53.

§ 70. Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 „Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta“ rakendamise seadus

Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 „Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta“ rakendamise seaduse §-s 2 asendatakse viide aktsiaseltsi registrisse kandmise regulatsiooni kohaldamisele tulundusühistu omaga. Viide aktsiaseltsile on eksitav, kuna SCE on olemuslikult siiski pigem lähedane tulundusühistule kui aktsiaseltsile.

§ 71. HOONEÜHISTUSEADUS

Paragrahvi 6 muutmine

Paragrahvi 6 muudatuste tulemusel määratletakse hooneühistu liikmete nimekiri selgelt äriregistri registrikaardi andmetena. Hooneühistu liikmete andmed kantakse hooneühistu äriregistri registrikaardile. Kohaldada tuleb selleks osäihingu osanike nimekirja pidamise sätteid hooneühistuseadusest tulenevate erisustega. Hooneühistu liikmete nimekirja pidamisele ei kohaldu osäihingute võimalused osanike nimekirja pidamiseks Eesti väärtpaperite registris ega juhatuse poolt. Hooneühistu liikmete nimekirja pidajaks saab olla üksnes registripidaja ja hooneühistu liikmete nimekirja peetakse äriregistris registrikaardi andmetena. Nii tagatakse suurem õigusselgus ja tsiviilkäibekindlus. Erinevalt muudest tulundusühistutest kajastab liikmesus hooneühistus selget olulist varalist õigust, õigust kasutada elamus korterit. Selle tsiviilkäive peaks olema rangemate nõuetega ja allutatud kinnistusraamatu omaga sarnasele regulatsioonile, vältimaks õiguse kaotsiminekut, samas tagades sellele ka reaalse tagatisväärtuse.

Paragrahvi 8 muutmine

Paragrahvi 8 muudatused tulenevad § 6 muutmisest ja hooneühistu liikmesuse selgelt registrikandega sidumisest. Lõike 5 kohaselt läheb hooneühistu liikmesus üle registrikandega hooneühistu liikmete nimekirja sarnaselt osäihingu osa omandi üleminekuga. Selliselt tagatakse suurem käibekindlus. Lisatava lõikega 6 võimaldatakse sarnaselt osäihingutele heauskse omandamise võimalus registrikandele tuginedes.

Paragrahvi 9 muutmine

Paragrahvi 9 lg 3 muutmisega antakse kindlus pandipidajatele ja selgus õiguskäibe, et pantimise eelduseks on kanne äriregistrisse. Lisatava lõikega 6 võimaldatakse sarnaselt osäihingu osa kohta tehtud muudatustega pandiõiguse heauskse omandamise võimalus registrikandele tuginedes.

§ 72. KIRIKUTE JA KOGUDUSTE SEADUS

Üldist

Kirikute ja koguduste seaduse (KiKoS) muutmine on tingitud peamiselt mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri, mille osa on ka usuliste ühenduste register, muutmisest äriregistri alamregistriks, mis võimaldab luua eraõiguslikele juriidilistele isikutele ühtse

registrimenetluse. See tingib rea dubleerivate sätete seadusest väljajätmise. Usuliste ühenduste register on kehtiva KiKoS § 17 lg 1 järgi mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri osa, mille suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kohta õigusaktides sätestatud, kui KiKoS-st ei tulene teisiti. Samas on KiKoS-s detailselt selle registriga seonduvat reguleeritud, nii et on ebaselge, mis osas sellele MTÜS-i, aga ka TsMS-i sätteid kohalduvad.

Lisaks kaotatakse usuliste ühenduste regulatsioonis mõned põhjendamatud erisused võrreldes teiste eraõiguslike juriidiliste isikute liikidega. Usuliste ühenduste eripära ja ajaloolised traditsioonid võivad tingida küll juhtimislikud erisused, mh n-ö ametikohajärgsed juhatuse liikmed. Siiski ei saa pidada õigeks kolmandaid isikuid kaitsvates sätetes põhikirjaga välistamise võimalust nt juhatuse esindusõiguse ja vastutuse (KiKoS § 24) puhul. Kokkuvõttes peaks regulatsioon tervikuna muutuma selgemaks ja lihtsamaks.

Paragrahvi 4 muutmine

Paragrahv 4 lg-s 1 on täpsustatud, et usuühing on mittetulundusühing, mitte ebamäärane „vabatahtlik ühendus“.

Paragrahvi 5 muutmine

Kui seni oli usuliste ühenduste register seaduse tasandil küll eraldi olemas, siis tegelikkuses oli usuliste ühenduste register osa mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist. Paragrahvi 5 lõike 4 muutmine on tingitud sarnaselt teistele eraõiguslikele juriidilistele isikutele ka usulise ühenduse õigusvõime lõpu sidumise lisaks registrist kustutamisele ka vara puudumisega. Lõige 5 on pakutud välja seadusest välja jätta, kuivõrd see on mõnevõrra eksitav. Ühenduse juriidiliseks isikuks olemiseks peab juba TsÜS-i järgi olema esmalt riigipoolne tunnustus mingi õigusliku vormina ja teiseks registrikanne.

Paragrahvi 11 muutmine

Paragrahvi 11 lg-s 6 on pakutud välja leevendada kiriku või koguduste liidu asutamislepingu vorminõudeid sarnaselt teiste juriidiliste isikutega selliselt, et lubatud oleks ka notariaalne kinnitamine või digitaalallkirjastamine.

Paragrahvi 13 muutmine

Lõige 6 jääb seadusest välja, kuna teeb viite §-le 24, mille muudatusega kaotatakse võimalus teha põhikirjas erisusi võrreldes tavapärase juriidiliste isikute esindusõiguse regulatsiooniga. Lõiked 7–10 tunnistatakse kehtetuks, kuna need sisalduvad üldiselt äriregistri seaduse eelnõus ja oleksid neid dubleerivad.

Paragrahvi 15 muutmine

Paragrahvi 15 muudatused on seotud registrisse kantavate andmete viimisega äriregistri seadusesse. Välja on jäetud ka lg-d 2² ja 2³, mille dubleeriv sisu registrisse kandmise kohta sisaldub juba äriregistri seaduse eelnõus üldiselt. Lisaks on üldiselt tehtud ettepanek allkirjanäidiste kaotamiseks.

Kehtetuks tunnistatakse ka lõige 4, mille järgi ei tule registrisse kantud andmete muutmise avaldusele juurde lisada muutmise otsustanud üldkoosoleku või muu organi koosoleku protokoll või selle väljavõtet ega koosolekust osavõtnute nimekirja või muud dokumenti

usulise ühenduse liikmeskonna kohta. See sunnib registripidajat nt koguduse juhatuse liikmeid registris asendama, võimaldamata kontrollida nende valimist või tagasikutsumist ega muid kande aluseks olevaid asjaolusid. Sellisel võimalusel puudub sisuline põhjendus või ei tuleks neid andmeid üldse registrisse kanda, kuna avalik usaldatavus peaks olema siiski vähemasti kontrollitavatel andmetel. Põhjenduseks ei saa ka olla usulise ühenduse liikmeskonna avalikuks tulek, kuna see on seaduses juba lahendatud avalduse paigutamise ja kinnisesse registritoimikusse, st avalikkusele ei ole see info kättesaadav (KiKoS § 29¹).

Paragrahvide 18 ja 19 kehtetuks tunnistamine

Paragrahvid 18 ja 19 tunnistatakse kehtetuks, kuna vastavad sätted sisalduvad äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 24 muutmine

Paragrahvi 24 muudatusega kaotatakse ebaselgust põhjustav võimalus kalduda põhikirjaga kõrvale üldisest juhatuse esindusõiguse ja vastutuse regulatsioonist. Tegu on kolmandaid isikuid kaitsva regulatsiooniga, millest kõrvalekaldumine ei ole ka usuliste ühenduste puhul põhjendatud. Senine regulatsioon on põhjendanud arusaamatusi, kuna ei ole võimalik olnud välja selgitada, kes on äriregistrisse kantud esindusõiguslik isik, kuna registrikaardil on üks nimi ja esindaja isikut tõendavast dokumendist nähtub teine nimi, seega pole teatud juhtudel võimalik kindlalt välja selgitada, kellel on sellest tulenevalt õigus usulist ühendust esindada.

Paragrahvi 25¹ muutmine

Paragrahvi 25¹ muudatusega kaotatakse viide MTÜS-i sättele, mis tunnistatakse kehtetuks seoses äriregistri seaduse loomisega. Viidatud MTÜS § 78 lg 3 viitas ÄS § 67 lõike 4 punktile 1, mis siinse eelnõuga samuti kehtetuks tunnistatakse. Seni ÄS-ist tulenenu tuuakse kõnesolevasse sättesse ja viidatakse justiitsministri 28. detsembri 2005. aasta määrusele nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“. Lisaks täiendatakse sätet viitega MTÜS § 36 lõikele 5¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada majandusaasta aruanne ka sel juhul, kui juhatus on majandusaasta aruande koostanud, kuid üldkoosolek ei ole seda kinnitanud. Sellisel juhul on majandusaasta aruannet esitades juures märge, et aruanne on kinnitamata.

§ 73. KOHTUTE SEADUS

Paragrahvi 16 muutmine

Paragrahvi 16 lg 2¹ täpsustab, et riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste registrisse kantakse ka avalik-õiguslikud juriidilised isikud.

Lõige 4 toob kohtute seadusesse ka tegelikkuses toimiva kohtuametniku registrisekretäri, kelle tegevust seni on muude õigusaktidega reguleeritud.

Paragrahvi 125¹ muutmine

Kehtiv seadus laiendab kohtunikuabi pädevuse menetlustoimingute ja lahendite tegemiseks põhimõtteliselt ka kohtuametnikust kohtujuristile. Eelnõuga nähakse ette ametite pädevuste lahusus, st kohtujuristid ei täida registripidamisega seotud ülesandeid, kuna selleks puudub neil vajalik sisuline kvalifikatsioon ja oskused.

Seaduse täiendamine §-ga 125²

Kohtute seaduse § 125² puhul on tegemist kehtiva ÄS § 525 lg-tega 1 ja 4. ÄS § 525 lg 2, mis loetleb registrisekretäri ülesanded, on jäetud välja. Eelnõu järgi tunnistatakse ÄS § 525 kehtetuks.

§ 74. KORTERIOMANDI- JA KORTERIÜHISTUSEADUS

Äriregistri seadust kohaldatakse edaspidi mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile kui äriregistri alamregistrile. Korterühistute register on mittetulundusühingute- ja sihtasutuste registri osa. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 63 lõiked 4 ja 5 tunnistatakse kehtetuks, kuna need sisalduvad juba äriregistri seaduses, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute registrimenetlust puudutavad sätted.

§ 75. MAAKORRALDUSSEADUS

Paragrahvi 9 kehtetuks tunnistamine

MaaKS § 9, mis käsitleb maakorraldusühistut, tunnistatakse kehtetuks. Maakorraldusühistut on reguleeritud maakorraldusseaduses üksnes fragmentaarselt. Maakorralduse osalisel on MaaKS § 8 lg 1 p 8 järgi õigus moodustada maakorraldusühistu maakorralduskava koostamiseks. See õigus jääb alles. Paragrahvi 9 sätted ühistu liikmeskonna ja tasumiskohustuse kohta on sisult mitteregulatiivsed ja segadust tekitavad.

§ 76. MAAPARANDUSSEADUS

Paragrahvi 59 muutmine

Paragrahvi 59 lg-t 1 muudetakse sarnaselt teiste erõiguslike juriidiliste isikutega ja seotakse tema õigusvõime lõpp lisaks registrikandele ka vara puudumisega.

Paragrahvi 66 muutmine

Lõike 2 muudatus tuleneb majandusaasta arande esitamise korra volitusnormi muutumisest, mis tuleneb edaspidi äriseadustiku asemele äriregistri seaduse §-ist 7. Viidatakse justiitsministri 28. detsembri 2005. aasta määrusele nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“.

Paragrahvi 74 muutmine

Paragrahvi 74 muutmine on tingitud kehtetuks tunnistatavale MTÜS § 78 lõikele 3 viite välja jätmisest. Lisaks täiendatakse sätet viitega MTÜS § 36 lõikele 5¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada majandusaasta aruanne ka sel juhul, kui juhatus on majandusaasta aruande koostanud, kuid üldkoosolek ei ole seda kinnitanud. Sellisel juhul tuleb majandusaasta aruannet esitades teha märge, et aruanne on kinnitamata.

Paragrahvi 82 muutmine

Paragrahvi 82 muudatused tulenevad registriregulatsiooni ühtlustamisest ja sellega äriregistri seaduse kohaldamisest maaparandusühistute registrile. Vastavad erisätted sisalduvad juba äriregistri seaduse eelnõus nagu ka registriandmed.

§ 77. MITTETULUNDUSÜHINGUTE SEADUS

Paragrahvi 2 muutmine

TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud § 2 lõiget 1 nii, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud üksnes tema registrist kustutamisega, vaid ka vara puudumisega (nagu on käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehetuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Paragrahvi 8 muutmine

Paragrahv 8 lõike 1 muudatused on tingitud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri muutmisest äriregistri alamregistriks ja registrisse kantavad andmed sätestatakse äriregistri seaduses. Lõige 4 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 9 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 9 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 10 muutmine

Paragrahvi 10 muutmisel sätestatakse, et mittetulundusühingute kohta äriregistrisse kantavad andmed tulenevad äriregistri seadusest. Sinna on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed. Lõige 4 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 36 täiendamine lõikega 5¹

Paragrahvi 36 täiendatakse lõikega 5¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada majandusaasta aruanne ka sel juhul, kui juhatus on majandusaasta aruande koostanud, kuid üldkoosolek ei ole seda kinnitanud. Sellisel juhul tuleb majandusaasta aruannet esitades teha märge, et aruanne on kinnitamata.

Paragrahvi 36¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 36¹ tunnistatakse kehtetuks, kuna selle sisu on kajastatud kõigi eraõiguslike juriidiliste kohta ühiselt äriregistri seaduses.

Paragrahvi 41 muutmine

Paragrahvi 41 lg 4 muudetakse sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline MTÜ lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 44 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija registrisse kandmiseks, kui ka juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas liikmete otsus, liikmete üldkoosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 47 muutmine

Paragrahvi 47 lõike 2 muutmiselega ühtlustatakse võlausaldajatele kehtestatud nõuetest teatamise tähtaega MTÜ likvideerimisel ning nähakse ette kapitaliühingutele sarnane nelja kuu pikkune tähtaeg arvates likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada oma nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 51 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud mittetulundusühingu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avaldusele lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise aluseks olev liikmete otsus, üldkoosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 52 täiendamine lõikega 2¹

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 52 täiendatud lõikega 2¹, mis annab võimaluse teatud juhtudel taastada MTÜ registris pärast kustutamist. Registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Kui mittetulundusühing on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise (ÄRS § 57) või kontaktisiku puudumise tõttu (ÄRS § 58), on võimalik registris taastamine kolme aasta jooksul. Selleks tuleb esitada registripidajale vastav taotlus koos puuduvate andmetega, kas puuduvate majandusaasta aruannetega või kontaktisikuga. Avalduse saab esitada juhatus või mittetulundusühingu liige kolme aasta jooksul alates registrist kustutamisest. Avalduse peab allkirjastama iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka registris taastamise aluseks olev liikmete otsus, üldkoosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 54 muutmine

Paragrahvi 54 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud MTÜ-le dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud MTÜ likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud MTÜ dokumendid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud MTÜ dokumentide hoidja kohta tuleb registrisse kanda ka tema e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud MTÜ dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud MTÜ dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vaja igal juhul pöörduda kohtu poole.

Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmalt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud MTÜ dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikule võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtjad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudega (vt analoogia korras ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahv 75 muutmine

Paragrahvis 75 sisaldub muudatus, mille järgi on edaspidi mittetulundusühingute ja sihtasutuste register äriregistri osa. Tegemist on eelkõige õigusliku muudatusega, millega ühtlustatakse eraõiguslike juriidiliste isikute registripidamise sätteid. Äriregistri seadusega luuakse ühtne registriregulatsioon, mis kohaldub ka mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrile. Muudatusega ei kaasne suuremaid infotehnoloogilisi muudatusi, kuna mõlemad registrid, nii äriregister kui mittetulundusühingute ja sihtasutuste register, moodustavad ühe infosüsteemi ja on infotehnoloogiliselt üks register. Mõlemad registrid on juriidilistele isikutele kättesaadavad ühtse veebiplatvormi, e-äriregistri kaudu.

Paragrahvide 76-89¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahvid 76–89¹ tunnistatakse kehtetuks, kuna mittetulundusühingute ja sihtasutuste register saab äriregistri alamregistriks. Kõik registrit reguleerivad sätteid sisalduvad äriregistri seaduses ja ei ole vajadust neid eraldi mittetulundusühingute seaduses sätestada.

§ 78. NOTARI TASU SEADUS

Notari tasu seaduse muudatused seonduvad osaühingu osa võõrandamise sätete muutmisega ning seal ette nähtud uut liiki notariaaltoimingu siseseviimisega. Sellest tulenevalt on vajalik osaühingu osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse tõestamise eest tehinguväärtuse määramine (§ 18 muudatus) ja reegli kehtestamine, et notari tasu sellise tunnistuse eest on ühekordne täistasu.

§ 79. PANKROTISEADUS

Paragrahvi 29 muutmine

Paragrahvi 29 täiendatakse lõikega 8¹, mille järgi ei kehtiks lg 8 järgne kohustus pankrotivõlgnikust juriidilise isiku likvideerimise tähtaja ja seega registrist kustutamise kohta juhul, kui võlgnik kustutatakse registrist pankrotti välja kuulutamata menetluse raugemise tõttu, kui võlgnikul ei jätku vara pankrotimenetluse kulude katteks (PankrS § 29 lg-d 1 ja 2). Nimetatud sätete alusel on seni olnud võimalik võlgniku „kiirkustutamine“ registrist, ilma et võlausaldajad pruugiks menetlusest teadagi saada. Riigikohus on küll leidnud, et enne kohtu pikendatud tähtaja möödumist ei tohi juriidilisest isikust võlgnikku registrist kustutada⁵, kuid see ei lahenda põhiprobleemi, sisuliselt kontrollimatut registrist kustutamist. Seetõttu ei peaks juriidilist isikut kustutama registrist, kui ei ole kinnitust, et isik ei ole üheski kohtumenetluses

⁵ RKTkm 20.11.2013, 3-2-1-125-13, p 14.

või vahekohtumenetluses menetlusosaline, kui registrist kustutamine takistaks seda menetlust, st sunniks menetluse lõpetama või avalduse läbi vaatamata jätma.

Paragrahvi 29 täiendamine lõikega 9¹

Paragrahvi 29 täiendatakse lõikega 9¹ seoses osaühingu minimaalse osakapitali nõude kaotamisega. Sättega soovitakse vältida olukorda, kus osaühingul ei ole vahendeid ajutise jalduri tasu maksmiseks. Seetõttu on ajutisel halduril õigus nõuda osaühingu osanikelt tasu ja kulutuste hüvitamist kuni 2500 euro ulatuses. Eelduseks on, et juriidilise isiku vara arvelt ei õnnestu halduril oma nõuet rahuldada. Teiseks eelduseks on, et osaühingu osakapitali on alla 2500 euro ning osanikelt saab nõuda osakapitali ja 2500 euro vahele jäävas ulatuses tasu ja kulutuste hüvitamist.

Paragrahvi 160 muutmine

Paragrahvi 160 täiendamine lõikega 4 on sarnase eesmärgiga § 29 täiendamisega lg-ga 8¹ (vt selle põhjendusi). Eesmärk on takistada juriidilisest isikust pankrotivõlgniku registrist kustutamist kohtumenetluste takistamiseks, kus isik menetlusosalisena osaleb.

§ 80. RAAMATUPIDAMISE SEADUS

Muudatus on tingitud ÄS-i osanikele lisatud kohustusest juhatuse puudumisel esitada majandusaasta aruanne. Selleks peab ka osanikel raamatupidamise seaduses olema õigus majandusaasta aruanne allkirjastada.

§ 81. RIIGILÕIVUSEADUS

Paragrahvide 23 ja 24 muutmine

Muudatused tulenevad mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ühendamisest äriregistriga ja äriseadustikust äriregistrit puudutava osa kehtetuks tunnistamisest. Paragrahvi 23 pealkirjas tuuakse välja, et säte puudutab äriühinguid, välismaa äriühingu filiaale ja FIE-sid. Paragrahvis 24 tuuakse välja, et säte käib mittetulundusühingute, ametiühingute, erakondade, korteriühistute, maaparandusühistute, usuliste ühenduste ja sihtasutuste toimingute kohta, mitte enam mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kohta. Mõlema sätte lõike 1 punkti 1 muutmine on tingitud äriseadustiku sätete, millele need viitavad, kehtetuks tunnistamisest ja nende sisu toomisest riigilõivuseadusesse.

Seaduse 5. peatüki 2. jao muutmine

Seaduse 5. peatüki 2. jao muutmine, §-d 62–68¹, on tingitud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ühendamisest äriregistriga. Kui seni olid jaotised registripõhised, siis nüüd ühendregistri puhul, et riigilõivud erinevatele juriidilise isiku liikidele ei muutuks, peavad jaotised olema juriidilise isiku liikide põhised, seega on vajalik eristus äriühingute ja FIE-de ning ülejäänud eraõiguslike juriidiliste isikute riigilõivude vahel.

2. jao 1. jaotise pealkiri muudetakse nii, et sätted puudutavad ainult äriühingute, välismaa äriühingu filiaalide ja FIE-de riigilõive. Paragrahvi 62 lõike 4 lisamisega nähakse ette kande taastamise eest riigilõiv 200 eurot ja kindlal kuupäeval kande taotlemise eest viiekordne riigilõiv.

2. jao 2. jaotise pealkiri muudetakse nii, et sätted ei käiks enam mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kohta, vaid kõigi muude eraõiguslike juriidilise isiku liikide kohta. Muude all on silmas peetud neid, kes ei ole hõlmatud eelmise jaotisega, ehk siis kõiki eraõigusliku juriidilise isiku liike, välja arvatud äriühingud, välismaa äriühingu filiaalid ja FIE-d.

Paragrahvi 66 muudatused tulenevad ametiühingute ja erakondade kui iseseisvate juriidilise isiku liikide määratlemisest senise mittetulundusühingu alaliigi asemel, seetõttu tuleb need eraldi välja tuua. Paragrahvi 66 täiendamisega lõigetega 2¹ ja 4 nähakse ette kande taastamise tasu 200 eurot ja kindlal kuupäeval kande tegemise taotlemise eest viiekordne tasu.

Paragrahvide 67, 68 ja 68¹ täiendustega nähakse ette usulise ühenduse, korteriühistu ja maaparandusühistu kande taastamise eest riigilõiv 200 eurot ja kindlal kuupäeval kande tegemise eest viiekordne riigilõiv.

§ 82. SIHTASUTUSTE SEADUS

Paragrahvi 1 muutmine

Paragrahvi 1 lg-t 2 TsÜS § 45 lg 2 eeskujul täiendatud lõiget 2 ka nii, et sihtasutuse (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud üksnes tema registrist kustutamise, vaid ka vara puudumisega (nagu on käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremeheks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Paragrahvi 11 muutmine

Paragrahvi 11 lg-t 1 on muudetud lähtudes sellest, et registriandmed tulenevad äriregistri seadusest. Lõige 3 tunnistatakse kehtetuks kui tarbetult koormav, kuna sihtasutusel ei ole kapitalinõudeid ega kontrollita ka vara üleandmisega seonduvat. Seega pole ka vastavaid andmeid registripidajale esitada vaja. Lõige 4 tunnistatakse kehtetuks, kuna see sisaldub äriregistri seaduse eelnõus.

Paragrahvi 14 muutmine

Paragrahvi 14 muutmise tulemusel jäävad sättesse üksnes need andmed, mis on kohustuslik esitada, et saaks sihtasutuste registrisse kanda. Lõikes 5 viidatakse uuele volitusnormile (ÄRS § 7) senise äriseadustikust tuleneva asemel.

Paragrahvi 34 muutmine ja täiendamine

Paragrahvi 34 lg 2² näeb ette, et erahuvides tegutseval nõukoguta sihtasutusel kinnitaks majandusaasta aruande juhatus ise, vajalikuks ei ole peetud asutajate sekkumist sihtasutuse igapäevasesse tegevusse.

Paragrahvi 34¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 34¹ tunnistatakse kehtetuks, kuna selle sisu on kajastatud kõigi eraõiguslike juriidiliste isikute kohta ühiselt äriregistri seaduses.

Paragrahvi 46 muutmine

Paragrahvi 46 lg 1 p 3 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus nõukogu ei ole võtnud vastu otsust sihtasutuse lõpetamise kohta, kuigi põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitatav tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt juhtorgani liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) ja/või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse kõrvaldamata sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et ühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise aluseks aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Paragrahvi 47 muutmine

Paragrahvi 47 lg 4 tunnistatakse kehtetuks sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega. See tähendab, et lõpetamise kanne registris ei ole enam konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline sihtasutus lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 53 muutmine

Paragrahvi 53 lõike 2 muutmiseiga ühtlustatakse võlausaldajatele kehtestatud nõuetest teatamise tähtaega sihtasutuse likvideerimisel ning nähakse ette kapitaliühingutele sarnane nelja kuu pikkune tähtaeg arvates likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada omad nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 54 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada ühinguliikide lõikes võlausaldajatele antavat tähtaega teatada oma nõuetest likvideeritava ühingu vastu. Muudatusega nähakse ette, et võlausaldajad peavad teatama oma nõuetest nelja kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb võlausaldajatel esitada omad nõuded kahe kuu jooksul likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 56 muutmine

Muudatuse eesmärk on ühtlustada eraõiguslike juriidiliste isikute likvideerimisel õigustatud isikute vahel vara väljajagamisele kehtivat ajalist piirmära. Sellest tulenevalt asendatakse seni kehtiv viie kuu pikkune vara väljajagamist piirav tähtaeg kuue kuu pikkuse tähtajaga. Tähtaega arvestatakse arvates sihtasutuse lõpetamise registrisse kandmisest ja likvideerimisteate avaldamisest.

Paragrahvi 57 täiendamine lõikega 2¹

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on § 57 täiendatud lõikega 2¹, mis annab võimaluse teatud juhtudel taastada sihtasutus registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui sihtasutus seda ise soovib. Registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Kui sihtasutus on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise (ÄRS § 57) või kontaktisiku puudumise tõttu (ÄRS § 58), on võimalik ta registris taastada kolme aasta jooksul registrist kustutamisest. Registris taastamiseks tuleb esitada puuduvad andmed ja avaldus taastamiseks. Avalduse saab registripidajale esitada juhatus või sihtasutuse asutaja kolme aasta jooksul alates registrist kustutamisest. Avaldusele tuleb lisada registris kande taastamise aluseks olev asutajate otsus ning avalduse peab allkirjastama ka uus juhatus.

Paragrahvi 59 muutmine

Paragrahvi 59 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud sihtasutusele dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud sihtasutuse likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud sihtasutuse dokumendid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud sihtasutuse dokumentide hoidja kohta tuleb registrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud sihtasutuse dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud sihtasutuse dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vaja igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmalt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud sihtasutuse dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudega (vt analoogia korras ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

§ 83. TSIVIILKOHTUMENETLUSE SEADUSTIK

Paragrahvi 218 täiendamine lõikega 2¹

Paragrahvi 218 lg 2¹ eesmärk on täpsustada, et registrimenetluses ei kohaldu lepingulisele esindajale muud kohtumenetluse esinduspiirangud, eelkõige magistrikraadi nõue. Praktikas ongi seda teadaolevalt nii mõistetud.

Paragrahvi 317 muutmine

Paragrahvi 317 lõikes 1¹ asendatakse viide äriseadustiku §-le 63¹ viitega äriregistri seaduse §-le 24.

Paragrahvi 378 lõike 1 täiendamine punktiga 3¹

Paragrahvi 378 lg 1 on pakutud välja täiendada p-ga 3¹, mis võimaldaks sõnaselgelt kanda äriregistrisse vastuväiteid juriidiliste isikute registrikaardi andmete õigsuse kohta. Nii saab välistada kolmandate isikute tuginemise registriandmetele esmajoonel juhatause esindusõiguse puhul ja sellest tuleneva kahjulike tehingute tegemise riski.

Paragrahvi 428 lõike 1 punkti 5 muutmine

Paragrahvi 428 lg 1 p-st 5 on välja jäetud menetluse lõpetamise alusena juriidilise isiku lõppemine õigusjärgluseta. Seda sätet on praktikas kuritarvitatud võimaliku võlgadest vabanemise instrumendina, saavutades seda eriti kombinatsioonis pankrotimenetlusega eraõigusliku juriidilise isiku kiire registrist kustutamise läbi⁶. Kõrgemas kohtuastmes tähendab menetluse lõpetamine ühtlasi alama astme kohtulahendite tühistamist (TsMS § 431 lg 2), samuti välistab menetluse lõpetamine samas asjas uuesti kohtusse pöördumise (TsMS § 432). Eelnõuga on pakutud välja võimalus piirata eraõiguslike juriidiliste isikute registrist kustutamist, kui kohtumenetlus on pooleli. Samas ei saa siiski välistada võimalust, et kustutamine toimub. Siiski ei peaks sellega kaasnema menetluse lõppemist ja võimatust uuesti kohtusse pöörduda. Pakutud ei ole konkreetset tagajärge maakohtu menetluse jaoks, sest see sõltub menetluse olemusest ja registrist kustutatud juriidilise isiku rollist seal. Tõenäolisemaks variandiks võiks olla hagi läbi vaatamata jätmise perspektiivituse tõttu TsMS § 423 lg 2 p 1 või 2 alusel. TsMS § 643 lg 1 või § 682 lg 1 täiendatakse vastavalt apellatsioonkaebuse või kassatsioonkaebuse läbi vaatamata jätmise alusega, kui menetlusosalise õigusvõime lõpeb kõrgemas kohtuastmes ja see takistab asja edasist menetlust.

Paragrahvi 592 lõike 2 muutmine

Paragrahvi 592 lg-s 2 täpsustatakse registreid puudutavate sätete eeliskohaldamist viitega registreid reguleerivatele seadustele.

Paragrahvi 593 täiendamine lõikega 5

Paragrahvi 593 täiendatakse lg-ga 5, mis täpsustaks kandeavalduse tagasivõtmise õiguslikku tähendust tagasivõtmisena.

Paragrahvi 595 muutmine

Paragrahvi 595 lõike 2 punktis 1 on täpsustatud, et kohtunikuabi võib asja lahendada siiski ka välisriigi õigusele tuginedes, kui selle kohta on olemas Eesti-sisene praktika või kui sellest ei sõltu oluliselt asja lahendamine. Eelkõige puudutab see toiminguid välisriigi eraõiguslike juriidiliste isikute osalusel, mille kõigi puhul oleks ebapraktiline pöörduda kohtuniku poole. Eriti kui tegemist ei ole õigusemõistmisega kitsamas (põhiseaduse) mõttes. Kohtuniku lahendada peaksid jääma vaid keerukaimad asjad.

⁶ Vt selle kohta RKTkm 20.11.2013, 3-2-1-125-13, p 13.

Lõike 2 p-ga 5¹ täiendamise eesmärgiks on tagada regulatsiooni parem kooskõla PS § 48 lg-ga 4, mille järgi ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida. Kuna kohtu tegevus selle sätte mõttes eeldab kohtuniku tegevust, on pakutud välja võimalus lubada kohtunikuabil määrata trahv piiratud ulatuses.

Seadustiku täiendamine §-ga 595¹

Paragrahvi 595¹ eesmärk on reguleerida registrisekretäri pädevust ja tegevust TsMS-s koos kohtunikuabi omaga terviklikult. Sisuliselt ei ole tegu uue normiga, vaid selle lg 1 on pärit ÄS § 525 lg-st 2 ning lg-d 2 ja 3 kodukorra §-dest 14 ja 15.

Paragrahvi 596 täiendamine lõigetega 1¹ ja 5

Paragrahvi 596 lg 1¹ võimaldab ka registrimenetluses isikute isiklikku ärakuulamist, kui kohus peab seda vajalikuks asjaolude selgitamiseks sarnaselt muude kohtumenetlustega. Isiklik ärakuulamine ei pea toimuma füüsilise kohaloluga ärakuulamisena, vaid võib toimuda ka muudel võimalikel viisidel.

Paragrahvi lg-ga 5 täiendamise eesmärk on selgelt ette näha kandemääruse vormistamine kohtu algatusel tehtud kannete kohta ning ka selle põhjendamise kohustus, kuna seda saab vaidlustada (TsMS § 599).

Paragrahvi 599 muutmine

Paragrahvi 599 lg-s 1 on olulise muudatusena välja pakutud taastada üldine võimalus vaidlustada registriasjades puuduste kõrvaldamise määrusi ka siis, kui tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks anti lühem kui kuus kuud. Sellise erandi ettenägemine on põhjendatud, arvestades registriasjade eripära, vajadust saada kiirem selgus õigusküsimuses, mitte oodata nõõ negatiivset otsust. Vältimaks kaebeõiguse kumuleerumist, lisatakse paragrahvi lg 2, mis piirab samadel asjaoludel asja teistkordset vaidlustamist kandeavalduse rahuldamata jätmisel.

Paragrahvi 601 muutmine

Paragrahvi 601 muutmise eesmärgiks on kaotada registripidaja trahvimise võimalus ebaõigete andmete esitamise eest, kuna ebaõigete andmete registripidajale esitamise eest on nagoonii KarS §-s 281 ette nähtud kriminaalvastutus. Sellest tulenevalt tuleb lg-st 1 jätta välja sõnad „registrisse on kantud valeandmeid“. Registripidajal on õigus trahvida, kui andmed, mis seaduse kohaselt tuleb registrisse kanda või registripidajale esitada, on jäetud esitamata. Samuti muudetakse kehtivas seaduses lõigetega 1 ja 5 vastuolus olevat lõiget 4, mille järgi kui kohus peab esitatud vastuväidet põhjendatuks, tühistab ta oma varasema määruse või vähendab trahvi. Tegelikult pole selles faasis ju veel trahvi määratud, vaid on tehtud alles hoiatus ning esitatud vastuväide. Kui vastuväide on põhjendatud, siis trahvi ei määratagi ja hoiatus tühistatakse. Lõige 4 oleks asjakohane vaid korduva trahvi määramisel, kui varem vastuväidet ei ole esitatud, kuid seda reguleerib lg 6.

Paragrahvide 643 ja 682 muutmine

Paragrahvi 643 lg 1 ja § 682 lg 1 muutmine on tingitud § 428 lg 1 p 5 muutmisest (vt selle põhjendusi). Kohtumenetluse pooleks oleva eraõigusliku juriidilise isiku registrist kustutamine apellatsioon- või kassatsioonimenetluses ei peaks tooma kaasa alama astme kohtu otsuse või

otsuste tühistamist, vaid üksnes kaebuse läbi vaatamata jätmise, kui poole õigusvõime lõppemine takistab asja edasi lahendamist.

§ 84. TSIVIILSEADUSTIKU ÜLDOSA SEADUS

Paragrahvi 37 muutmine

Paragrahvi 37 lõike 2 muutmise põhjuseks on kehtiva regulatsiooni ebafunktsionaalsus. Kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka juriidilise isiku võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada juriidilise isiku vara arvel. Sellise nõudega võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist üksnes juriidilisele isikule, mitte aga endale. Praktikast selline lahendus ei toimi, kuna reeglina ei ole võlausaldaja motiveeritud ja valmis kandma kulutusi selleks, et saadud hüvitise arvelt toimuks ka teiste võlausaldajate huvide rahuldamine olukorras, kus tema kannab kulud, kuid hüvitis kuulub jagamisele ja kasu konkreetse võlausaldaja jaoks ei ole motiveeriv.

Muudatusega nähakse ette võlausaldajale, kes kannab kulud ja võtab riskid, õigus nõuda hüvitise saamist endale. Kuna selline nõudeõigus on võlausaldajal üksnes juhul, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada juriidilise isiku vara arvel, tuleb praktikast see kõne alla võlgniku pankrotimenetluse raugemise juhtumitel.

Regulatsioonil on ka distsiplineeriv mõju, kuna see motiveerib võlausaldajaid nõudeid esitama, mille tulemusena peab kohustusi rikkunud juhatuse liige arvestama, et võimalused pankrotimenetluse raugemise tõttu vastutusest lõplikult vabaneda vähenevad.

Paragrahvi 39 täiendamine punktidega 7¹ ja 7²

Punktide 7¹ ja 7² §-i 39 lisamise eesmärk on sätestada senised üksnes äriühingute suhtes kohaldatud lõpetamise alused ühtsete lõpetamise alustena kõigi eraõiguslike juriidiliste isikute suhtes ning viia nende sõnastus kooskõlla pankrotiseadusest tulenevate põhimõtetega. Pankroti väljakuulutamise ega ka pankrotimenetluse raugemisega ei loeta ühingu automaatselt lõpetatuks. Ühingu lõpetamiseks on vajalik võlausaldajate üldkoosoleku sellekohane otsus (PankrS § 77 p-d 2–4).

Paragrahvi 40 muutmine

Paragrahvi 40 lg 1 p 5 muudatusega ühtlustatakse juriidilise isiku sundlõpetamise aluste süsteemi ja sätestatakse seni ÄS § 59 lg-s 6 sätestatud äriühingu sundlõpetamise alus juriidiliste isikute sundlõpetamise üldise alusena. Olukorras, kus juhatuse seaduse nõuetele mittevastavuse kui sundlõpetamise aluse alla kuuluvaks saab pidada ka juhatuse või seda asendava organi volituste lõppemist, siis sõnastatakse TsÜS § 40 lg 5 senine alus juhatuse seaduse nõuetele mittevastavuse aluse peamise alaliigina. Arvestades juriidilise isiku liigi kohta käivates seadustes tehtud üldist viidet muude seaduses sätestatud sundlõpetamise aluste kohaldatavusele (seega ka TsÜS alustele), siis korduste vältimiseks jäetakse juriidilise isiku liigi kohta käivatest seadustest välja senise TsÜS § 40 lg 5 sundlõpetamise aluse kordused, eelkõige ÄS § 203 lg 1 p 2; § 366 lg 1 p 3; TüS § 76 lg 1 p 2.

Paragrahvi 45 täiendamine lõikega 1¹, lõike 2 muutmine

Paragrahvi 45 täiendatakse lg-ga 1¹, mille järgi ei või eraõiguslikku juriidilist isikut registrist kustutada, kui ei ole kinnitust, et isik ei ole üheski kohtumenetluses või vahekohtumenetluses

menetlusosaline, ja kui registrist kustutamine takistaks seda menetlust, st sunniks menetluse lõpetama või avalduse läbi vaatamata jätma.

Lõiget 2 on täiendatud osas, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud üksnes tema registrist kustutamisega, vaid ka vara puudumisega (nagu on käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehe tuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Paragrahvi 46 muutmine

Paragrahvi 46 lg 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud juriidilise isiku dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda lisaks tema nimele ja elu- või asukohale ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti saamist.

§ 85. TULUNDUSÜHISTUSEADUS

Paragrahvi 7 muutmine

Paragrahvi 7 muudetakse tulenevalt äriregistri seaduse loomisest, kuna registriandmed sisalduvad seal, samuti sisaldub seal ka muu registriavalduse regulatsioon.

Paragrahvi 8 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 8 tunnistatakse kehtetuks tulenevalt äriregistri seadusest, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed. Tulundusühistuseaduse paragrahvis 8 on edaspidi nimetatud üksnes need registrikaardi andmed, mis on kohustuslikud registrisse kandmiseks.

Paragrahvi 31 muutmine

Paragrahvi 31 muutumine on tingitud vajadusest ühtlustada tulundusühistu reservkapitali kogumise regulatsioon osahinguga. Seni kehtinud tulundusühistu piiramatut reservkapitali kogumise nõuet ei ole põhjendatud. Tulundusühistul on edaspidigi reservkapitali kohustus ja selle minimaalne suurus on 1/10 osakapitalist, kuid põhikirjaga saab ette näha reservkapitali maksimaalse suuruse ja juhul, kui reservkapital saavutab põhikirjas ette nähtud suuruse, võib lõpetada reservkapitali suurendamise puhaskasumi arvelt.

Paragrahvi 61 muutmine

Paragrahvi 61 lõikes 5 asendatakse viide äriseadustiku §-le 61 viitega äriregistri seaduse §-le 49, mis reguleerib edaspidi avalduseta kande tegemist.

Paragrahvi 72 muutmine

Paragrahvi 72 täiendatakse lõikega 3¹, mille järgi on juhatusel kohustus esitada ka kinnitamata majandusaasta aruanne, kui üldkoosolek aruannet ei kinnita. Sarnane regulatsioon viiakse sisse ka teistele juriidilistele isikutele.

Paragrahvi 73 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et tulundusühistu lõpetatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 76 lõike 1 punkti 1 muutmine

Paragrahvi 76 lg 1 p 1 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus liikmed ei ole võtnud vastu otsust tulundusühistu lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitatav mitmepoolse tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingusiseselt õiguse nõuda kohustust rikkuvalt liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) ja/või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTko 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Paragrahvi 77 muutmine

Paragrahvi 77 lg-t 3 on ettepanek muuta sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega nii, et lõpetamise kanne registris ei oleks konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline ühistu lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahv 81 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, kui ka juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas liikmete otsus või üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 84 muutmine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et arvates lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb tulundusühistu majandusaasta, mille kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest arvates aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta.

Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi, on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmisega jäetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Paragrahvi 92 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud tulundusühistu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avaldusele lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise aluseks olev liikmete otsus või üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 93 muutmine

Paragrahvi 93 lg 1 muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemise korral ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muu hulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige eelnõukohase tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1¹ sätestatud nõuet, mille kohaselt ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses, kui registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega on §-i 93 täiendatud lõikega 2¹, mis annab võimaluse teatud juhtudel taastada tulundusühistu registris pärast kustutamist mitte üksnes likvideerimiseks, vaid võimaldada ka jätkata tegevust, kui tulundusühistu seda ise soovib. Registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Kui tulundusühistu on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise (ÄRS § 57) või kontaktisiku puudumise tõttu (ÄRS § 58), on võimalik kolme aasta jooksul registris taastamine. Selleks tuleb esitada registripidajale vastav taotlus koos puuduvate andmetega, kas puuduvate majandusaasta aruannetega või kontaktisiku andmetega. Avalduse saab esitada juhatus või tulundusühistu liige kolme aasta jooksul alates registrist kustutamisest. Avaldusele peab alla kirjutama uus juhatus ja lisada tuleb liikmete otsus või sellekohane üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 94 muutmine

Paragrahvi 94 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Paragrahvi 94 lg 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja e-posti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Paragrahvi 94 lg 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vaja igal

juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmalt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudega (vt analoogia korras ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

§ 86. TÕESTAMISSEADUS

Tõestamisseadusesse viiakse eelnõuga sisse uus § 37³. Selline täiendamine on vajalik tulenevalt osaühingu osa võõrandamise, pantimise ja osanike nimekirja pidamise regulatsiooni muudatustest äriseadustikus. Muudatuse kohaselt viiakse sisse uue tõestamistoiminguna osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse väljaandmise toiming. Toimingu raames kontrollib notar, et osaühingu osa kuulub tunnistuses nimetatud isikule või et osa on koormatud pandiõigusega. Selleks kontrollib notar talle esitatud dokumentide alusel, kas osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks olevad eeldused on täidetud.

Kui osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks on osa võõrandamise või pantimise tehing, kontrollib notar selleks vajaliku käsutustehingu olemasolu ning seda, kas osa on käsutanud õigustatud isik. Kui osaühingu põhikirjas on osa käsutamine lubatud üksnes teatud eeltingimuste täitmise korral, tuleb avaldusele lisada osaühingu juhatuse kinnitus nimetatud eelduste täitmise kohta. Kui notar tõestab osa omandamise või pandiõigusega koormamise aluseks oleva käsutustehingu, väljastab ta selle tõestamisega samaaegselt osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse, kui käsutuse jõustumise eeldused on tehingu tõestamise ajal täidetud. Kui käsutuse jõustumine on seotud täiendava tingimuse täitmisega, ei või notar tunnistust väljastada enne tingimuse täitmist.

§ 87. ÄRIREGISTRI SEADUS

Äriregistri seaduse täiendused on tingitud osaühingu osanike nimekirja pidamise muudatuste jõustumisest hilisemal jõustumistähtajal, 01.09.2023.

§ 88. ÄRISEADUSTIK

Paragrahvi 2 lõike 3 täiendamine

Paragrahvi 2 lõiget 3 on eelnõukohase TsÜS § 45 lg 2 eeskujul sarnaselt teiste juriidilise isiku liikidega täiendatud selliselt, et juriidilise isiku (õigusvõime) lõpp ei oleks seotud üksnes tema registrist kustutamise, vaid ka vara puudumisega (nagu on käsitlus nt Saksa õiguses). See võimaldaks õigussuhteid paindlikult käsitleda ka registrist kustutatud isikute puhul, mh vältida kohtumenetluse lõppemist ainuüksi registrist kustutamise tagajärjel. Samuti ei muudaks see vara peremehetuks ka teoreetiliselt, vaid üksnes raskendaks käsutamist.

Seadustiku täiendamine §-ga 6¹

Muudatusega nähakse ette uued reeglid kontsernide jaoks. Eelkõige puudutavad muudatused kontserni juhtimist, emattevõtja vastutust ja tütarettevõtja juhatuse liikme vastutust.

Esimeses lõikes sätestatakse selgelt, et emaettevõtjal on õigus anda tütarettevõtja juhtorgani liikmele juhiseid. Kontsernisuhetes on selliste juhiste andmine tavaline ja nende andmist ei ole võimalik keelata. Selle asemel on mõistlik reguleerida olukordi, kus juhiste andmise ja nende täitmisega tekitatakse kahju. Emaettevõtja juhiste järgimine on tütarettevõtja juhtorgani liikmetele kohustuslik. Juhiseid ei pea järgima need juhtorgani liikmed, kes ei ole ametisse saanud emaettevõtja häältega (nt võib olla tegu nõukogu liikmega, kelle määramise õigus on põhikirjaga antud vähemusaktsionäridele), samuti sõltumatud juhtorgani liikmed (hea ühingujuhtimise tava p 3.2.2). Korralduste andjat ei ole sätestatud, kuna elulised olukorrad võivad olla erinevad. Põhimõtteliselt on võimalik, et korraldused antakse vertikaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhatus) või ka horisontaalselt (nt seda teeb emaettevõtja juhtimisfunktsiooniga töötaja).

Muudatusega tuuakse seadusesse kontsernihuviga arvestamine. Kontsernihuvi on tunnustanud ka Riigikohus (otsus tsiviilasjas 3-2-1-129-15). Üldise põhimõtte järgi peab iga äriühingu juhtorgani liige tegutsema eelkõige selle äriühingu huvides. Kontsernisuhete korral võib aga tekkida olukord, kus oma äriühingu huvides tegutsemine võib olla vastuolus kontserni kui terviku huvidega. Seega võib juhtorgani liikmele pandud kohustus lähtuda enda juhitava ühingu huvidest tuua kaasa olukorra, kus üldisemad ja olulisemad huvid võivad saada kahjustatud. Kontsernihuvist lähtumisel näeb muudatus ette küll kindlad piirid ning juhtorgani liiget ei loeta oma kohustusi rikkunuks üksnes juhul, kui samaaegselt on täidetud kolm tingimust: kontsernihuvi peab olema äratuntav, tehing tuleb teha kohase vastusooritusega ja tütarettevõtja ei tohi tehingu tulemusena muutuda maksejõuetuks. Seega on keelatud näiteks anda tagatiseta laenu teisele kontserni kuuluvale ühingule, mis on makseraskustes. Samuti ei tohi selline tehing tekitada tütarettevõtjale endale makseraskusi.

Paragrahvi kolmanda lõikega nähakse ette emaettevõtja vastutus olukorraks, kus tütarettevõtjat on juhitud tema korralduste alusel ja see tütarettevõtja satub makseraskustesse. Eelduslikult on siin tegu olukorraga, kus makseraskused tekivad emaettevõtja korralduste täitmisega. Sellises olukorras on emaettevõtjal kohustus rakendada abinõu maksejõuetuse vältimiseks, otsustada tütarettevõtja lõpetamine või pankrotiavalduse esitamine. Emaettevõtja peab seega kas tütarettevõtja uuesti kapitaliseerima või tuleb selle tegevus lõpetada. Need reeglid kaitsevad eelkõige tütarettevõtja võlausaldajaid, vähemusosanikke või -aktsionäre, samuti tütarettevõtja töötajaid.

Neljandas lõikes on sätestatud, et kui emaettevõtja rikub nimetatud kohustusi, vastutab ta tütarettevõtja kohustuste eest, mis tekkisid pärast makseraskuste ilmnemist. Makseraskuste ilmnemise aeg on objektiivne ega sõltu sellest, millal emaettevõtja neist teada sai, vaid millal korraliku hoolega tegutsev ettevõtja oleks pidanud neist teada saama. Emaettevõtja vastutus on veelgi laiem olukorras, kus emaettevõtja on andnud juhiseid, mis ei ole kooskõlas kontserni kui terviku huvidega. Sellisel juhul vastutab emaettevõtja ka tütarettevõtja nende kohustuste eest, mis on jäänud täitmata selliste juhiste andmise tõttu. Kontserni huvidest mitte lähtuvad juhised on näiteks sellised, mis lähtuvad üksnes emaettevõtja huvidest.

Lõige 5 sätestab sarnaselt teiste samalaadsete olukordadega, et tütarettevõtja pankroti väljakuulutamise korral saab nõudeid esitada üksnes tütarettevõtja pankrotihaldur. See piirab üksikute võlausaldajate õigust panna oma nõudeid emaettevõtja suhtes maksma, mis on kooskõlas pankrotimenetluse eesmärkidega.

Täpsemalt on kontsernide reguleerimisega seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.5.

Seadustiku II osa „Äriregister“ kehtetuks tunnistamine

Äriseadustiku II osa (§-d 22–74) äriregistri sätted tunnistatakse tervikuna kehtetuks seoses eraldi äriregistri seaduse loomisega.

Paragrahvi 75 muutmine

Muudatused on tingitud registriandmete koondamisest äriregistri seadusesse. Registreisse kohustuslikult kantavad andmed jäävad ka edaspidi äriseadustikku. Äriregistri seaduses loetletakse kõik registreisse kantavad andmed. Lõikes 1 viidatakse, et füüsilisest isikust ettevõtja kantakse äriregistreisse äriregistri seaduses sätestatud korras ja lõikes 2 loetletakse andmed, mis on vajalikud registreisse kandmiseks. Lõikest 2 tulenevalt tuleb edaspidi kanda äriregistreisse registrikaardile ka füüsilisest isikust ettevõtja elektronposti aadress.

Paragrahvi 83 muutmine

Paragrahvi lõike 1 muutmine ning lõigete 1¹ ja 2 kehtetuks tunnistamine on tingitud vastavate sätete viimisest äriregistri seadusesse.

Paragrahvi 84 muutmine

Paragrahvi muutmine on tingitud äriregistri seaduse loomisest, kuhu koondatakse registreisse kandmist puudutavad sätted ning registriandmed. Äriseadustiku sättes nimetatakse üksnes kohustuslikult registreisse kantavad andmed. Varasematele kohustuslikele andmetele lisandub uuea elektronposti aadress, mis kantakse äriregistreisse registrikaardile.

Paragrahvi 98 lõike 3 muutmine

Muudatuse eesmärgiks on selgelt ette näha võimalus avaldada äriregistri kaudu see, et juhtima õigustatud osanikud on andnud täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule. Kehtiv seadus võimaldas sellist asjaolu nähtavaks teha üksnes prokuura vormis. Muudetud säte näeb ette, et juhtima õigustatud osanikud võivad ühiselt anda täisühingu esindamise õiguse kolmandale isikule ja lasta selle kanda äriregistreisse.

Paragrahvi 118 muutmine

Muudatusega tühistatakse norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisest lõpeb täisühingu majandusaasta, selle kohta tuleb koostada majandusaasta aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi, on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu.

Paragrahvi 127 muutmine

Muudatus on tingitud äriregistri seaduse loomisest. Usaldusühingute kohta registrisse kantavad andmed tulenevad edaspidi lisaks käesolevale sättele ka äriregistri seadusest. Paragrahvi 127 täiendatakse võrreldes varasemaga viitega äriregistri seadusele.

Paragrahvi 136 teise lause kehtetuks tunnistamine

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks norm, mis näeb ette, et osaühingu osakapital peab olema vähemalt 2500 eurot. Muudatusega on seotud ka § 140¹ kehtetuks tunnistamine.

Osaühingu miinimumkapitali nõue on äriseadustikus kehtinud alates selle jõustumisest 1995. aastal. Algne nõue oli 40 000 krooni (2556 eurot), euro kasutusele võtmise järel on see summa olnud 2500 eurot. Miinimumkapitali suurus on seega seaduses olnud sisuliselt muutumatu 24 aastat. Ainuüksi inflatsiooni arvestades on selge, et selle nõude olemus on ajas oluliselt muutunud. Eesti keskmine palk oli 1995. aastal 2375 krooni⁷. Keskmine palk 2020. aastal oli 1448 eurot⁸. Miinimumkapitali summa ja keskmise palga suhe on 25 aastaga vähenenud 10 korda (oli u 17 kordne, nüüd on u 1,7 kordne).

2011. aastal jõustusid äriseadustiku muudatused, mis võimaldasid teatud juhtudel (eelkõige kui asutajateks on füüsilised isikud) asutada osaühingu sissemaksid tegemata (ÄS § 140¹). Sisuliselt tähendas see, et osaühingu asutamisel tuli küll kokku leppida osakapitali suurus ja see pidi olema vähemalt 2500 eurot, kuid sisulise investeringu tegemise aega oli võimalik edasi lükata. Iseenesest lahendas see probleemi ühingu asutamisel juhtudel, mil ühingu algne kapitaliseerimine ei olnud asutamise ajal seaduses sätestatud miinimumkapitali ulatuses vajalik. Kuna seadus ei ole sätestanud selliste ühingute jaoks sissemaks tasumise tähtaega, on võimalik ka olukord, kus sissemaksid ei tasuta kas väga pika aja jooksul või siis ei tasuta üldse. Samas on selliste ühingutega seotud mitmeid probleeme. Näiteks on olukordades, kus sissemakseta asutatud osaühingus on mitu osanikku, praktikas tekkinud osanike vahelisi vaidlusi nt seetõttu, et üks osanik täidab sissemaks tasumise kohustuse ja teine ei täida. Samuti on ebaselge, kuidas toimub sellistes ühingutes netovara testidele kehtivate nõuete rakendamine, kuna need testid tuginevad raamatupidamise andmetele ning seega võib tulemus sõltuda mitte tegelikust seisust, vaid sellest, kuidas toimub tehingute kajastamine raamatupidamises. Lahendamist vajab ka probleem seoses ühingutega, millel puudub sisuline kapitalivajadus, näiteks võib selline vajadus puududa ühingutel, mis tegutsevad teenusmajanduse valdkonnas, juhul kui ühingu tegevuse jaoks on kõige vajalikumad seal tegutsevad inimesed.

Miinimumkapitali nõude olemasolu või puudumise küsimus on praegu Euroopa riikides lahendatud erinevalt. Näiteks ei ole Ühendkuningriigis seda nõuet kunagi olnud. Prantsusmaa on sellest nõudest loobunud palju aega tagasi. Viimaste näidetena riikidest, kus on ühinguõigust viimasel ajal reformitud, saab nimetada Hollandit ja Belgiat, kes on miinimumkapitali nõudest samuti loobunud. Saksamaal on miinimumkapitali nõudest loobutud olukorras, mis on mõneti sarnane meie sissemakseta asutatud osaühinguga. Üldine suund praeguses Euroopas on osaühingute kohta käivate reeglite lihtsustamine ja miinimumkapitali nõudest loobumine oleks üks võimalus seda teha. Miinimumkapitali nõue on puudunud ka EL väikeste suletud ühingute reguleerimise algatustes.

⁷ Eesti Panga aastaaruanne 1995. Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.eestipank.ee/aastaaruanne-1995-estimajandus>

⁸ Allikas: Statistikaamet. Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmine-brutokuupalk>

Miinimumkapitali nõudest loobumine oleks ühest küljest küll lepinguvabaduse suurendamine, kuid teisest küljest asutajate vastutuse suurendamine. Sellisel juhul saaksid ühingu asutajad või osanikud leppida kokku osakapitali suurus, mis on tegelikult osaühingu tegevuse alustamiseks vajalik. Miinimumkapitali nõude olemasolu seaduses on loonud olukorra, kus selle suuruse üle ühingu asutamisel eriti ei mõelda ning osaühing asutatakse automaatselt seaduses sätestatud miinimumiga. Seaduses sätestatud miinimumkapitalil puudub aga asutatava osaühingu tegeliku kapitalivajadusega igasugune seos, kuna seadusandja ei tea ega saagi teada, milline on konkreetse osaühingu kapitalivajadus. Seega toob nõude puudumine kaasa pigem olukorra, kus ühingu asutajad võiksid tegelikule kapitalivajadusele tähelepanu pöörata ning leppida kokku vajaliku osakapitali suuruse.

Arvestades asjaolu, et osa minimaalne nimiväärtus on üks sent (ÄS § 148 lg 1), saab osaühingu minimaalne osakapital faktiliselt olla üks sent. Siiski on eelnõus valitud võimalus mitte kehtestada miinimumkapitali nõuet ja jätta selle minimaalne suurus faktiliselt kujunevaks, kuna riikide võrdluses on see pigem positiivne näitaja.

Suuremaid probleeme miinimumkapitali nõude kaotamine kaasa tuua ei tohiks, kuna ka praegu on võimalik osaühing asutada seda sisuliselt kapitaliseerimata. Kui osaühingu asutamisel on vaja teha mingeid kulusid, siis tuleb leppida kokku neid arvestava suurusega osakapitalis, maksta see sisse ning teha kulud selliselt saadud raha arvelt. Kui tegeliku kapitalivajadusega ei ole arvestatud, siis võib sellest tuleneda võimalus esitada osaühingu asutajate vastu kahju hüvitamise nõuded (ÄS § 146).

Miinimumkapitali nõude kaotamine vähendab ka osaühingu kapitali moodustamise kulusid ja muudab kapitali edaspidise moodustamise mõistlikumaks. Sissemakseta asutatud osaühingule praegu kehtivad normid ei näe ette võimalust, et osakapitali oleks võimalik moodustada selle kasumi arvel, mida ühing on teeninud. Samas oleks see igati põhjendatud, eriti juhul, kui tegu on kasvava äritegevusega. Siinse eelnõuga on küll ette nähtud, et enne nende muudatuste jõustumist sissemakseid tegemata asutatud osaühingutes tekib võimalus tasaarvestada osaühingu sissemakse saamise nõue osaniku vastu osaniku nõudega osaühingu vastu, kui osaühing on teeninud kasumit ja osanikud on otsustanud dividende maksta (eelnõukohane ÄS § 520¹ lg 4). Kuigi neid dividende ei maksta välja, toimub tasaarvestuse korral dividendimaksete maksustamine selliselt, nagu dividendid oleksid välja makstud. Seega tekib tulumaksu maksmise kohustus. Kui osaühing asutatakse näiteks ühe euro suuruse osakapitaliga, siis saab edaspidi kapitali suurendada tavalises korras. Näiteks kui soovitakse kapitaliseerida teenitud kasumit, on võimalik osakapitali suurendada fondiemissiooniga, millega ei kaasne maksukohustust.

Täpsemalt on miinimumkapitali nõude kaotamist analüüsitud analüüs-kontseptsiooni osas 10.4.2, sissemakseta asutatud osaühingu probleeme osas 10.3.2.

Paragrahvi 140 lõike 2 muutmine

Muudatus on seotud § 140¹ tühistamisega. Muudatusega jäetakse välja lause osa, mis annab võimaluse tasuda sissemaksed pärast osaühingu äriregistrisse kandmist, kuna asutamine sissemakseid tegemata kaob tulenevalt miinimumkapitali nõude kaotamisest.

Paragrahvi 140¹ kehtetuks tunnistamine

Muudatuse eesmärk on kaotada võimalus asutada osaühing sissemakseid tasumata. Muudatus on seotud äriseadustiku § 136 teise lause kehtetuks tunnistamisega, millega kaotatakse senine

osaühingu miinimumkapitali nõue, mille järgi pidi miinimumkapital olema vähemalt 2500 eurot. Miinimumkapitali nõude kaotamisega kaob ka erandliku sissemaksed tasumata asutamise vajadus.

Paragrahvis 140¹ ette nähtud erandeid kasutades asutatud osaühingutega seoses ei ole kavandatud kehtestada mingeid muutusi ja kõik nendega seonduv jääb kehtima. See tähendab muu hulgas, et kokkulepitud sissemaksed tasumise tingimused jäävad endiseks, samuti kehtivad neile jätkuvalt piirangud, mida seadus seni ette nägi (nt keeld suurendada või vähendada osakapitali või teha osanikele väljamakseid, kuni kõik sissemaksed on täielikult tasutud). Varasema korra kehtima jäämiseks on seadusesse lisatud § 520¹, millesse on võrreldes senise seadusega tehtud üks sisuline muudatus, lubades sissemaksed tasuda ka nõuete tasaarvestusega.

Paragrahvi 143 muutmine

Paragrahvi 143 lõige 3 ja lõike 7 teine lause tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Muudatusega tühistatakse nõue, et teatud juhtudel peab osaühingu mitterahalise sissemaksed hindamist kontrollima audiitor. Mitterahalise sissemaksed hindamise kohustus on juhatusel (ÄS § 143 lg 1). Kehtivas õiguses on ette nähtud, et lisaks peab mitterahalise sissemaksed hindamist kontrollima audiitor juhul, kui osaühingu osakapital on vähemalt 25 000 eurot ja mitterahalise sissemaksed väärtus ületab 1/10 osakapitalist või kui sellise osaühingu kõik mitterahalised sissemaksed moodustavad üle poole osakapitalist. Vastav nõue on seega rakendatav üksnes erandjuhtudel, mille kõige üldisem eeldus on see, et nõue kehtib üksnes osaühingutele, mille osakapital on 25 000 eurot või suurem.

Nõue, et mitterahalise sissemaksed hindamist peab kontrollima audiitor peaks kohalduma üksnes aktsiaseltsidele. Seega ei ole Eestil tulenevalt Euroopa Liidu õigusest kohustust näha selline nõue ette ka osaühingutele. Muudatuse tulemuseks oleks suurem paindlikkus ja kulude vähenemine. Muudatusel ei ole negatiivset mõju osaühingule ega temaga seotud huvigruppidele, kuna sellega ei muudeta § 143 lg-t 4, mille kohaselt vastutavad mitterahalise sissemaksed ebaõige hindamise tagajärjel tekkinud kahju eest juhatuse liikmed solidaarselt sissemaksed tegemiseks kohustatud isikuga. Tähelepanuväärselt ei ole kehtivas õiguses selle kahju hüvitamise erikoosseisu juures nimetatud audiitori vastutust. Seega kui mitterahalise sissemaksed väärtus on määratud ebaõigesti, on isikul, kellele sellega tekitati kahju, õigus nõuda kahju hüvitamist nii juhatuse liikmetelt kui ka isikult, kes selle sissemaksedega oma osa eest tasus.

Paragrahvi 144 muutmine

Paragrahvi 144 lg-t 1 on muudetud äriregistri seaduse loomisest lähtudes. Registriandmed sisalduvad edaspidi äriregistri seaduses. Lõike 1 punkti 3 kehtetuks tunnistamisega kaotatakse registripidaja õigus kontrollida sissemaksed tasumist. Selle asemel nähakse ette uus lõige 2¹, mille kohaselt kinnitavad juhatuse liikmed sissemaksed tegemist. Sisuliselt vähendab see halduskoormust, kuna kaob vajadus sissemaksed tasumise tõendite hankimiseks. Samas ei vähenda muudatus õiguskindlust, kuna sissemaksed on ka praegu juhatuse kontrolli all nagu kogu muu osaühingu vara ning see, et ühe ajahetke kohta koostatakse täiendav dokument, ei mõjuta juhatuse tegevust ja hoolsust ühingu vara suhtes. Lõike 1 punkti 4² kehtetuks tunnistamisega kaotatakse juhatuse asukoha aadressi esitamise kohustus, kui see on välisriigis. Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 145 muutmine

Paragrahvi 145 muudatus on tingitud äriregistri seaduse loomisest, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute registriandmed. Äriseadustiku paragrahvi 145 jäävad üksnes need andmed, mis on kohustuslikud osaühingu registrisse kandmiseks esitada.

Paragrahvi 148 muutmise

Paragrahvi 148 lõike 7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182¹, mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti väärtpaberite registris. Sealhulgas hakkab § 182¹ lg 1 reguleerima osaühingu osade Eesti väärtpaberite registris registreerimise eeldusi, mida kehtivas seaduses reguleerivad § 148 lg 7 ning § 182 lg-d 3–6.

Paragrahvi 149 muutmise

Osa võõrandamise piirangud

Paragrahvi 149 lg-tes 1–3 tehtud muudatused ning sättesse uue lg 3¹ lisamine on kantud vajadusest täpsustada, millised reeglid kohalduvad osa võõrandamisele juhul, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks, ning milliseid osa võõrandamise režiime on võimalik ette näha osaühingu põhikirjaga. Osa võõrandamise lubatavust ja korda on analüüsitud täpsemalt analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.2 ja 6.3.1.1.2.

Lõike 1 kehtetuks tunnistamine on tingitud vajadusest viia lg-s 1 sätestatud põhimõtte üle lõikesse 2 (eelnõus lg 2 uus esimene lause). Lõigete 1 ja 2 ühendamise mõtteks on tuua senisest paremini esile asjaolu, et nendes sätestatud põhimõtted moodustavad osa tavapärase võõrandamisrežiimi, mis kehtib juhul, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teistsugust korda osa võõrandamiseks. Kehtivas õiguses tekitas lg-te 1 ja 2 vahekord segadust seoses lõikega 3, eelkõige seoses küsimusega, kas lõikes 3 sisalduvaid põhikirjalisi piiranguid osa võõrandamisele saab kehtestada ka juhul, kui osanik võõrandab talle kuuluva osa teisele osanikule. Pärast lõike 1 kehtetuks tunnistamist ning selles sisalduva põhimõtte üleviimist lg 2 esimeseks lauseks on selge, et lõikes 3 nimetatud piirangud on võimalik põhikirjaga kehtestada ka osanike vaheliste osa võõrandamise tehingute suhtes. Kuna põhikirjaga osa võõrandamisele lõikes 3 nimetatud piirangute kehtestamine võib oluliselt piirata osanike käsutusõigust neile kuuluvate osade suhtes, on lõiget 3 täiendatud reegluga, mille kohaselt on pärast osaühingu asutamist sellise põhikirja muudatuse vastu võtmiseks, millega nähakse ette lõike 3 esimeses lauses nimetatud piirangud, vajalik kõigi osanike nõusolek (lg 3 viimane lause).

Lõige 2 sisaldab edaspidi osa võõrandamisele kehtivat korda juhaks, kui põhikirjaga ei ole osa võõrandamiseks ette nähtud teistsugust korda. Selline teistsugune kord võib eelkõige seisneda suletud osaühingu loomises vastavalt lg-le 3, mille puhul on osa võõrandamine lubatud üksnes teiste osanike, juhatuse, nõukogu või muu isiku nõusolekul või muu põhikirjas nimetatud tingimuse täitmisel. Teistsugune kord võib aga seisneda ka põhikirjaga põhimõtte kehtestamises, mille kohaselt on osa vabalt võõrandatav, millisel juhul ei kohaldu ei lg-s 2 nimetatud ostueesõigus ega ka lg-s 3 nimetatud nõusoleku või muu eeltingimuse täitmise nõue. Vastav reegel on kehtestatud eelnõuga välja pakutud uues lg-s 3¹. Lõike 3¹ kehtestamisel muutub ebavajalikuks ka senine lg 3 teine lause, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks.

Osa võõrandamise tehingu vorminõuded

Paragrahvi 149 lg-s 4 tehtav muudatus täiendab 2020. aasta märtsis vastu võetud osa võõrandamise muudatusi. Kuna kiirkorras osa võõrandamise muudatused ei võimaldanud kogu revisjoni töörühma pakutud lahendust esialgu teostada, viiakse siinse eelnõuga lõpuni osa

võõrandamise muudatused revisjoni töörühma pakutud lahendusena. Osa võõrandamisel kohalduvate vorminõuete otstarbekust ning leevendamise vajadust on täpsemalt analüüsitud analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.3 ja 6.3.1.1.3.

Osa võõrandamise kohustustehingule kehtivast seadusest tulenevat kohustuslikku vorminõuet ei ole, kuid osa võõrandamise käsutustehing (§ 149 lg 4) peab olema notariaalselt tõestatud. See tähendab käsutustehingu tõestamise kohustust Eesti notari juures (TsÜS § 82 2. lause).

Notariaalse tõestamise nõue ei kohaldu EVR-s registreeritud osade puhul (§ 149 lg 5). Sisuliselt on EVR-s registreeritud osade võõrandamise tehingud vormivabad. EVKS ning selle rakendusaktid kehtestavad vorminõudeid üksnes EVR-s registreeritud ning seega väärtpaberikontodel hoitavate väärtpaberite väärtpaberiülekanetele. Väärtpaberiülekanete teostamisel kontrollib kontohaldur sisuliselt üksnes ülekandekorralduse olemasolu ning seda, kas korralduse andnud isik on õigustatud käsutama väärtpaberikontot, millele ülekantavaid väärtpabereid hoitakse. Väärtpaberite ülekandmise aluseks oleva kohustustehingu ning käsutustehingu olemasolu ei kontrollita. Reeglina kujutabki väärtpaberiülekanne endast samaaegselt ka (konkludentset) käsutustehingut ülekantavate väärtpaberite võõrandamiseks.

Lisaks tavapärasele osa müügilepingutele kohaldub notariaalse vormi nõue ka kõigile osanike vahelistele kokkulepetele, mille osaks on otsene või kaudne osade võõrandamise kohustus, nt optioonilepingutele ja osanike lepingutele, mille notariaalset tõestamist ei peeta mõttekaks ja soovitavaks, eriti kui vastavad lepingud soovitakse sõlmida inglise keeles. Notariaalse tõestamise nõude vältimise ühe viisina kasutatakse seetõttu kehtiva seaduse alusel väljakujunenud praktikas varianti, kus osaühingu osad registreeritakse EVK-s. Sellist lahendust ei saa siiski pidada rahuldavaks, sest eriti välismaise taustaga osanike jaoks kaasneb osade EVK-s registreerimiseks vajalike väärtpaberikontode avamise ning pidamisega olulisi probleeme, mille tõttu soovitakse osade EVK-s registreerimist pigem vältida. Äriühingu väärtpaberite EVK-s registreerimise võimalus peaks olema mõeldud suuremate äriühingute jaoks, kelle osalustega kaubeldakse regulaarselt kapitaliturgudel, selline lahendus ei sobi ka sisuliselt suletud struktuuriga osaühingute jaoks, eriti juhul, kui vastava osaühingu osad ei ole vabalt võõrandatavad (vt analüüs-kontseptsiooni alapunkt 6.4.1.1.3).

Käsutustehingule kehtestatud vorminõue on põhjendatud, st osa võõrandamise tehingu puhul tuleks tagada, et oleks tuvastatud vähemalt osa võõrandanud isik ning käsutustehingu tegemise aeg. Vaieldav võib olla, kas vorminõuet õigustava tõestamisfunktsiooni täitmiseks tuleks ette näha käsutustehingu notariaalne tõestamine (nagu kehtivas õiguses) või võiks piisavaks pidada ka muu tehingu pooli vähem koormava vorminõude kehtestamine, nt käsutustehingu notariaalse kinnitamise (TsÜS § 81) või elektroonilise vormi, st sisuliselt tehingu digitaallkirjastamise (TsÜS § 80) ettenägemine. Praktilises plaanis tuleb seejuures eelkõige arvestada, et kui notariaalse tõestamise nõudmise korral saaks käsutustehingu tõestada üksnes Eesti notar (TsÜS § 82 teine lause), siis notariaalse kinnitamise korral on vastava vorminõude täitmine võimalik ka välisriigi notari või sarnaseid tõestamisfunktsioone täitva ametiisiku juures.

Notariaalse kinnitamise ettenägemine vorminõudena võimaldaks seega osa võõrandamise käsutustehinguid kehtivalt sõlmida ka välisriigis Eesti notari juurde ilmutata. Notariaalsele kinnitamisele sarnaseid funktsioone oleks võimalik täita ka osa võõrandamise käsutustehingut lihtsalt digitaalselt allkirjastades (st elektroonilise vormi ettenägemisel). Notariaalse tõestamise nõudest loobumine lihtsustaks seega osade õiguskäivet, eelkõige väljaspool Eestit asuvate osanike puhul. Samas ei väheneks notariaalse tõestamise asemel notariaalse kinnitamise või digitaalse allkirjastamise nõude ettenägemise korral õiguskindlus, sest ka nimetatud vorminõuete järgimine tagab osa võõrandamise käsutustehingule vorminõude ettenägemise

eesmärgi täitmise, st võimaldab tuvastada, milliste isikute vahel ning millisel ajal käsutustehing tehti. Notariaalne tõestamine ja notariaalne kinnitamine erinevad teineteisest ka vastavate tõestamistoimingute sisu poolest. Notariaalse kinnitamise puhul kontrollib notar või muu tõestamistoimingut läbiviiv ametiisik üksnes tehingu sisu väljendava dokumendi allkirjastanud isiku samasust (st kinnitab tehingu teinud isiku allkirja). Notariaalne kinnitamine võimaldab seega tuvastada, et kindel isik allkirjastas kindlal ajahetkel teatava dokumendi. Oluline on siiski, et notariaalne kinnitamine ei hõlma allkirja õigsuse kinnitamise korral tehingu sisu ega tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimist. Notariaalse tõestamise korral kontrollib notar lisaks tehingu teinud isikute samasusele ka tehingu tegemise eeldusi ja sisu ning tõestab tehingu üksnes juhul, kui sellise sisuga tehingu tegemine on lubatav, tehingu eeltingimused on täidetud ning tehing on kehtiv (TsÜS § 82).

Kui notariaalse kinnitamise nõude ettenägemine osa võõrandamise käsutustehingule (mille võib teatud juhtudel võrdsustada käsutustehingu digitaalse allkirjastamise nõudega) on miinimumnõue, sõltub notariaalse tõestamise nõude ettenägemise otstarbekus eelkõige sellest, kas käsutustehingu tegemisel tuleks tagada ka tehingu sisu ning tehingu tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine.

Tehingu sisu, selle tegemise eelduste ja lubatavuse kontrollimine on oluline eelkõige seoses osanike nimekirja pidamisega ning peab tagama selle, et osanike nimekirja kantud andmed osanike ning neile kuuluvate osade kohta oleksid õiged. Kas ja millises ulatuses tuleks juba käsutustehingu tegemisel tagada selle sisu, tegemise eelduste ja käsutustehingu lubatavuse kontrollimine, milleks tuleks ette näha käsutustehingu notariaalne tõestamine, sõltub seega olulisel määral sellest, kes peab osanike nimekirja ning millisel viisil ja kelle poolt tehakse selles muudatusi.

Kui osanike nimekirja andmed sisalduvad äriregistris, peaks vastavate andmete õigsust kontrollima äriregistri pidaja. Osa võõrandamise tehingu puhul peaks äriregistri pidaja seega kontrollima, kas osanike nimekirjas muudatuse tegemise aluseks olev käsutustehing on kehtiv ja kas osa võõrandamise eeldused olid täidetud. Eelkõige osanike nimekirja andmetele tuginedes osa heauskse omandamise võimaluse ettenägemise korral, nagu seda on välja pakutud eelnõuga ÄS § 182 lisatavas lg-s 1⁶, tuleb tagada, et osanike nimekirja andmed ning nendes eri käsutustehingute tulemusena tehtavad muudatused oleksid dokumenteeritud sisuliselt õigesti ja võimalikult täpsel ja usaldusväärsel viisil.

Osa heauskse omandamise võimaldamise korral on põhjendatud, et käsutustehingule nähakse ette kas notariaalse tõestamise nõue või kehtestatakse äriregistris sisalduvate osanike nimekirja muudatuste tegemisel alternatiivne kontrollimehhanism, mis tagab äriregistrisse kandena lisatavate andmete õigsuse. Seetõttu on eelnõus ettepanek, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist. Eelnõuga on ette nähtud § 182 täiendamine lg-ga 1³, mis sisaldab põhimõtet, mille kohaselt tuleks osa võõrandamise või pantimise tulemusena toimunud osanike nimekirja muudatuse äriregistrisse kandmiseks esitatavale avaldusele lisada Eesti notari tõestatud osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistus, mille väljastamisel kontrolliks notar tõestamisseaduses sätestatud korras muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust (vastav regulatsioon on kavas kehtestada tõestamisseadusesse lisatavas uues §-s 37³).

Osa võõrandamise käsutustehingu puhul on ülaltoodut arvestades eelnõus ettepanek muuta § 149 lg-t 4 selliselt, et lisaks seni seaduses ette nähtud notariaalse tõestamise vormile oleks

lubatud ka osa võõrandamise käsutustehingu tegemine notariaalse kinnitamise (allkirja tõestus) ning elektroonilises vormis (digitaalne allkirjastamine). Vorminõude leevendamise põhjuseks on asjaolu, et osa võõrandamise käsutustehingule vorminõude kehtestamise eesmärgiks ei saa ilmselgelt olla notari poolt võõrandaja ja omandaja suhtes hoiatus- ja nõustamisfunktsiooni täitmine, sest vastasel juhul tuleks selline vorminõue kehtestada ka EVR-s registreeritud osade suhtes. Sellest võib järeldada, et § 149 lg 4 kaudu kehtestatud vorminõue täidab käsutustehingu puhul eelkõige tõestamisfunktsiooni, aidates tuvastada, kes (st milline isik) ning millisel ajal osa käsutas. EVKS-s registreeritud osade puhul saab tõestamisfunktsioon täidetud väärtpaberiülekande regulatsiooni kaudu (EVKS § 15), mille käigus tuvastatakse samuti väärtpabereid käsutanud isik (st isik, kes andis ülekandekorralduse) ning vastava käsutuse aeg. EVK-s registreerimata osade puhul on nimetatud funktsiooni täitmiseks piisav, kui osa võõrandamise tehing on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud.

Osaühing saab loobuda § 149 lõikes 4 sätestatud käsutustehingu kohustusliku vormi nõudest, kuid see tähendab, et osade lihtsama õiguskäibe võimaldamisega kaasneb osanike jaoks õiguskindluse vähenemine. Kuna sellise osaühingu osadega tehtavate võõrandamistehingute üle puudub usaldusväärne kontrollimehhanism, ei ole sellise osaühingu osanike nimekirja andmetele äriregistris võimalik anda kande staatust. Andmeid osanike ja neile kuuluvate osade kohta säilitatakse küll äriregistris, kuid selle avalikus toimikus ja nendel andmetel ei ole avalikku usaldatavust ning nendele tuginedes ei ole võimalik ka osasid heauskselt omandada (vt eelnõuga kavandatava ÄS § 182 lg 1⁶). Kuna § 149 lg-s 6 nimetatud põhikirja muudatuse vastu võtmiseks on vajalik kõigi osanike nõusolek (vt § 149 lg 6 teine lause), ei ole põhjust osanike poolt sellise võimaluse kasutamist piirata, sest osadega toimuva õiguskäibe lihtsustamine ja sellega kaasnevad riskid ning õiguskindluse vähenemine on osanike teadlik valik. Ilmselt ei kujune sellist võimalust kasutada soovivate osaühingute arv suureks, sest osa võõrandamise tehingult vorminõude kaotamisega saadav eelis ei ole § 149 lg-s 4 tehtud muudatusi arvestades tulevikus enam kuigi suur ning see ei kaalu reeglina üles osade omandamise ja omandamisega seotud õiguskindluse vähenemist.

Eelnõuga täiendatakse § 149 ka lõikega 7, mis reguleerib olukorda, kus lõikes 6 sätestatud võimalust kasutanud osaühing muudab põhikirja, et minna osa võõrandamise tehingute vorminõuetes ning osanike nimekirja pidamisel ning selle andmete äriregistris registreerimisel tagasi tavarežiimile. Sellisel juhul tuleb sellise osaühingu osanike nimekirja andmed kanda äriregistrisse kannetena, millele tekib avalik usaldatavus. Lõike 7 kohaselt tekib sellistel kannetel avalik usaldatavus ning sellega kaasnev osa heauskse omandamise võimalus osanikuna äriregistrisse kantud isikult siiski alles 12 kuu möödumisel vastava põhikirja muudatuse jõustumisest. Selle perioodi jooksul on osanikul, kelle osa kohta käivad andmed on jäetud äriregistrisse kandmata või on sinna kantud ebaõigesti, võimalik taotleda äriregistrisse vastuväite kandmist vastavalt, mis välistab andmete õigsusele tuginemise võimaluse ning osa heauskse omandamise.

Paragrahvi 149 lg 5 tunnistatakse kehtetuks, kuna EVK-s osanike nimekirja pidamist puudutav on koondatud ühte sättesse (eelnõukohane ÄS § 182²).

Paragrahvi 150 muutmine

Paragrahvi 150 lõigetes 1 ja 3 tehtavad muudatused on tingitud sellest, et osanike nimekirja pidajaks saab äriregistri pidaja ning osa võõrandamine loetakse edaspidi toimunuks vastava kande tegemisest osanike nimekirja. Kuna erandvõimalusena säilib ka käsutustehingu vorminõudest loobumise võimalus, siis sel juhul, kui osaühing on selle võimaluse kasuks otsustanud, jääb osanike nimekirja pidajaks osaühingu juhatuse, nagu see oli kehtivas seaduses ning kõnesolevas paragrahvis sätestatud saab kohaldada üksnes sellistele osaühingutele.

Lõike 5 muudatus tuleneb sellest, et edaspidi tulenevad osanike kohta registrisse kantavad andmed äriregistri seadusest senise ÄS § 182 lõike 1 asemel.

Paragrahvi 150 lõike 6 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182², mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti väärtpaberite registris.

Paragrahvi 151 muutmine

Paragrahvi 151 lg-s 2 tehtav muudatus on seotud eelnõuga välja pakutud § 149 lg-ga 4, millega soovitakse kaotada osa võõrandamise kohustustehingule kehtestatud vorminõuded ning leevendatakse osa võõrandamise käsutustehingule kehtestatud vorminõudeid. Osa võõrandamine ja pantimine kui käsutustehingud peavad alluma sarnastele vorminõuetele. Seetõttu nähakse ette muuta § 151 lg-t 2 selliselt, et sarnaselt § 149 lg-s 4 välja pakutuga kaotataks osa pantimise kohustustehingule kehtiv vorminõue ning võimaldataks osa pantimise käsutustehingu tegemist lisaks notariaalselt tõestatud vormile ka notariaalselt kinnitatud ning digitaalallkirjastatud vormis. Muudatus on kooskõlas analüüs-kontseptsiooni alapunktis 6.4.1.1.5 tehtud ettepanekuga.

Paragrahvi 151 lg 6 tunnistatakse kehtetuks, kuna EVK-s osanike nimekirja pidamist puudutav on koondatud ühte sättesse (eelnõukohane ÄS § 182²).

Paragrahvi 171 muutmine

Muudatusega jäetakse seadusest välja nõue, et osaühingu netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne osaühingu osakapitali suurus.

Kehtiva õiguse järgi peavad kõik osaühingud täitma seoses netovaraga samaaegselt kaht nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse osaühingu osakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud osakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille väljajätmine on muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema osakapitaliga ühingute suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Kuna eelnõuga on ette nähtud osaühingu miinimumkapitali nõude tühistamine, siis muutub omakapitali seisundi sidumine seaduses sätestatud miinimumkapitali nõudega ka ainetuks (vt § 136 muudatust).

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi 176 muutmine

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest välja jätmisega. Vt § 171 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 179 muutmine

Paragrahvi 179 lõike 4 täiendamine on tingitud vajadusest tagada osaühingute parem aruandluskohustuse täitmine. Kui üldjuhul koostab majandusaasta aruande juhatus ja selle kinnitavad osanikud, siis juhtudel, kui osanike vahel on vaidlused, mis ei puuduta majandusaasta aruannet, jäävad aruanded esitamata. Kuna majandusaasta aruande koostamine on juhatuse kohustus, peab juhatus esitama majandusaasta aruande ka ilma osanike kinnitusega. Aruande esitamisel tehakse märge, et aruanne on kinnitamata. Kui aruanne lõpuks ikkagi kinnitatakse, tuleks see esitada kordusaruandena, sest kohustus esitada kinnitatud aruanne ei kao.

Paragrahvi 179 lõike 4³ lisamine on tingitud vajadusest lahendada probleem, kes on kohustatud esitama majandusaasta aruande, kui juhatus ei ole. Praktikas jäetakse osaühingud ilma juhatusega, kuna siis ei ole ka ühtegi füüsilist isikut, keda saaks registripidaja trahvida majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu. Olukordades, kus tegemist on ainuosanikuga osaühinguga või enamusosanikuga osaühinguga, on juhatuse määramine nende võimuses ja kui nad jätavad sellekohase kohustuse täitmata, saab majandusaasta aruande esitamise kohustuse üle anda ainuosanikule. Majandusaasta aruande esitamise kohustus on üksnes neil osanikel, ainu- või enamusosaluse omajal, kelle võimuses on nii juhatuse määramine kui ka majandusaasta aruande esitamine. See ei tähenda, et igalt väikeosanikult saaks nõuda majandusaasta aruande esitamist.

Paragrahvi 182 muutmine

Äriregistris sisalduvatele osanike nimekirja andmetele kande staatuse andmisega kaasneb vastavate andmete avalik usaldatavus ning osade suhtes õiguste heauskse omandamise võimalus (vt eelnõuga välja pakutud AS § 182 lg 1⁶). Selliste muudatuste tegemisel on ühtlasi vajalik tagada, et osanike nimekirja andmed, mis omandavad äriregistris kande staatuse, oleksid võimalikult tõesed ja usaldusväärsed. Sellised andmed sisalduvad osanike nimekirjas, mida peab äriregistri pidaja (§ 182 lg 1), osade EVR-s registreerimise korral aga EVR pidaja (eelnõukohane § 182²).

Osanike nimekirja andmetele äriregistri kande staatuse andmine, sellega kaasnev andmete avalik usaldatavus ning sellele tugineva heauskse omandamise võimaldamine on lubatav, kui on tagatud, et äriregistris osanike ja neile kuuluvate osade kohta sisalduvad andmed on õiged ning ebaõigete kannete tegemine ja võimalikud muud kuritarvitused on mõistlikult välistatud. EVR-s registreeritud osade puhul on see tagatud kontohalduriks olevate krediitiasutuste poolt osade väärtpaberikontodel hoidmise ning nendega tehingute tegemiseks väärpaberiülekannte ja pandikorralduste teostamisel ülekannte teostamiseks või pantimiseks vajaliku juhise andja isikusamasuse tuvastamise teel.

Kuigi ühinguõiguse revisjoni käigus pakuti EVR-s registreerimata osadega osaühingu puhul lahendust, kus osanike nimekirja jääks küll pidama juhatus, ent vastavate andmete äriregistrisse kandmisel teostaks nende õigsuse üle kontrolli sõltumatu kolmas isik notari näol, siis siinses eelnõus on valitud lahendus, kus osanike nimekirja pidajaks on äriregistri pidaja ehk osanike nimekirja peetakse äriregistris, välja arvatud osaühingutel, mis on loobunud võõrandamise käsutustehingu vorminõudest ja mille osanike nimekirja peab sel juhul jätkuvalt osaühingu juhatus.

Osanike nimekirjas muudatuste tegemiseks, mis on toimunud osa võõrandamise või pantimise tulemusel, on vajalik käsutustehingu täiendav notariaalne kontroll. Selle põhjuseks on asjaolu, et seoses vastavatele tehingutele kehtivate vorminõuete leevendamise ja nende kehtinud

kohustusliku notariaalse vormi nõude kaotamisega ei toimu enam käsutustehingu tegemise ajal notari kontrolli selle üle, kas osa käsutab selleks õigustatud isik, kas osa käsutamise eeldused on täidetud ning kas tehtav käsutustehing on kehtiv.

Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni ettevalmistamise käigus peeti seega eelistatuks varianti, kus seadusandja loobub küll osa võõrandamise tehingule kohustusliku notariaalse tõestamise nõude kehtestamisest, ent näeb osanike nimekirja muutmiseks vajaliku äriregistri kande tegemiseks ette alternatiivse kontrollimehhanismi, et välistada ebaõigetele osanike nimekirja andmetele avaliku usaldatavuse andmine. Selline kontrollimehhanism võib seisneda äriregistri pidaja teostatavas kontrollis.

Sellisel juhul peaks osa omandanud osanik edastama juhatusale osa võõrandamiseks sõlmitud käsutustehingu, juhatus esitaks seejärel äriregistrile kandeavalduse osanike nimekirjas tehtud muudatuse äriregistrisse kandmiseks. Äriregister peaks talle juhatus poolt esitatud avalduse ja sellele lisatud käsutustehingu alusel kontrollima, kas käsutustehingu on teinud õigustatud isik ning kas see on kehtiv. Äriregistri ressursse ning tegevuse iseloomu arvestades ei peetud sellist lahendust optimaalseks. Osadega tehtavate tehingute suurt arvu arvestades suurendaks see oluliselt äriregistri töökoormust.

Lahendusena tuleb kehtestada alternatiivne kontrollimehhanism osanike nimekirjas muudatuste tegemisel, mis tagaks äriregistrisse kandena lisatavate andmete õiguse. Eelnõus pakutakse välja, et kui äriregistrisse kantud osanike nimekirjas on toimunud osanike vahel tehtud osa võõrandamise või pantimise tulemusena muudatus, kontrolliks notar muudatuse aluseks oleva käsutustehingu toimumist ning kehtivust enne muudatuse äriregistrisse kandmist spetsiifilise notariaaltoimingu käigus, mille tulemusena tõestaks notar osa omandamise või pandiõigusega koormamise tunnistuse (vt eelnõukohane § 182 lg 1³). Osanike nimekirja pidamise regulatsiooni muutmist on analüüsitud täpsemalt ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.6 ja 6.3.1.1.5.

Valitud lahendusena hakatakse osanike nimekirja pidama äriregistris, eelnõukohases §-s 182² sätestatud eeldustel võib juhatus osanike nimekirja pidamise anda üle Eesti väärtpaberite registrile. Eelnõukohase ÄRS § 13 lg 1 kohaselt tuleb osanike nimekirja lisaks osanike nimedele, aadressidele, isiku- või registrikoodidele ning osade nimiväärtustele kanda ka osade nimetused. Osade nimetuste all mõeldakse eelkõige eri liiki osade tähistamiseks põhikirjas kasutatavaid nimetusi. Paragrahvi 182 lg-sse 1 lisatud teise lausega täpsustatakse, et andmed osa pantimise kohta kantakse osanike nimekirja ainult § 151 lg-s 4 sätestatud juhul, st kui seda nõuab pantijaks olev osanik.

Paragrahvi 182 muudetud lg 1² reguleerib osanike nimekirja andmete äriregistrisse kandmise korda. Seetõttu näeb § 182 lg 1² ette, et juhatus esitab avalduse osanike nimekirja andmete muutmiseks äriregistrile. Kuna osanike nimekirja andmed kajastuvad äriregistris kannetena, peab juhatus nende äriregistrile esitamiseks esitama osaühingu nimel kandeavalduse.

Lõike 1² teise lause kohaselt võib avalduse osanike nimekirjas toimunud muudatuse äriregistrisse kandmiseks esitada ka osanik, keda muudatus puudutab. Seega saavad kandeavalduse esitada ka võõrandamislepingu pooled (senine ja uus osanik), osa pantimise korral saab kandeavalduse esitada pantijaks olev osanik.

Lõike 1³ kohaselt tuleb juhul, kui muudatus osanike nimekirjas on toimunud osa võõrandamise või pantimise tehingu tulemusena, lisada selle äriregistrisse kandmise avaldusele tõestamisseaduse §-s 37³ nimetatud notariaalselt tõestatud osa omandamise või pandiõigusega

koormamise tunnistus. Sellise nõude mõte on, et notar kontrolliks tunnistuse tõestamisel, kas selles kajastatud käsutustehing on tehtud, kas osa on käsutanud selleks õigustatud isik ning kas käsutuse kehtivuse eeldused on täidetud. Sisuliselt täidab tunnistuse väljaandmine seega sama funktsiooni, mida täidab kehtivas õiguses osa käsutustehingu notariaalse tõestamise nõue. Tunnistuse väljaandmise kulu kannab osanik, keda muudatus puudutab.

Lõige 1⁴ võimaldab kanda osanike nimekirja keelumärke osa käsutamise osaliseks või täielikuks keelamiseks. Keelumärke sisust tuleneb, millises ulatuses on osa käsutamine keelatud.

Lõige 1⁵ võimaldab osanike nimekirja kanda vastuväite osanike nimekirja ebaõige kande muutmise või kustutamise nõude tagamiseks.

Paragrahvi 182 lg-te 3-7 kehtetuks tunnistamine on tingitud ÄS täiendamisest §-ga 182², mis hakkab koondama kõiki sätteid, mis seonduvad osaühingu osade registreerimisega Eesti väärtpaberite registris. ÄS senise redaktsiooni § 182 lg-te 3–7 põhimõtted on üle viidud §-i 182².

Osa heauskne omandamine

Lõige 1⁶ võimaldab kolmandatel isikutel osanike nimekirja andmetega tutvuda ja nende õigusele tugineda nagu mistahes muudele äriregistri kannetele.

Kehtiva õiguse kohaselt ei ole osa heauskne omandamine üldjuhul võimalik ja äriseadustik vastavasisulist eriregulatsiooni ei sisalda. Muu hulgas ei ole võimalik osa heauskne omandamine, tuginedes äriregistris sisalduvatele andmetele osanike ja neile kuuluvate osaluste suuruste kohta. Kui isik on kantud osanikuna osanike nimekirja, ent osa talle tegelikult ei kuulu, ei ole heausksel kolmandal isikul võimalik temalt osa kehtivalt omandada. See tekitab osa võõrandamise tehingute jaoks olulisi õiguslikke riske. Osa omandaja saab tehingu tulemusena osa omajaks üksnes juhul, kui osa kuulus võõrandajale. Vastavat asjaolu ei ole omandajal aga tehingu tegemisel praktiliselt võimalik kontrollida. Ainsaks vahendiks seda liiki riskide maandamiseks on seni olnud osade enne tehingut EVR-s registreerimine, sest EVR-s sisalduva osanike nimekirja andmetele tuginedes on heausksel ostjal erandina võimalik osa müüjalt omandada ka juhul, kui see tegelikult müüjale ei kuulu (EVKS § 9 lg 2).

Sisuliselt on seeläbi tekkinud kaudne sund osade EVR-s registreerimiseks osaühingute jaoks, kes EVR-i poolt pakutavaid tüüpilisi teenuseid ei vaja, sh suletud osaühingute jaoks, kelle osadega ei ole kunagi kavas hakata kapitaliturgudel kauplema. Osade EVR-s registreerimise ainsaks põhjuseks on sageli osadega ühe konkreetse tehingu tegemise vajadus ning selle tehinguga seotud õiguslike riskide maandamise soov. Samas ei ole loogiline, et olemasolevale osanike nimekirjale tuginedes osade EVR-s registreerimise kui tehnilise toimingu tulemusena tekib osade heauskse omandamise võimalus, samas kui sama EVR registreeringu aluseks oleva osanike nimekirja alusel seadusandja sellist võimalust ei anna. Seega oleks otstarbekas, et seadusandja kehtestaks osade heauskset omandamist võimaldava regulatsiooni ka EVR-s registreerimata osade suhtes.

Osaühingu osade võõrandamise üldregulatsioon ÄS-s peaks seega võimaldama osade heauskset omandamist. Sellele järeltulele on jõutud ka analüüs-kontseptsiooni alapunktides 6.2.1.1.4 ja 6.4.1.1.4. Osa heauskse omandamise võimalus peaks tuginema avalikkusele kättesaadavaks tehtud osanike nimekirja andmetele, millele seadus peaks (sarnaselt EVR-i poolt peetava aktsionäride või osanike nimekirjaga) andma avaliku usaldatavuse. Kuigi põhimõtteliselt oleks võimalik heauskse omandamise võimalus siduda ka üksnes juhatuse poolt peetava osanike

nimekirja andmetega, peaks õiguskindluse tagamiseks avalik usaldatavus seonduma osanikest ja nende poolt kontrollitavast juhatusest sõltumatu isiku poolt peetava osanike nimekirjaga. Heauskset omandamist võimaldab avalik usaldatavus saab seega olla üksnes äriregistrisse kantud osanike nimekirja andmetel. Seadus võimaldab osa heauskset omandamist ning osa on panditav, seega peab seadus võimaldama samadel eeldustel ka osa pandiõiguse heauskset omandamist. Seetõttu on eelnõus välja pakutud täiendada § 182 lg-ga 1⁶, mis näeb ette, et kui isik omandab tehinguga osa või õiguse osa suhtes (pandiõiguse), tuginedes äriregistrisse osaniku ja talle kuuluva osa kohta kantud andmetele, loetakse äriregistrisse kantud andmed tema suhtes õigeaks, välja arvatud juhul, kui andmete õigsuse vastu on äriregistrisse kantud vastuväide või kui omandaja teadis või pidi teadma, et äriregistrisse kantud andmed on ebaõiged.

Seadustiku täiendamine §-ga 182¹

Paragrahvi 182¹ on koondatud sätted, mis kohalduvad juhul, kui osaühing on kasutanud ÄS § 149 lg-st 6 tulenevat võimalust loobuda põhikirjaga lg-s 4 sätestatud vorminõudest. Osanike nimekirja pidajaks on sel juhul juhatuse ja sättesse on koondatud erisused, kui osanike nimekirja pidajaks on osaühingu juhatuse.

Sellisel juhul ei kohaldata osaühingu suhtes ÄS §-s 182 sätestatud. See tähendab, et osanike nimekirja andmeid ei kanta kannetena äriregistrisse. Sellise osaühingu suhtes säilib sisuliselt kehtivas õiguses sisalduv regulatsioon, mille kohaselt ei omanud äriregistris sisalduvad osanike nimekirja andmed kande staatust, ent need lisati siiski äritoimikusse ja nendega sai äriregistri kaudu tutvuda kui äritoimiku andmetega. Edaspidi saab selliste osanike andmetega tutvuda kui äriregistri avaliku toimiku andmetega. Kahtluste vältimiseks on rõhutatud, et äritoimikus sisalduvatel osanike nimekirja andmetel ei ole ÄS § 182 lg-s 1⁶ sätestatud tähendust, st äritoimiku andmetele tuginedes ei ole võimalik omandada osa heauskselt või omandada osa suhtes pandiõigust heauskselt.

Seadustiku täiendamine §-ga 182²

Paragrahvi 182² on koondatud sätted, mis kohalduvad juhul, kui osaühing otsustab anda osanike nimekirja pidamise üle EVR-le. Paragrahvi 182² lg 1 kohaselt võivad osaühingu osanikud otsustada, et osanike nimekirja pidajaks nimetatakse EVR. Sisulisi muudatusi säte kaasa ei too, sellesse on üksnes koondatud senised eri sätetes olnud põhimõtted, mis reguleerivad EVR-is osanike nimekirja pidamist.

Paragrahvi 187 muutmine

Kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka osaühingu võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osaühingu vara arvel. Sellise nõude raames võib võlausaldaja nõuda kahju hüvitamist üksnes osaühingule, mitte aga endale. Praktikas selline lahendus ei tööta, kuna reeglina ei ole võlausaldaja valmis kandma kulutusi selleks, et saadud hüvitise arvelt toimuks ka teiste võlausaldajate huvide rahuldamine olukorras, kus tema kannab kulud ja riskid, kuid hüvitis kuulub jagamisele kõigi võlausaldajate vahel. Muudatusega nähakse ette, et võlausaldajal, kes kannab kulud ja võtab riski, on õigus nõuda hüvitise saamist endale. Kuna selline nõudeõigus on võlausaldajal üksnes juhul, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osaühingu vara arvel, tuleb sellise nõude esitamine kõne alla sisuliselt üksnes pankrotimenetluse raugemise juhtumitel.

Regulatsioonil on ka distsiplineeriv mõju, kuna selle tulemusena peab kohustusi rikkunud juhatuse liige arvestama, et võimalused pankrotimenetluse raugemise tõttu vastutusest lõplikult vabaneda vähenevad.

Paragrahvi 198 muutmine

Paragrahvi 198 lõike 1 kehtetuks tunnistamine ja lõike 2 muutmine on otseselt seotud osakapitali miinimumsuuruse kaotamisega ÄS §-st 136. Siin sättes on pigem tegemist tehnilist laadi muudatusega, põhjalikumateks selgitusteks vt eelkõige § 136 tehtavate muudatuste selgitusi.

Paragrahvi 201 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust TsÜS §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Eeltoodust tulenevalt muudetakse sätet selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et osaühing lõpetatakse TsÜS §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 203 muutmine

Paragrahvi 203 lg 1 p 1 muutmise eesmärk on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus juriidilise isiku liikmete poolt on vabatahtlikult (st põhikirjaga) võetud kohustus hääletada teatud asjaolude esinemisel lõpetamisotsuse vastuvõtmise poolt ning sellekohast otsust ei ole vastu võetud. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTKo 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada kohtule osaühingu sundlõpetamise avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema õigustatud esitama avalduse kohtule muu hulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 204 muutmine

Paragrahvi 204 lg 3 tunnistatakse kehtetuks sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega. See tähendab, et lõpetamise kanne registris ei ole enam konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Konkreetselt tuleks tähtajaline osaühing lugeda automaatselt lõpetatuks tähtaja möödumisel. Sundlõpetamise kanne ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 206 muutmine

Lõike 2 kehtetuks tunnistamisega kaotatakse nõue, mille kohaselt vähemalt ühe likvideerija elukoht peab olema Eestis. Nõue ei oma praktilist väärtust, samuti ei kehti vastav nõue juhatuse liikmete suhtes, kes sageli on likvideerijateks.

Paragrahvi 208 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, kui ka juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas osanike otsus, osanike koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 211 muutmine

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisel lõpeb osaühingu majandusaasta, mille kohta tuleb koostada aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on ühingu majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi, on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmiselega võetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Lõike 5 muudatusega täpsustatakse olukorda, millal kohus võib vabastada osaühingu likvideerimise algbilansi ja majandusaasta aruande auditeerimise kohustusest. Muudatusega nähakse ette, et seda saab kohus teha vaid juhul, kui seadusest tuleneb osaühingule raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli kohustus.

Paragrahvi 216 täiendamine lõikega 2¹

Lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava osaühingu vara jaotamise ajaline (2 kuu pikkune) piirang, mis seondub lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine osaühingule, millel on üksnes üks osanik või millel lisaks osanikule on osanikuks osaühing ise. Ainusosanikuga osaühingu, samuti osaühingu puhul, millel lisaks osanikule on osanikuks osaühing ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub täiendav osanike kaitse vajadus.

Paragrahvi 217 muutmine

Paragrahvi 217 lõike 2 teise lause kehtetuks tunnistamine on tingitud netovara säilitamise nõude osas tervikuna tehtavatest muudatustest ning osaühingu osakapitali miinimumnõude kaotamisest. Vt selle kohta eelkõige §-s 136 tehtavate muudatuste põhjendusi.

Lõike 3 muutmise eesmärk on täpsustada lõpetatud osaühingu tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avaldusele lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks osaühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka

tegevuse jätkamise, osakapitali muutmise korral aga ka osakapitali suurendamise või vähendamise aluseks olev vastuvõetud osanike otsus, koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 218 muutmine

Lõike 1 3. lause muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muu hulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige eelnõukohase tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1¹ sätestatud nõuet, mille kohaselt ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses, kui registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 2¹, mis sätestab, et registrist kustutatud osaühingu võib teatud juhtudel registris taastada. Registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Kui osaühing on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise (ÄRS § 57) või kontaktisiku puudumise tõttu (ÄRS § 58), on võimalik registris taastamine kolme aasta jooksul. Selleks tuleb esitada registripidajale vastav taotlus koos puuduvate andmetega, kas puuduvate majandusaasta aruannetega või kontaktisikuga. Avalduse saab esitada juhatus või osanik kolme aasta jooksul alates registrist kustutamisest. Avalduse peab allkirjastama iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks ühingu juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka registris taastamise aluseks olev osanike otsus, osanike koosoleku protokoll või hääletusprotokoll.

Paragrahvi 219 muutmine

Lõike 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja elektronposti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vaja igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmalt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt osaniku üldise teabenõude esitamisega (ÄS § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 250 muutmine

Paragrahvi 250 lg 1 muudatused tulenevad eraldi äriregistri seaduse loomisest, mille järgi kantakse ja sisestatakse äriregistrisse edaspidi äriregistri seadusest tulenevad andmed. Lõike 2 täiendus täpsustab, et registripidajale ei ole vaja esitada andmeid registreeritud vara üleandmise kohta, kui registripidaja saab ise andmeid kontrollida.

Paragrahvi 251 muutmine

Paragrahvi 251 on pakutud välja muuta tulenevalt äriregistri seaduse eelnõust, kuhu on koondatud kõik eraõiguslike juriidiliste isikute põhiregistriandmed, seega tulenevad ka aktsiaseltside kohta registrisse kantavad andmed äriregistri seadusest. Äriseadustiku paragrahvis 251 on nimetatud kohustuslikud andmed, mis tuleb esitada aktsiaseltsi registrisse kandmiseks.

Paragrahvi 292 muutmine

Muudatusega jäetakse seadusest välja nõue, et aktsiaseltsi netovara (omakapital) peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud minimaalne aktsiaseltside aktsiakapitali suurus. Kehtiva õiguse järgi peavad kõik aktsiaseltsid täitma seoses netovaraga samaaegselt kaht nõuet: netovara peab olema vähemalt pool konkreetse aktsiaseltsi aktsiakapitalist ja netovara peab olema vähemalt sama suur, kui on seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalne suurus. Netovara nõuded on Eesti õigusesse tulnud 2. äriühinguõiguse direktiivist, mis näeb neist reeglitest ette üksnes esimese, kuid mitte teise, mille väljajätmine ongi muudatuse sisu. Teine nõue on diskrimineeriv väiksema aktsiakapitaliga aktsiaseltside suhtes, kuna sisuliselt peavad nad selle nõude täitmiseks tegutsema alati kasumiga, mis ei pruugi olla eluliselt võimalik ja mida neilt ei saa järelikult ka eeldada. Netovara suuruse nõuded on kehtestatud võlausaldajate kaitseks ja selleks piisab ühest reeglist, mis muudatuse järel jääb kehtima.

Täpsemalt on netovara testiga seonduvat analüüsitud analüüs-kontseptsiooni punktides 10.2.9.3.3 ja 10.5.

Paragrahvi 301 muutmine

Muudatus on seotud ühe netovara testi seadusest väljajätmisega. Vt § 292 lg 1 p 1 muudatuse põhjendusi.

Paragrahvi 315 muutmine

Vt ÄS § 187 lg 4 muutmise selgitusi.

Paragrahvi 334 muutmine

Muudatus on tingitud vajadusest parandada ühingute aruandlusnõuete täitmist. Juhatus koostab majandusaasta aruande ja selle kinnitab aktsionäride üldkoosolek. Kui aktsionäride vahel on mingil põhjusel erimeelsused ja üksnes seetõttu ei ole võimalik majandusaasta aruannet kinnitada, jääb see esitamata, mis ei ole põhjendatud. Seetõttu antakse juhatusel õigus esitada majandusaasta aruanne äriregistrile ka kinnitamata.

Paragrahvi 364 muutmine

Muudatuse eesmärk on vältida kordust tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud juriidilise isiku lõpetamise alustega. Sätet muudetakse selliselt, et sellest jäetakse välja lõpetamisaluste loetelu ning sätestatakse, et aktsiaselts lõpetatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 39 sätestatud alustel.

Paragrahvi 366 muutmine

Paragrahvi 366 lg 1 p 1 muutmise eesmärgiks on välistada sundlõpetamise aluste hulgast olukord, kus aktsionärid ei ole võtnud vastu otsust äriühingu lõpetamise kohta olukorras, kus põhikirja alusel oli sellekohase otsuse vastuvõtmine kohustuslik. Põhikiri on käsitletav mitmepoolse tehinguna ning vabatahtlikult võetud lõpetamise kohustuse rikkumine ei peaks viima mitte ühingu sundlõpetamiseni, vaid andma ühingu sees õiguse nõuda kohustust rikkuvalt liikmelt kohustuse täitmist (tahteavalduse tegemist) või kahju hüvitamist. Sundlõpetamise aluseks peavad olema üksnes need alused, mis teenivad eesmärki tagada õiguskäibest selliste juriidiliste isikute kõrvaldamine, mille tegevus või struktuur riivab olulist ühinguvälist avalikku huvi ning mille puhul muud meetmed avaliku huvi kahjustamise lõpetamiseks ei ole andnud tulemusi, st puudused on kas kõrvaldamatud või jäetakse sundlõpetamise otsustamisele eelnevas hoiatusmenetluses kõrvaldamata. Ka Riigikohtu praktikas on viidatud, et äriühingu sundlõpetamine on äärmuslik abinõu, millega kaasnevad rasked õiguslikud tagajärjed (RKTKo 3-2-1-153-12 p 10). Eeltoodust tulenevalt ei ole põhjendatud lugeda sundlõpetamise alusteks neid aluseid, mis tulenevad juriidilise isiku sisemises organisatsioonis sõlmitud kokkulepetest, eelkõige põhikirjas või ühingulepingus ettenähtud juhtudest.

Lõike 2 muutmise eesmärk on ühtlustada kapitaliühingutes sundlõpetamise avalduse kohtule esitama õigustatud isikute ringi. Nimetatud isikute ringi täiendatakse nõukogu liikmetega, kellel on samuti õigus esitada aktsiaseltsi sundlõpetamiseks kohtule avaldus. Juriidilise isiku sundlõpetamiseks peaksid olema õigustatud esitama avalduse kohtule muu hulgas juriidilise isiku kõigi organite liikmed, sh nõukogu iga liige. Vt ka TüS § 76 lg 2 1. lause.

Paragrahvi 367 muutmine

Paragrahvi 367 lg 3 tunnistatakse kehtetuks sarnaselt teiste eraõiguslike juriidiliste isikutega. See tähendab, et lõpetamise kannet registris ei ole enam konstitutiivne, vaid deklaratiivne. Sundlõpetamise kannet ei peaks samuti olema konstitutiivne, vaid sellele peaks saama tugineda sarnaselt teiste kannetega, tagades nii suurema käibekindluse registrit usaldavatele isikutele.

Paragrahvi 369 muutmine

Muudatuse eesmärk on kaotada nõue, et vähemalt ühe likvideerija elukoht peab olema Eestis. Nõue ei oma praktilist väärtust, samuti ei kehti vastav nõue juhatuse liikmete suhtes, kes sageli on likvideerijateks.

Paragrahvi 371 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada dokumendid, mis tuleb esitada nii juhul, kui esitatakse avaldus likvideerija äriregistrisse kandmiseks, kui ka juhul, kui likvideerija vahetub või tema esindusõigus muutub. Nähakse ette, et registripidajale esitatavale avaldusele tuleb lisada kas aktsionäride otsus või aktsionäride üldkoosoleku protokoll.

Paragrahvi 374 muutmine

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks norm, mis näeb ette, et lõpetamisotsuse tegemisel lõpeb aktsiaseltsi majandusaasta, mille kohta tuleb koostada aruanne ning see avalikustada. Sama paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et likvideerijad peavad koostama kolme kuu jooksul lõpetamisotsuse tegemisest aruande, mis on võrreldes majandusaasta aruandega lihtsustatud. Seega näeb kehtiv õigus ette, et samadel asjaoludel tuleb koostada kaks sisult kattuvat aruannet. Lõpetamise seisuga aruande koostamise eesmärk on eelkõige anda likvideerijatele ja osanikele ülevaade, milline on aktsiaseltsi majanduslik seis arvestades lõpetamisel kohalduvate muudatustega raamatupidamisreeglites. Selleks ei ole aga kahte aruannet vaja. Samuti ei ole põhjendatud see, et lõpetamisotsusega algab uus majandusaasta. Lõpetamine muudab küll raamatupidamisaruannete sisu, kuid arvestades kõiki asjaolusid ja huvigruppide õigusi, on õigustatud see, kui majandusaasta automaatselt ei muutu. Lõike 4 muutmisega jäetakse välja tekst, mis viitas lõikes 3 nimetatud majandusaasta aruandele.

Paragrahvi 379 muutmine

Paragrahvi 379 lõike 2¹ lisamisega välistatakse likvideeritava aktsiaseltsi vara jaotamise ajaline (2 kuu pikkune) piirang, mis seondub lõppbilansi ja vara jaotusplaani osanikele tutvumiseks esitamisega, kohaldumine aktsiaseltsile, millel on üksnes üks aktsionär või millel lisaks aktsionärile on aktsionäriks aktsiaselts ise. Ainuaktsionäriaga aktsiaseltsi, samuti aktsiaseltsi puhul, milles lisaks ühele aktsionärile on aktsionäriks veel aktsiaselts ise, puudub sellisel piirangul sisuline väärtus, kuna puudub täiendav aktsionäride kaitse vajadus.

Paragrahvi 380 muutmine

Muudatuse eesmärk on täpsustada lõpetatud aktsiaseltsi tegevuse jätkamise korral äriregistrile esitatava avalduse allkirjastavate isikute ringi ja avaldusele lisatavate dokumentide loetelu. Muudatusega nähakse ette, et tegevuse jätkamise avalduse peab allkirjastama lisaks likvideerijale ka iga valitud uus juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks aktsiaseltsi juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka tegevuse jätkamise kohta, aktsiakapitali muutmise korral aga ka aktsiakapitali suurendamise või vähendamise kohta vastuvõetud aktsionäride otsus või aktsionäride üldkoosoleku protokoll, samuti nõukogu liikmete nimekiri ja nende kirjalikud nõusolekud.

Paragrahvi 381 muutmine

Lõikes 1 kavandatavate muudatusega täpsustatakse tingimusi, mille esinemisel ei või likvideerimise lõppemisel ühingu registrist kustutada. Muudatuse kohaselt peavad ühingu kustutamiseks registrile avalduse esitavad likvideerijad kinnitama muu hulgas seda, et ei esine muid seadusest tulenevaid takistusi ühingu registrist kustutamiseks. Muude seadusest tulenevate piirangutena tuleb silmas pidada eelkõige eelnõukohase tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 45 lg-s 1¹ sätestatud nõuet, mille kohaselt ei või registrist kustutada eraõiguslikku juriidilist isikut, kes osaleb menetlusosalisena mõnes käimasolevas kohtumenetluses või vahekohtumenetluses, kui registrist kustutamine takistaks seda menetlust.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 2¹, mis sätestab, et registrist kustutatud aktsiaseltsi võib teatud juhtudel registris taastada. Registrist kustutamine ei peaks olema alati pöördumatu. Kui aktsiaselts on registrist kustutatud majandusaasta aruande esitamata jätmise (ÄRS § 57) või kontaktisiku puudumise tõttu (ÄRS § 58), on võimalik registris taastamine kolme aasta jooksul. Selleks tuleb esitada registripidajale vastav taotlus koos puuduvate andmetega, kas puuduvate majandusaasta aruannetega või kontaktisikuga. Avalduse saab esitada juhatus või aktsionär kolme aasta jooksul alates registrist kustutamisest. Avalduse peab allkirjastama iga valitud uus

juhatuse liige, kes annab sellega ühtlasi oma nõusoleku tema valimiseks aktsiaseltsi juhatusse. Muudatusega nähakse ette, et kandeavaldusele tuleb lisada ka registris taastamise aluseks olev aktsionäride otsus, üldkoosoleku koosoleku protokoll või hääletusprotokoll. Samuti tuleb lisada nõukogu liikmete nimekiri ja nende nõusolekud.

Paragrahvi 382 muutmine

Paragrahvi 382 lg 1 muudatusega nähakse ette, et kui likvideerijad ei ole likvideeritud äriühingule dokumentide hoidjat määranud, siis määrab selle igal juhul kohus. Likvideeritud äriühingu likvideerimise asjaolude kontrollimiseks peab huvitatud isikule olema tagatud võimalus leida registri kaudu isik, kelle vastutaval hoiul on likvideeritud äriühingu dokumendid. Kehtiva regulatsiooni kohaselt määrab kohus dokumentide hoidja vajaduse korral.

Lõike 2 muudatusega nähakse ette, et likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja kohta tuleb äriregistrisse kanda ka dokumentide hoidja elektronposti aadress. See peab lihtsustama likvideeritud äriühingu dokumentide hoidjaga kontakti leidmist.

Lõike 4 muudatusega täpsustatakse likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvumiseks õigustatud isikute ringi ja tutvumise võimalusi. Muudetakse senist põhimõtet, mille kohaselt oli huvitatud isikul likvideeritud ühingu dokumentidega tutvumiseks vaja igal juhul pöörduda kohtu poole. Dokumentidega tutvumiseks tuleb huvitatud isikul esmalt pöörduda likvideeritud äriühingu dokumentide hoidja poole ning põhjendada õigustatud huvi olemasolu. Kui dokumentide hoidja keeldub võimaldamast likvideeritud äriühingu dokumentidega tutvuda, siis jääb huvitatud isikul võimalus pöörduda hagita menetluses avaldusega kohtu poole. Muudatusega sätestatakse ka tähtajad, mille jooksul on huvitatud isikul õigus hagita avaldusega kohtu poole pöörduda. Sarnaselt muude teabe andmisest keeldumise juhtudega (vt analoogia korras § 166 lg 3) on võimalik seda õigust kasutada kahe nädala jooksul arvates keeldumise saamisest või nelja nädala jooksul alates taotluse esitamisest, kui sellele ei ole vastatud.

Paragrahvi 511¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 511¹ tunnistatakse kehtetuks, kuna selle sisu on viidud äriregistri seadusesse.

Paragrahvi 511³ kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 511³ tunnistatakse kehtetuks, kuna selle sisu on viidud äriregistri seadusesse.

Seadustiku täiendamine §-ga 520¹

Muudatus on seotud ÄS § 140¹ kehtetuks tunnistamisega, millega kaotatakse võimalus asutada osaühing sissemakseid tasumata. Nende osaühingute jaoks, mis on selliselt asutatud, olukord ei muutu ning et nad saaksid jätkata varasematel tingimustel ja et neil ei tekiks oma asjade ümberkorraldamise kohustust, lisatakse rakendussätted, mis on sisult samad neile seni kehtinud sissemakse tasumata jätmisega seotud erisustega.

Sisuline muutus on lõikes 4 (§ 140¹ lg 5), millest jäetakse välja viide ÄS §-le 140 lg 3. See säte näeb ette, et ühingu asutamisel ei tohi tasaarvestada sissemakse tasumise nõuet nõuetega, mis on osaühingul osaühingu vastu. Muudatus toob kaasa selle, et sissemakseta asutatud osaühingutel kaob keeld tasaarvestada osakapitali sissemakseid osaniku nõudega osaühingu vastu. Eelkõige võib tasaarvestamise võimalus tekkida juhul, kui sissemakseta asutatud

osaühing on teeninud kasumit. Nii kehtiva õiguse kui ka muudatuse järgi ei saa sellises olukorras jaotada kasumit dividendideks enne, kui kõik sissemaksed on tasutud. Seega võib osanik olla olukorras, kus ta võiks põhimõtteliselt saada osaühingust dividendi, millega tasuda sissemaksed, kuid seda kehtiv õigus ei luba. Muudatusega oleks võimalik, et osanikud teevad dividendi maksmise otsuse ja sellest otsusest tekib osanikul nõue osaühingu vastu. Kuna osaühingule on sissemaksed tasumata, siis on osaühingul omakorda nõue osaniku vastu. Kui tegu on mõlemalt poolt rahaliste nõuetega, on võimalik need tasaarvestada.

Paragrahvi 525 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 525 jäetakse seadusest välja, kuna selle sisu on eelnõuga viidud TsMS § 595¹ ja KS § 125².

Paragrahvi 541 lõike 1¹ kehtetuks tunnistamine

Paragrahvi 541 lg 1¹ kehtetuks tunnistamine on tingitud sellest, et kõik registrimenetluse sätted koondatakse äriregistri seadusesse. N-ö ühe akna põhimõtte peaks Eesti riiklike infosüsteemide puhul kehtima üldiselt ja ei vaja äriregistri puhul eraldi rõhutamist.

§ 89. Seaduse jõustumine

Seaduse üldine jõustumistähtaeg on 2023. aasta 31. jaanuaril. Kuna äriregistri seadusega kaasnevad mahukad infotehnoloogilised muudatused, peab olema piisavalt aega infosüsteemide arenduste tegemiseks. Kuna kõiki infosüsteemide arendusi ei ole võimalik korraga teha, on planeeritud lisaks kaks erinevat jõustumistähtaega. 2023. aasta 1. septembril jõustuvad osanike nimekirja pidamisega seonduvad muudatused, hooneühistu liikmete nimekirja muudatused ja vastuväidete kandmine registrikaardile. 2024. aasta 1. märtsil jõustuvad kindlal kuupäeval kande tegemine, Euroopa Majandushuviühinguga seotud muudatused ja usuliste ühenduste osad muudatused.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõu ei too kaasa olulisi terminoloogilisi muudatusi, kuid tulenevalt mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri muutmisest äriregistri alamregistriks muutuvad osaliselt registriandmete nimetused ja sisu. Seni oli kahe eraldi registri jaotus järgmine:

- Äriregister koosneb registrikaardist, äritoimikutest, registritoimikutest.
- Mittetulundusühingute ja sihtasutuste register koosneb registrikaardist, avalikest toimikutest, registritoimikutest.

Ühendatud registri (äriregistri) jaotus on eelnõu kohaselt: registrikaardi andmed, avaliku toimiku andmed ja registritoimiku andmed. Peamine muudatus puudutab senise äriregistri äritoimiku ümbernimetamist avalikuks toimikuks.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Euroopa Liidu õigusega on puutumus eraõiguslike juriidiliste isikute äriühingutega seoses ning valdavalt reguleeritakse äriühinguõigust Euroopa Liidu tasandil direktiividega. Üksnes ühenduseüleseid ühingu vorme reguleeritakse määrustes.

Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132 (ELT L 169/46, 30.06.2017) äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (kodifitseeritud) artikli 21 lõiked 2 ja 3 (vastavustabel seletuskirja lisa 2).

Äriühinguõiguses on vastu võetud kaks direktiivi, mille ülevõtmise tähtaeg ei ole veel saabunud. 20. juunil 2019 võeti vastu direktiiv (EL) 2019/1151 (ELT L 186/80, 11.07.2019) seoses digitaalsete vahendite ja menetluste kasutamisega äriühinguõiguses ja 27. novembril 2019 võeti vastu direktiiv (EL) 2019/2121 (ELT L 321/2, 12.12.2019) seoses äriühingute piiriülese ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemisega. Mõlemad direktiivid võetakse Eesti õigusesse üle eraldi eelnõudega ning siinset eelnõu need ei mõjuta. Kui eelnõu muudatused on seotud juba üle võetud direktiividega, on kokkupuudet nendega analüüsitud seletuskirjas vastava muudatuse juures.

6. SEADUSE MÕJUD

Seaduseelnõuga kavandatavad peamised sisulised muudatused on järgmised:

- 1) osaühingute minimaalse osakapitali nõude kaotamine,
- 2) osaühingu ja aktsiaseltsi netovara nõude muutmine,
- 3) kontsernireeglite muutmine ja võlausaldaja kahju hüvitamise nõude laiendamine.

Nende muudatuste mõjude hindamiseks tegi Eesti rakendusuringute keskus Centar põhjaliku mõjuanalüüsi, mis on lisatud eelnõule ja seletuskirjale (vt lisa 1).

Lisaks on olulise mõjuga sisulisteks muudatusteks eelnõus:

- 4) kõigi eraõiguslike isikute registriregulatsiooni ühtlustamine, sellega mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri muutmine äriregistri alamregistruks,
- 5) osaühingu osanike nimekirja pidamine äriregistris,
- 6) registripidaja järelevalvet puudutavad muudatused,
- 7) äriregistri kande konkreetsel kuupäeval tegemise võimaldamine,
- 8) registrikandele vastuväite esitamine ja selle kandmine äriregistrisse,
- 9) registrikande taastamine pärast isiku registrist kustutamist.

Suures osas tuginevad eelnõuga kavandatavad muudatused kehtival õigusel ega too kaasa põhimõttelisi sisulisi muudatusi. Selles osas, kus sätteid ei ole kehtiva õigusega võrreldes sisuliselt muudetud, vaid need on eelnõus ümber grupeeritud ning terviklikult uuesti süstematiseeritud, mõjusid ei hinnata.

Muudatustest on peamiselt puudutatud järgmised sihtrühmad: 1) eraõiguslikud juriidilised isikud, välismaa äriühingu filiaalid ja füüsilisest isikust ettevõtjad, 2) osaühingud, 3) kontaktisikud, 4) Tartu Maakohtu registriosakond ja kohtud ning 6) Registrate ja Infosüsteemide Keskus.

Eelnõuga kavandatud muudatustega kaasneb majanduslik mõju, mõju juriidiliste isikute halduskoormusele, mõju riigiasutuste (eelkõige Tartu Maakohtu registriosakond) töökorraldusele, töökoormusele ja ülesannetele ning mõju infotehnoloogilistele arendustele. Muudes mõjuvaldkondades avalduvat mõju ei tuvastatud.

Kavandatav muudatus I: eraõiguslike juriidiliste isikute registriregulatsiooni ühtlustamine, selleks mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri koos alamregistritega äriregistri osaks muutmine

Kavandatav äriregistri seaduse eelnõu koondab eraõiguslike juriidiliste isikute registrimenetlust puudutavad sätted ühte õigusakti. Selleks muudetakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste register äriregistri alamregistriks ning kohaldatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri äriregistri seadust. Eelnõu § 3 kohaselt kantakse kõik eraõiguslikud juriidilised isikud edaspidi ühte registrisse. Lisaks registreeritakse äriregistris edaspidi ka FIE-d. Kavandatav muudatus lihtsustab õiguskäivet ja vähendab dubleerivat normistikku. Registrimenetluse ühtlustamine lihtsustab nii registriga suhtleva juriidilise isiku kui ka registripidaja tegevust.

Sihtrühm I: Kõik eraõiguslikud juriidilised isikud, välismaa äriühingu filiaalid ja füüsilisest isikust ettevõtjad.

Seisuga 01.05.2021 on Eestis registrisse kantud ühinguid, sihtasutusi ja FIE-sid kokku 314 903.

Tabel 1.

Liik	Arv
Tulundusühistu	1 695
Täisühing	1 439
Usaldusühing	5512
Osaühing	227 128
Aktsiaselts	2 785
Sihtasutus	818
Korteriühistu	23 828
Mittetulundusühing	22 822
Maaparandusühistu	62
Euroopa äriühing (SE)	12
Euroopa majandushuviühing	20
Euroopa ühistu	1
Välismaa äriühingu filiaal	514
Füüsilisest isikust ettevõtja	28 267
Kokku	314 903

Allikas: *Registrite ja Infosüsteemide Keskuse veebileht* <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika>

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju – mõju eraõiguslike juriidiliste isikute, välismaa äriühingu filiaalide ja füüsilisest isikust ettevõtjate halduskoormusele

Muudatuse tulemusena kaovad ära põhjendamatud erisused registrimenetluses juriidiliste isikute vahel. Kavandatav muudatus lihtsustab õiguskäivet ja vähendab dubleerivat normistikku. Registrimenetlus muutub inimestele selgemaks, mis tähendab, et edaspidi on juriidilistel isikutel lihtsam aru saada, milliseid andmeid ja millises vormis tuleb registrile esitada. Muudatus avaldab sihtrühmale positiivset mõju. Registrimenetluse ühtlustamine lihtsustab nii registriga suhtleva juriidilise isiku kui ka registripidaja tegevust. Seega on muudatus sihtrühma jaoks oluline.

Nii äriregistrisse kui ka mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse esitavad juriidilised isikud avaldusi ühtse ettevõtjaportaali kaudu ja juriidiliste isikute kohta saab äriregistrist ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist samuti teavet e-äriregistri kaudu. Kuna mõlemasse registrisse esitatakse avaldusi ja tehakse päringuid ka edaspidi samade tehniliste lahenduste kaudu, siis ebasoovitavat negatiivset mõju, mis võiks juriidilisi isikuid koormata, muudatus ei juriidilistele isikutele ega nende kohta andmeid päriivatele isikutele kaasa ei too. Mõju esinemise sagedust ja ulatust sihtrüma jaoks saab pidada keskmiseks, kuivõrd registritoimingute tegemise vajadus ei ole igapäevane. Siiski vajab muudatus mõnevõrra harjumist.

Sihtrühm II: Registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest üks on kohtunikuabi-juhataja ja 22 registrisekretäri. Muudatusest on puudutatud kõik kohtunikuabid ja registrisekretärid. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628⁹, on mõjutatud sihtrühm väike.

Kaasnev mõju II: mõju riigiasutuste korraldusele, mõju töökoormusele ja ülesannetele

Registripidamise regulatsioon on praegusel kujul äärmiselt killustatud ja fragmentaarne. Kehtivas õiguses reguleeritakse ühinguõiguslikke registreid paljude erinevate õigusaktidega nii seaduse kui ka määruse tasandil, kohalduvad viitelised normid ja kehtivad ka teatud üldsätted. Eelnõuga kavandatud muudatuse kohaselt reguleerib edaspidi äriregistri pidamist eraldiseisev seadus, mis koondab endasse kõik äriregistri pidamist puudutavad põhimõtted ja loogika ning loob ühtse ja selge süsteemi äriregistri pidamisele.

Ühtse juriidiliste isikute registri loomisega tekib ühtne süsteem, kus kõik registrit puudutavad põhimõtted ja loogika on koos. Ühtne register ja ühtne registrimenetluse regulatsioon koostöös aitavad vähendada dubleerivat normistikku ja kaotavad ära aastate jooksul tekkinud põhjendamata erisused.

Kuna suur osa äriregistri seaduse sätteid pärinevad kehtivast õigusest ja on õigusselguse huvides ümber grupeeritud ning terviklikult uuesti süstematiseeritud, siis lihtsustab see registripidajal nende kohaldamist. Kavandatav muudatus vajab küll mõnevõrra harjumist, kuid eelduslikult ei ole see sihtrühma jaoks keeruline ja aeganõudev ning puudub vajadus eraldi mahukaks ümberõppeks, et äriregistri seaduses sisalduvaid sätteid mõista ja rakendada. Vajadusel kavandatakse Justiitsministeeriumi ja registriosakonna koostöös muudatuste tutvustamine ja arutelud normide mõistmiseks ja rakendamise toetamiseks. Sihtrühma igapäevase tegevuse ümberkorraldamiseks otsene vajadus puudub. Muudatuste tulemusena muutub registrimenetlus paindlikumaks ja tõhusamaks. Mõju registripidajale on pigem positiivne. Mõju esinemise sagedus ja ulatus on suur, kuivõrd kokkupuude normide ja registri pidamisega on registripidaja igapäevane tegevus.

Muudatuse mõju sihtrühma jaoks on oluline, sihtrühmale ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole.

Sihtrühm III: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

Äriregistrit arendab ja haldab Justiitsministeeriumi hallatav Registrate ja Infosüsteemide Keskus.

Kaasnev mõju III: infotehnoloogia ja infoühiskond – mõju infotehnoloogilistele arendustele

Eelnõuga kavandatavate muudatuste rakendamiseks on vajalikud mahukad IT-arendused. Registrate ja Infosüsteemide Keskus on ära hinnanud eelnõuga kavandatavate muudatuste rakendamiseks vajaminevate IT-arenduste eelduslikud mahud ja teostamise ajaraami. IT-arenduste teostamine on planeeritud kolme etappi ning vastavalt arendusvajaduste sisule on

⁹ Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

planeeritud ka seotud sätete jõustumistähtajad. Vajaminevad IT arendused on planeeritud järgmiselt:

- I etapp (jõustumistähtajaga 31.01.2023) – eeldatav arenduskulu 343 360 eurot,
- II etapp (jõustumistähtajaga 01.09.2023) – eeldatav arenduskulu 190 960 eurot,
- III etapp (jõustumistähtajaga 01.03.2024) – eeldatav arenduskulu 98 560 eurot.

Arvestades, et äriregistrit peetakse elektrooniliselt, siis on kavandatavate muudatuste rakendamise vältimatuks eelduseks vajalike arenduste teostamine äriregistri infosüsteemis. Arendustegevuste prognoositav maht on suur, esmase hinnangu kohaselt kokku 632 880 eurot. Arutelud arendusvajaduste ja arendustegevuste katmiseks vajaminevate rahaliste vahendite leidmiseks veel käivad. Eeltoodud aspekte arvesse võttes on mõju ulatus seega suur. Ebasoovitavate mõjude esinemise riski ei saa täielikult välistada (nt arendustöödeks ei leita rahastust, arendused ei valmi tähtaegselt vms), mille tõttu võib edasi lükkuda ka seaduse rakendamine. Selle riski maandamiseks on eelnõu seadusena jõustumine planeeritud mitmes etapis, et jõutaks teostada vajaminevad arendused.

Kavandatav muudatus II: osaühingu osanike andmed saavad muudetakse äriregistri kande andmeteks ja osanike nimekirja hakatakse pidama äriregistris.

Kehtiva regulatsiooni järgi peab osanike nimekirja osaühingu juhatus. Kuigi osanike andmed on avalikult äriregistrist kättesaadavad, on tegemist üksnes informatiivsete andmetega (mitte äriregistri kannetega). See tähendab, et osaühingu osade kuuluvuse andmetel puudub õiguslik tähendus ja neil ei ole ka avalikku usaldatavust. Kuna osanike andmetele äriregistris ei ole võimalik tugineda, tuleneb sellest nii õiguslikke kui majanduslikke riske.

Ka on kehtiva süsteemi keskseks probleemiks see, et praktikas on osanike andmetele omistatud ekslikult ebaõige tähendus, mille tulemusel võib juhtuda, et tehingut tehakse valedele eeldustele. Levinud arusaama järgi on äriregistris sisalduvad andmed usaldusväärsed täies mahus, kuna tegemist on riikliku registri andmetega, kuid ei mõisteta et äriregistri infosüsteemis on ka informatiivsed andmed.

Eelnõuga kavandatud muudatuse kohaselt määratletakse edaspidi osanike nimekirja andmed üheselt selgelt osaühingu registrikaardi andmetena ÄRS § 13 punktis 4. Osaniku andmed, andmed osa pantimise kohta ja võimalikud märked on loetletud ÄRS §-s 14. Kuna osanike andmed saavad kande andmeteks, siis saavad need ka sellise tähenduse, mida nendele andmetele on ekslikult juba omistatud. Edaspidi on neile andmetele tsiviilkäibes võrreldes varasemaga võimalik tugineda.

Sihtrühm I: kõik osaühingud, olenemata sellest, kas nad on valinud osanike nimekirja pidajaks EVK või või otsustanud loobuda osa võõrandamise kohustusliku vormi nõudest. Kõikidel nendel juhtudel on võimalik teha valik, et osaühingu osanike nimekirja peetakse äriregistris. Osaühingute arv on 01.05.2021 seisuga 227 128¹⁰. Kui arvestada kõikide Eestis registresse kantud ühingute, sihtasutuste ja FIE-de koguarvu, mis on 314 903, siis on mõjutatud sihtrühm suur. Samas puudutab kavandatav muudatus eelkõige neid osaühinguid, mis valivad edaspidi osanike nimekirja pidajaks äriregistri. Nimetatud sihtgrupi suurusjärku on keeruline ette hinnata.

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju - mõju tsiviilkäibe kindlusele.

¹⁰ Vt Tabel 1 punktis 6.

Eelnõuga kavandatava muudatuse tulemusena antakse osanike andmetele kande andmete tähendus, mis tagab edaspidi osaühingu osaga tehingute tegemisel õiguskindluse. Osaühingu osade suhtes usaldusväärsete ja õigete andmete kättesaadavaks tegemine teenib nii läbipaistvuse kui ka õiguskindluse eesmärki. Praegu äriregistris olevad informatiivsed osanike andmed on tekkinud eelkõige notariaalsete tehingute tulemusena, mis on olnud osapooltele kulukad ja mille tegelikuks eesmärgiks on tagada majanduslikult oluliste tehingute käibekindlus. Samas aga ei saavutata sellega käibekindlust, kuna osanike andmed on kandevälised andmed, millel ei ole avalikku usaldatavust. Osanike nimekirja registrikaardi andmeteks muutmise üheks eesmärgiks on tagada õiguskindlus osadega tehingute tegemisel. Kui osanike andmed on usaldusväärsetes registris, mille andmetel on avalik usaldatavus ja kolmandad isikud saavad neile tugineda, paraneb oluliselt õiguskindlus.

Teiseks muudatuse oluliseks positiivseks mõjuks on heauskse omandamise võimaldamine. Kui eesmärgiks on viia sisse osa heauskse omandamise võimalus, saab see tugineda üksnes osanike registrile. Osa heauskne omandamine tähendaks, et osa ostja saab olla kindel osa kuuluvuses, tuginedes äriregistris sisalduvatele osanike andmetele. See on võimalik üksnes juhul, kui on olemas usaldusväärne, st kontrollitud andmetega nimekiri osaühingu osanikest ning neile kuuluvatest osadest. Umbes 80% kõikidest osaühingutest on asutatud perioodil, mil kehtis osade võõrandamise tehingute notariaalse tõestamise nõue ja ka notari kohustus teavitada äriregistrit, mistõttu on suur osa äriregistris olevaid osanike andmeid õiged ja seetõttu on võimalik osanike registri loomine. Samas ei võimalda praegune süsteem kolmandatel isikutel neile andmetele tugineda, kuna tegemist on üksnes informatiivsete andmetega. Seega on kavandatavatel muudatustel oluline mõju, sest paraneb märkimisväärselt osade käibekindlus ning registri andmed on usaldusväärsed ja neile saab edaspidi tugineda.

Täiendavaid kohustusi või halduskoormust muudatused osaühingutele kaasa ei too, kuna ka kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb registripidajat osaga tehtavatest tehingutest teavitada ja osanike nimekiri esitada. Seega osanike andmete muutmine kande andmeteks lisakoormust osaühingutele ei pane. Mõningane ebasoovitavate mõjude risk võib kaasneda seoses kohustusega kontrollida üle registripidaja poolt ametiülesande korras registrikaardile üle tõstetud osanike andmete õigsus. Ebasoovitavat mõju leevendab see, et andmete üle kontrollimiseks on ÄRS § 65 kohaselt aega üks aasta seaduse jõustumisest. Kuna see tegevus on ühekordne, siis on mõju sihtrühmale ebaoluline.

Sihtrühm II: Registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest üks on kohtunikuabi-juhataja ja 22 registrisekretäri. Muudatusest on puudutatud kõik kohtunikuabid ja registrisekretärid. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628¹¹, on mõjutatud sihtrühm väike.

Kaasnev mõju II: mõju riigiasutuste korraldusele, mõju töökoormusele ja ülesannetele

Eelnõuga kavandatava muudatuse tõttu lühikeses perspektiivis registriosakonna töökoormus kasvab, kuna ÄRS § 64 kohaselt tuleb äriregistri äritoimikus sisalduvad äriseadustiku § 182 lõikes 1 nimetatud osaühingu osanike andmed tõsta ümber äriregistri registrikaardile ametiülesande korras. Tehniliste võimaluste olemasolul tehakse seda automatiseeritult, mis mõnevõrra leevendab tekkivat koormust. Nende osaühingu osanike andmeid, mille puhul osanike registri pidajaks on kas EVK (äriregistri andmetel 3644 osaühingut) või mis on ÄS §

¹¹ Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

149 lg 6 alusel osa võõrandamise ja pantimise käsutustehingu vorminõudest loobunud (äriregistri andmetel 333 osaühingut), registrikaardile kandma ei pea, vaid need jäävad äriregistri avaliku toimiku andmeteks. Ka võib eelduslikult ajutiselt töökoormust suurendada ÄRS §-s 65 sätestatud tähtaeg, mille jooksul võimaldatakse puudutatud isikul registrikaardile ümber tõstetud osanike andmete õigsusele vastuväide esitada. Töökoormuse mahu täpset kasvu prognoosida ei ole võimalik, see sõltub nii tehnilistest võimalustest, mis toetaksid registripidaja tööd, kui ka praegu registris olevate andmete õigsusest. Kuna andmete õigsusele vastuväite esitamiseks on ette nähtud üks aasta alates seaduse jõustumisest, siis jaotub see koormus eelduslikult ühtlasemalt pikema perioodi peale. Siiski on tõenäoline, et aastatel 2023 ja 2024 on mõju registriosakonna töökoormusele tuntav. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski leevendamiseks on eelnõu seadusena jõustumine planeeritud mitmes etapis. Samuti on võimalik ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski leevendada tehniliste võimalustega.

Sihtrühm III: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

Äriregistrit arendab, hooldab ja majutab Justiitsministeeriumi hallatav Registrate ja Infosüsteemide Keskus.

Kaasnev mõju III: infotehnoloogia ja infoühiskond – mõju infotehnoloogilistele arendustele
Osanike nimekirja pidamiseks ja osanike andmete registrikaardile kandmiseks, samuti ühekordselt osanike andmete äriregistri äritoimikust registrikaardile ümber tõstmiseks, on vajalikud IT-arendused. Arvestades, et osanike registri pidamisega kavandatavad seaduse muudatused on planeeritud jõustuma 01.09.2023, tuleb vajalikud IT-arendused teostada hiljemalt selleks ajaks. Osanike registriga seotud arendused on planeeritud 2. etappi ning 2. etapi (sisaldab lisaks osanike nimekirjaga seotud arendustele ka teisi vajaminevaid arendusvajadusi) hinnanguline arenduskulu kokku on 190 960 eurot.

Arvestades vajaminevate arendustegevuste prognoositavat mahtu on muudatustega kaasnev mõju sihtrühmale suur. Ebasoovitava mõju esinemise riski ei saa täielikult välistada. Riske ja leevendusmeetmeid on kirjeldatud eespool.

Kavandatav muudatus III: täiendatakse ja täpsustatakse Tartu Maakohtu registriosakonna järelevalve ülesandeid

Eelnõuga kavandatavate muudatuste kohaselt on registripidajal edaspidi võimalik:

- 1) teha juriidilise isiku kohta e-äriregistrisse märke raskuste kohta juriidilise isikuga kontakteerumisel, kui registripidajal ei õnnestu juriidilise isiku enda esitatud kontaktandmeid kasutades temaga kontakteeruda (eelnõu § 51);
- 2) tuua e-äriregistris juriidilise isikuga seotud füüsilise isiku juures välja tema suhtes tehtud trahvimääruste info, kui ühele füüsilisele isikule on teinud registripidaja vähemalt 10 trahvimäärust (eelnõu § 52);
- 3) juriidilise isiku poolt majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata jätmisel määrata trahv ka osaühingu osanikele, kui neil oli kohustus majandusaasta aruanne ühingu nimel esitada, kuid nad on jätnud selle tähtaegselt tegemata (eelnõu § 53);
- 4) kustutada juriidiline isik registrist, kui juriidiline isik jätab majandusaasta aruande esitamata või puudub kontaktisik, kui juriidilisel isikul on kontaktisiku määramine kohustuslik (eelnõu §-id 57 ja 58).

Sihtrühm I: registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest üks on juhataja ja 22 registrisekretäri. Muudatusest on puudutatud kõik kohtunikuabid ja registrisekretärid. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628¹², on mõjutatud sihtrühm väike.

Kaasnev mõju I: mõju riigiasutuste korraldusele - mõju töökoormusele ja tööülesannetele

Eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu perspektiivis registriosakonna töökoormus kasvab. Ainuüksi 2020. aastal jättis majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata 56 558¹³ aruandluskohustuslast. See on arvestatav hulk isikuid, kelle üle registripidaja peab järelevalvet pidama ja sellega seotud toiminguid tegema. Sellele lisanduvad ka kõikidel teistel seaduses sätestatud alustel teostatavad järelevalvetoimingud registrisubjektide suhtes. Seega on mõju ulatus sihtrühmale suur. Mõju ulatust leevendab see, et tegemist on registripidaja võimalusega, mitte kohustusega, e-äriregistrisse juriidilise isiku kohta täiendavaid andmeid sisestada või juriidilist isikut korduvalt trahvida või ka registrist kiirkorras kustutada. Kuigi tegemist on registripidaja jaoks uute meetmetega, mida registripidaja saab rakendada, ei ole need oma sisult sellised, mis eeldaksid mahukat väljaõpet või tekitaksid raskusi sätete mõistmisel. Isikute trahvimise ja registrist kustutamise puutub registripidaja praktikas kokku igapäevaselt. Töökoormuse suurenemisega kaasnevad ebasoovitavate mõjude riski leevendavad loodavad tehnoloogilised lahendused, mis toetavad registripidaja tööd, samuti see, et eelnõu seadusena jõustumine on planeeritud pikema aja peale ja mitmes osas, et jätta registripidajale piisavalt aega normidega tutvumiseks ning uute tööülesannetega harjumiseks. Siiski on tõenäoline, et aastatel 2023 ja 2024 on mõju registriosakonna töökoormusele oluline.

Sihtrühm II: kõik juriidilised isikud, keda seisuga 01.05.2021 on kokku 286 636.

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju – läbipaistvam ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus

Kavandatavate muudatuste eesmärk on parandada ettevõtjate käitumist ja ennetada seda, et seadusest tulenevad nõuded ja kohustused ei jääks ettevõtjatel täitmata. Registriosakonna täiendavad õigused järelevalveks võimaldavad eelduslikult kiiremini lõpetada olukorra, kus registrisse kantud ettevõtja andmed ei vasta seaduses sätestatud nõuetele või on seaduses sätestatud kohustused täitmata. Registripidaja õigus teha registrisse märges kontakteerumise raskuste kohta suurendab eelduslikult õigete kontaktandmete esitamist äriregistrile ja näitab kolmandatele isikutele, et tegemist võib olla probleemse juriidilise isikuga. Muudatus avaldab mõju ka kolmandatele isikutele. Sarnase mõjuga on füüsiliste isikute trahvimääruste info avalikustamine, mis samuti näitab kolmandatele isikutele, et tegemist võib olla probleemse juriidilise isikuga, ja seetõttu mõjutab ka juriidilist isikut ennast tähtaegselt õigeid andmeid registrile esitama.

Majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata jätmisel trahvimise võimaluste täpsustamise ja lihtsama ning kiirema äriregistrist kustutamise mõjul peaks paranema majandusaasta aruannete esitamine. Praktikas on aastaid olnud probleemiks, et juriidilised isikud jätavad oma majandusaasta aruanded tähtaegselt esitamata. Trahvi osas on registripidajal suur kaalutusõigus. Kuigi trahvi suuruse osas ei saa veel hinnangut anda, saab arvestada sellega, et

¹² Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

¹³ Tartu Maakohtu menetlusstatistika. Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/Tartu%20Maakohtu%20registri-%20ja%20kinnistusosakonna%202020.a%20%20menetlusstatistika.pdf>

trahvimise võimaluste laiendamisel on oluline mõju, sest juriidilisi isikuid, kes jätavad majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata, on suur arv.

Majandusaasta aruannete esitamise paranemisega paraneb õiguskäive, kolmandad isikud saavad usaldusväärset infot juriidiliste isikute majandustegevuse kohta, paraneb ka teiste juriidiliste isikute üle järelevalvet tegevate riigiasutuste jaoks adekvaatse info kättesaadavus juriidiliste isikute kohta.

Võimalus juriidilisi isikuid, kes ei täida oma aruandluskohustust, kiiremini registrist kustutada tagab selle, et sellised juriidilised isikud ei saa edasi tegutseda ning väheneb võimalus selliste juriidiliste isikute kuritarvitamiseks.

Äriregistris avaldatav täiendav info võimaldab edaspidi kolmandatel isikutel paremini hinnata, kas konkreetne ettevõtja on seadusekuulekas või mitte. Suureneb ärisuhete läbipaistvus ja kindlustunne äripartnerite suhtes. Mõju intensiivsus juriidilistele isikutele endile sõltub suuresti siiski sellest, kui palju nad seaduse nõudeid rikuvad. Mida rohkem seadusest tulenevaid nõudeid ja kohustusi on täitmata, seda intensiivsem on ka mõju konkreetsele juriidilisele isikule. Neile, kes on seadusekuulekad, on muudatuse mõju ebaoluline.

Registrist kiire kustutamisega kaasneda võivad ebasoovitavat mõju juriidilistele isikutele on vähendatud sellega, et pärast registrist kustutamist, kui see on toimunud majandusaasta aruande esitamata jätmise või kontaktisiku puudumise tõttu, on võimalik kolme aasta jooksul registrikanne taastada. See tähendab, et kui teatud juhtudel mingil põhjusel kustutatakse registrist ka tegelikult tegutsev juriidiline isik, siis saab selle registrikande taastada. Lihtsustatud korras registrist kustutamise võimalikku negatiivset mõju maandavad ka eeldused, mille täidetuse korral on üldse lubatud juriidiline isik sellisel viisil registrist kustutada. Isik ei tohi osaleda poolena üheski käimasolevas kohtu- või täitemenetluses. Lisaks ei tohi registrist kustutamisele olla vastu MTA, töövaidluskomisjon ega tarbijavaidluskomisjon. Nende tingimustega peaks olema tagatud, et juriidilise isiku lihtsustatud korras registrist kustutamine ei lõpeta ega takista teisi võimalikke menetlusi ega tekita probleeme, kus vara jääb peremehetuks. Lisaks on alati võimalus registris kande taastamise järel viia läbi likvideerimine, kui selgub, et juriidilisel isikul siiski oli vara ja vajalikud on likvideerimisabinõud.

Kavandatav muudatus IV: võimalus taotleda registrikande tegemist kindlal kuupäeval

Kehtivas õiguses puudub võimalus taotleda registripidajalt registrikande tegemist kindlal kuupäeval. Selline vajadus võib tekkida ühingute ühinemise ja jagunemiste tagajärgede määramisel. Ühinemised ja jagunemised on ühingutel endal sageli seotud kindla kuupäevaga, millest alates soovitakse muudatuste jõustumist. Eelnõuga kavandatu järgi on edaspidi võimalik taotleda registrikande tegemist kindlal kuupäeval.

Sihtrühm I: kõik registrisubjektid

Kavandatava muudatuse kohaselt võivad registrikande tegemist kindlal kuupäeval taotleda kõik registri subjektid. Seisuga 01.05.2021 on Eestis registrisse kantud ühinguid, sihtasutusi ja FIE-sid kokku 314 903. Peamiselt mõjutab muudatus siiski kõiki juriidilisi isikuid, keda on seisuga 01.05.2021 kokku 286 636.

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju – ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus

Kavandatav muudatus võimaldab edaspidi taotleda registrikande tegemist kindlal kuupäeval. Vajaduse sellise muudatuse järele tõid välja nii revisjoni töörühm, kui ka praktikud (advokaadid), kes ühingute reorganiseerimismenetlustega igapäevaselt kokku puutuvad. Kuna

reorganiseerimine jõustub registrikandega, tähendab see, et ka kande tegemisel peab olema võimalik küsida registrist konkreetset kande tegemise kuupäeva. Kindlal kuupäeval kande tegemise taotlemiseks peab olema mõjuv põhjus, milleks võib olla näiteks vajadus, et ühinemine jõustuks kindlal kuupäeval. Ka peab selline taotlus olema esitatud registripidajale piisava ajavaruga, et oleks selge, kas esitatud taotluses esineb puudusi või saab kande soovitud kuupäeval teha. Kaasnev mõju on sihtrühmale oluline, kuna võimaldab paremini planeerida ühingute tegevust reorganiseerimismenetluse kestel. Kuna ühinemised ja jagunemised on ühingutel endal sageli seotud kindla kuupäevaga, siis on tagatud soovitud muudatuste jõustumine kindlal kuupäeval.

Mõningane ebasoovitatav mõju sihtrühmale võib kaasneda sellega, et kindlal kuupäeval kande taotlemise eest tuleb tasuda viiekordne riigilõiv.

Sihtrühm II: registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest 1 on kohtunikuabi-juhataja ja 22 registrisekretäri. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628¹⁴, siis on mõjutatud sihtrühm väike.

Kaasnev mõju II: mõju riigiasutuste korraldusele - mõju töökoormusele ja tööülesannetele

Eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu registriosakonna töökoormus ei kasva. Kui esitatakse avaldus kindlal kuupäeval kande tegemiseks, lahendab registripidaja selle tavakorras. See tähendab, et ka juhul kui soovitud kande kuupäev on kuue kuu pärast, tuleb kandeavaldus registripidajal sisuliselt lahendada viie tööpäeva jooksul nagu see on ka praegu. See tagab, et kõik võimalikud puudused kõrvaldatakse enne soovitud kande kuupäeva ja kandeavalduse esitaja saab kindluse, et kande tehakse kindlal kuupäeval ja selles ei esine puudusi ning ta saab sellega arvestada. Kandeavaldus tuleb lahendada vahemäärusega, mida registripidaja kannet soovitud kuupäeval jõustades enam uuesti või täiendavalt läbi vaadata ei saa. Registripidaja menetlustarkvaras tuleb luua vastavad lahendused. Seega on mõju ulatus sihtrühmale väike, kuna suuri muudatusi registripidaja igapäevatoos ei kaasne ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuse järele.

Eeltoodust tulenevalt on muudatusega kaasnev mõju sihtrühmale väike.

Kavandatav muudatus V: võimalus taotleda äriregistrisse vastuväite kandmist juriidiliste isikute registrikaardi andmete ebaõigsuse kohta

Kehtivas õiguses ei ole sõnaselgelt sätestatud võimalust kanda äriregistrisse vastuväiteid juriidiliste isikute registrikaardi andmete õigsuse kohta. Eelnõu sellise võimaluse loob. Sellise vastuväitega saab edaspidi välistada kolmandate isikute tuginemise registriandmetele (nt juhatuse esindusõigusele tuginemine) ja leevendada sellest tulenevat kahjulike tehingute tegemise riski.

Sihtrühm I: kõik isikud, kelle õigusi ebaõige registrikanne rikub ja kes taotleavad vastuväite kandmist äriregistrisse

Sihtrühma suurust ei ole võimalik täpselt määratleda, kuna muudatus mõjutab igat isikut, kelle õigusi ebaõige registrikanne rikub ning kes soovib tulevikus ebaõige kande parandamise nõude tagamiseks kanda äriregistrisse vastava kande juurde vastuväite.

¹⁴ Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju – ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus

Kavandatava muudatuse kohaselt võib isiku taotlusel, kelle õigusi ebaõige registrikanne rikub, kanda ebaõige kande parandamise nõude tagamiseks äriregistrisse vastava kande juurde vastuväite, milles märgitakse, kes ja mis alusel on kande vaidlustanud. Vastuväite võib registrisse kanda hagi tagamise korras (ÄRS § 46 lg 2, TsMS § 378 lg 1 p 3¹). Nii näeb näiteks ÄS § 182 lg 1⁵ ette, et osanike nimekirja ebaõige kande muutmise või kustutamise nõude tagamiseks võib kanda osanike nimekirja vastuväite. Samuti näeb ÄRS § 65 lg 1 ette selle, et kui osaihinngu osanike andmete ümbertõstmisel äritoimikust äriregistri registrikaardile kantakse kaardile ebaõiged andmed, võib puudutatud isik aasta jooksul arvates seaduse jõustumisest esitada põhistatud vastuväite osanike andmete ebaõigsuse kohta. Lõike 2 kohaselt kannab registripidaja sel juhul puudutatud isiku esitatud vastuväite osaniku andmete juurde ja annab asja lahendamiseks üle kohtunikule. Mõju esinemise sagedust sihtrühmale ei ole võimalik ette hinnata, see sõltub sellest, kui tihti võib esineda olukordi, kus registrikaardile on kantud ebaõiged kanded ja kas isik soovib oma rikutud õiguste kaitseks sellise abinõu kohaldamist taotleda või mitte.

Eelnõuga loodav võimalus suurendab kõigi tsiviilkäibes osalejate õiguskindlust ja aitab paremini tagada nende isikute õigusi, kelle õigusi ebaõige registrikanne rikub. Vastuväide registris mingite andmete ebaõigsuse kohta aitab vältida ka kolmandatel isikutel neile heauskset tuginemist ning ära hoida sellest tuleneda võivaid õiguslikke vaidlusi (nt vaidluse korral, kes on juhatuse liige). Kuigi ka kehtiva praktika kohaselt saab osanike andmete juurde kanda näiteks keelumärkeid, on nende tähendus ebaselge, kuna osanike andmetel ei ole kande tähendust ja ei ole ka selge osanike andmete juurde tehtavate märgete süsteem. Muudatus on sihtrühma jaoks oluline, sihtrühmale ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole.

Sihtrühm II: registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond ja kohtud

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest üks on kohtunikuabi-juhataja ja 22 registrisekretäri. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628¹⁵, on mõjutatud sihtrühm väike.

Kohtute puhul on sihtrühmaks eelkõige tsiviilasju lahendavad maakohtud, väiksemal määral ringkonnakohtud ja Riigikohus. Eestis ei ole esimese astme kohtunikud täielikult spetsialiseerunud ühe õigusvaldkonna asjade lahendamisele. Tinglikult võib öelda, et tsiviilasju lahendavaid kohtunikke on ligikaudu 100 kohtunikku ja kohtujuristid (kokku ligikaudu 200). Tsiviilasju lahendavad kohtunikud ja kohtujuristid moodustavad kogu avalike teenistujate arvust 0,7%.

Kaasnev mõju II: mõju riigiasutuste korraldusele - mõju töökoormusele ja tööülesannetele
Muudatus võib suurendada vähesel määral kohtute töökoormust. 2020. aastal saabus maakohtutesse lahendamiseks 33 658¹⁶ tsiviilasja. Nendest 435 olid esialgse õiguskaitse ja hagi eeltagamise asjad. Seega kõikidest maakohtutesse saabunud tsiviilasjadest moodustasid hagi eeltagamise ja esialgse õiguskaitsega seotud asjad 1,3%. Seega võib muudatusega kaasneva

¹⁵ Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

¹⁶ Kohtute menetlusstatistika. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/T%20ja%20II%20astme%20kohtute%202020.a%20menetusstatistika.pdf>

mõju ulatust kohtutele pidada väikseks. Ka ei ole põhjust hagi tagamise või esialgse õiguskaitse taotluste arvu arvestavat kasvu põhjust prognoosida. Muudatus ei mõjuta kohtute tööd oluliselt ja seda on võimalik korraldada kohtusüsteemi sisemiste ressursside arvelt. Sihtrühmal ei peaks esinema muudatusega kohanemisel olulisi kohanemiskursusi. Ebasoovitavate mõjude esinemise riski ei ole.

Muudatus suurendab vähesel määral registriosakonna töökoormust, kuna registripidaja jaoks on tegemist uue lisanduva ülesandega. Arvestades kohtutele esitatavate hagi eeltagamise ja esialgse õiguskaitse taotluste arvu aastas, siis võib prognoosida, et mõju esinemise sagedus registripidajale jääb samuti väikseks. Mõnevõrra suurem võib registriosakonna koormus lühikeses perspektiivis olla ÄRS §-st 65 tulenevalt. Kui pärast osaühingu osanike andmete ümbertõstmist äritoimikust registrikaardile esitab puudutatud isik osanike andmete õigsuse kohta põhjendatud vastuväite, kannab registripidaja esitatud vastuväite osaniku andmete juurde ja annab seejärel asja lahendamiseks üle kohtunikule. Kuna registripidaja ei lahenda vastuväidet sisuliselt, vaid annab asja lahendamiseks edasi kohtunikule, siis ei mõjuta muudatus registriosakonna tööd oluliselt. Mõju ulatus on väike, kuna igapäevatoos võimaluse rakendamine suuri muudatusi kaasa ei too ning puudub tarvidus muudatustega kohanemiseks mõeldud tegevuse järele. Uue ülesande lisandumisega kaasnevat mõningast ebasoovitavat mõju saab leevendada tehnilise lahenduse loomisega, mis toetab sellise vastuväite lihtsat registristse kandmist.

Kavandatav muudatus VI: juriidilise isiku taotlusel võib likvideerimismenetlust läbi viimata registrist kustutatud juriidilise isiku kande registris tegevuse jätkamiseks taastada kolme aasta jooksul kustutamisest arvates

Eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt nähakse ette võimalus, et teatud eelduste täidetuse korral võib registripidaja juriidilise isiku lihtsustatult ja senisest kiiremini registrist kustutada (majandusaasta aruande esitamata jätmise või kontaktisiku puudumine). Kuna juriidilise isiku registrist kiire kustutamine on juriidilise isiku jaoks lõplik tagajärg, peab olema võimalik senisest paindlikumalt ka kannet registrist taastada. Sellise kiire kustutamise ja taastamise eesmärk on sundida ühinguid täitma oma seadusest tulenevaid kohustusi, samas võimaldades paindlikult tegevust jätkata neil, kes seda tegelikult soovivad. Selleks näeb eelnõu ette, et juhatuse, osaniku, aktsionäri, liikme või sihtasutuse asutaja taotlusel võib likvideerimismenetlust läbi viimata registrist kustutatud juriidilise isiku kande registris tegevuse jätkamiseks taastada kolme aasta jooksul kustutamisest arvates.

Sihtrühm I: kõik juriidilised isikud, keda seisuga 01.05.2021 on kokku 286 636.

Kaasnev mõju I: majanduslik mõju – ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus

Juriidiliste isikute senisest lihtsamalt ja kiiremini registrist kustutamise võimaldamise eesmärk on parandada ettevõtjate käitumist ja ennetada seda, et seadusest tulenevad nõuded ja kohustused ei jääks ettevõtjatel täitmata. Siiski ei peaks registrist kustutamine olema alati pöördumatu. Kui mingil põhjusel kustutatakse registrist ka tegelikult tegutsev juriidiline isik, siis saab selle registrikande taastada. Seega võimaldab kavandatud muudatus paindlikult oma tegevust jätkata neil juriidilistel isikutel, kes seda tegelikult ka soovivad. Selleks tuleb esitada registripidajale vastav taotlus koos puuduvate andmetega, kas puuduvate majandusaasta aruannetega või kontaktisikuga ja maksta riigilõiv. Kui need nõuded on täidetud, saab registripidaja isiku kande registrist taastada ning juriidiline isik saab tegevust jätkata. Seega saab mõju ulatust hinnata pigem väikseks. Registrikande saab taastada nii tegevuse jätkamise eesmärgil kui ka likvideerimismenetluse läbiviimiseks, kui selgub, et kustutatud isikul oli siiski

vara. Registrikande taastamine on võimalik kolme aasta jooksul registrist kustutamisest. Mõju esinemise sagedust sihtrühmale ei ole võimalik ette prognoosida.

Muudatus on sihtrühma jaoks oluline. Mõningane ebasoovitav mõju kaasneb sihtrühmale sellega, et registrikande taastamise eest tuleb tasuda riigilõivu 200 eurot. Ebasoovitava mõju esinemist on sihtrühmal võimalik vältida, kui täidetakse seadusest tulenevaid nõudeid ja kohustusi ning ei teki vajadust registrikande taastamiseks registrist kustumise tõttu.

Sihtrühm II: registripidaja Tartu Maakohtu registriosakond

Tartu Maakohtu registriosakonnas on 24 kohtunikuabi, kellest üks on kohtunikuabi-juhataja ja 22 registrisekretäri. Muudatusest on puudutatud kõik kohtunikuabid ja registrisekretärid. Võrreldes kogu avalike teenistujate arvuga Eestis, mis 2019. aastal oli kokku 27 628¹⁷, on mõjutatud sihtrühm väike.

Kaasnev mõju II: mõju riigiasutuste korraldusele, mõju töökoormusele ja ülesannetele

Registripidaja jaoks on tegemist uue lisanduva ülesandega, mis võib vähesel määral registriosakonna töökoormust suurendada. 2020. aastal jättis majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata 56 558¹⁸ aruandluskohustuslast. Eelnõu koostamise ajal ei ole võimalik täpselt ette prognoosida, kui paljud neist jätvavad aruande esitamata ka pärast registripidajalt kustutamishoiatuse saamist ja kustutatakse seejärel kiirkorras registrist, ning kui paljud neist omakorda taotleavad seejärel registrikande taastamist. Samas tuleb arvestada, et ka praegu kulutab registripidaja ressursi nende juriidiliste isikute üle järelevalve tegemiseks, kes jätvavad majandusaasta aruande esitamata sellele eesmärgil, et neid registrist seetõttu kustutataks. Senise praktika pinnalt ei ole põhjust prognoosida, et selliseid registrikande taastamise avaldusi esitataks palju. Eelduslikult on muudatusega kaasneva mõju ulatus pigem väike. Muudatus vajab lühemas perspektiivis mõningast harjumist, kuid eelduslikult ei peaks sihtrühmal esinema muudatusega kohanemisel olulisi raskusi. Töökoormuse suurenemisega kaasnevat ebasoovitava mõju riski leevendab see, et registrikande taastamist on võimalik taotleda kolme aasta jooksul alates kustutamisest.

6.1. Muudatuste koondmõju kodanike, ettevõtjate ja/või avaliku sektori asutuste halduskoormusele

Halduskoormus kodanikele jääb samaks ja ettevõtjatel (juriidilistel isikutel) tervikuna vähesel määral suureneb. Avaliku sektori töökoormus mõnevõrra suureneb, kuid töökoormuse tõusu kompenseeritakse tehniliste lahenduste arendamisega ja töökoormus suunatakse teise tööloiku.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Peamised kulud on seotud infosüsteemide, eelkõige äriregistri infosüsteemi arendamisega.

- I etapi (jõustumistähtajaga 31.01.2023) infosüsteemi arendamise kulud on Registrite ja Infosüsteemide Keskuse esmase hinnangu kohaselt 343 360 eurot.

¹⁷ Kättesaadav arvutivõrgus <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigihaldus>

¹⁸ Tartu Maakohtu menetlusstatistika. Viide 5.

- II etapi (jõustumistähtajaga 01.09.2023) infosüsteemi arendamise kulud on Registrate ja Infosüsteemide Keskuse esmase hinnangu kohaselt 190 960 eurot.
- III etapi (jõustumistähtajaga 01.03.2024) infosüsteemi arendamise kulud on Registrate ja Infosüsteemide Keskuse esmase hinnangu kohaselt 98 560 eurot.

Prognoositavat tulu ei kaasne.

8. RAKENDUSAKTID

Seaduse jõustumisel tuleb täiendada järgmisi määrusi :

- justiitsministri 30. novembri 1998. aasta määrus nr 55 „Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri, korteriühistute registri ning kommertsandiregistri elektrooniliste andmete väljastamise eest võetava tasu suuruse ja nende isikute loetelu, kellele väljastatakse äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri, korteriühistute registri ning kommertsandiregistri elektroonilisi andmeid tasuta, kinnitamine“;
- justiitsministri 27. detsembri 2000. aasta määrus nr 78 „Kohtu registriosakonna keskandmebaasi pidamine“;
- justiitsministri 28. detsembri 2005. aasta määrus nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“;
- justiitsministri 19. juuni 2009. aasta määrus nr 23 „Notariaadimäärustik“;
- justiitsministri 19. detsembri 2012. aasta määrus nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“.

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Seadus jõustub 31. jaanuaril 2023.

Seaduse jõustumine on jagatud kolme etappi, kuna infosüsteemide arenduste maht on suur ja ühes etapis jõustumine poleks võimalik, kuna kõiki äriregistri infosüsteemide arendusi pole võimalik korraga teha.

Esimene osa seaduse üldise jõustumistähtajaga 31.01.2023 hõlmab kõige üldisemaid muudatusi, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri muutmist äriregistri alamregistriks, muudatusi juriidiliste isikute õiguslikes vormides, muudatusi seoses kontaktandmetega. Lisaks muudatused, mis puudutavad majandusaasta aruande esitamist ning järelevalvet majandusaasta aruande esitamise üle, trahvimist ja juriidilise isiku äriregistrist kustutamist. Samuti jõustuvad 31.01.2023 kontaktisiku regulatsiooni puudutavad muudatused ja osahingude osakapitali miinimumnõude kaotamine lisaks muudele väiksematele muudatustele, kontakteerumisraskuste märke tegemise võimalus, registripidaja tehtud määruste avalikustamine ning puuduste kõrvaldamise määrusega seonduvad muudatused. Samuti jõustuvad sel kuupäeval muudatused, mis puudutavad raamatupidamist likvideerimise ajal ja dokumentide hoidjat.

Teise osa (jõustumistähtajaga 01.09.2023) suuremad muudatused on osahingude osanike nimekirja pidamise üleviimine äriregistrisse, sellega koos hooneühistu liikmete nimekirja pidamise üleviimine äriregistrisse. Lisaks jõustub siis vastuväidete registrikaardile kandmise võimalus.

Kolmandas etapis jõustuvad 01.03.2024 kindlal kuupäeval kande tegemise võimalus, määruskaebust puudutav, Euroopa majandushuviühingut puudutavad muudatused ning osaliselt usulisi ühendusi puudutavad muudatused.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA AVALIK KONSULTATSIOON

Ühinguõiguse revisjoni töörühma koostatud esmane eelnõu valmis 2019. aasta oktoobris. Seejärel saadeti eelnõu arvamuse avaldamiseks Justiitsministeeriumi moodustatud kodifitseerimiskomisjonile ning eelnõude esmaseid tekste arutati komisjoni liikmetega mitmel kohtumisel. Lisaks esitasid mitmed komisjonis esindatud huvirühmad eelnõu kohta oma arvamuse. Revisjoni komisjoni kuulusid Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, Advokatuur, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Eesti Kaubandus- Tööstuskoda, Õiguskantsler, Korterühistute Liit, Ettevõtluse Arendamise SA, Eesti Juristide Liit, Eesti Kohtunikuabide Ühing, Advokaadibüroo Eversheds & Co, Advokaadibüroo Sorainen, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Tallinna Ringkonnakohus, Tartu Ringkonnakohus, Eesti Kirikute Nõukogu, Finantsinspeksioon, Notarite Koda, Maksu- ja Tolliamet, Eesti Pangaliit, Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Audiitorkogu, Teenusmajanduse Koda, Maksumaksjate Liit, Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Väikeaktsionäride liit. Revisjoni töörühm töötas kõik esitatud arvamused põhjalikult läbi ning võimaluse korral täiendas või muutis eelnõu teksti ka arvamustest tulenevalt.

Lõpliku eelnõu esitas ühinguõiguse revisjoni töörühm Justiitsministeeriumile 2020. aasta jaanuaris. Seejärel töötas Justiitsministeerium eelnõu läbi ja tegi õiguspoliitilised valikud töörühma esitatud ettepanekute suhtes. Nendest tulenevalt on revisjoni töörühma eelnõu muudetud ja täiendatud.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks järgmistele huvirühmidele: Eesti Advokatuur, Ametiühingute Keskliit, Arengufond, Audiitorkogu, Avatud Eesti Fond, Eesti Juristide Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Liikluskindlustuse Fond ja Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Kirikute Nõukogu, Eesti Kohtunikuabide Ühing, Eesti Korterühistute Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Pangaliit, Eesti Pank, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Nasdaq Tallinn, Ettevõtluse Arendamise SA, Finantsinspeksioon, Harju Maakohus, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Maksu- ja Tolliamet, Vabariiklaste Liit, Notarite Koda, Pärnu Maakohus, Raamatupidamise Toimik, Riigikohus, Riigikontroll, Tallinna Ringkonnakohus, TalTech Õiguse Instituut, Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituut, Tartu Maakohus, Tartu Maakohtu registriosakond, Tartu Ringkonnakohus, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Teenusmajanduse Koda, Viru Maakohus, Õiguskantsler, Eesti Äriinglite Assotsiatsioon, Eesti Era- ja Riskikapitali assotsiatsioon, Tehnopol, Garage48, MTÜ Asutajad, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Koostöö Kogu, Eesti Võlausaldajate Liit, Eesti Pereettevõtjate Liit, Sotsiaalsete ettevõtete võrgustik, Eesti väikeaktsionäride liit, Startup Estonia, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, ühinguõiguse revisjoni komisjon.

Algatab Vabariigi Valitsus 2021

(allkirjastatud digitaalselt)

